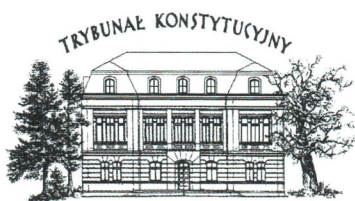

INFORMACJA

O ISTOTNYCH PROBLEMACH
WYNIKAJĄCYCH Z DZIAŁALNOŚCI
I ORZECZNICTWA
TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
W 2024 ROKU

WYDAWNICTWA

Warszawa 2025

Spis treści

Rozdział I. Pozycja ustrojowa i kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	5
1. Skład i organy Trybunału Konstytucyjnego	5
2. Podstawy prawne funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego	5
3. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	6
3.1. Hierarchiczna kontrola norm	6
3.1.1. Zakres i kryteria kontroli	6
3.1.1.1. Zakres kontroli	6
3.1.1.2. Kryteria kontroli	6
3.1.2. Formy i tryby kontroli	7
3.2. Pozostałe kompetencje	9
4. Rodzaje i charakter rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego	10
5. Obowiązek niezwłocznej publikacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego	12
 Rozdział II. Wybrane zagadnienia wynikające z wyroków wydanych w 2024 r.	15
1. Kształtowanie sytuacji człowieka i obywatela w zgodzie z normami systemowymi	15
1.1. Zasada zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa	15
1.2. Zasada proporcjonalności	19
2. Wolności i prawa konstytucyjne oraz ich ochrona	20
2.1. Autonomia informacyjna jednostki i prawo do ochrony tajemnicy komunikowania się	20
2.2. Wolność majątkowa	22
2.3. Prawo dostępu do służby publicznej	24
2.4. Prawo do sądu i prawo do zaskarżania rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych	25
3. Zasady działania organów państwa i status jego funkcjonariuszy	30
3.1. Ukształtowanie składu Sejmu	30
3.2. Kompetencje Prezesa Rady Ministrów	32
3.3. Wyłączenie sędziego z powodu okoliczności jego powołania	34
3.4. Udział Krajowej Rady Sądownictwa w procedurze zawieszania i odwoływania prezesów i wiceprezesów sądów powszechnych	35
3.5. Procedura pociągania do odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa Narodowego Banku Polskiego	36

4. Hierarchia źródeł prawa i zasady jego tworzenia	38
4.1. Źródła prawa powszechnie obowiązującego	38
4.2. Procedura ustawodawcza	40
4.3. Procedura wydawania rozporządzenia	41
4.4. Zasada poprawnej legislacji	43
Rozdział III. Kontrola wstępna skarg konstytucyjnych i wniosków w 2024 r.	47
1. Wpływ oraz wstępne rozpoznanie skarg konstytucyjnych i wniosków	47
2. Przyczyny odmowy nadawania biegu skargom konstytucyjnym	49
3. Wybrane zagadnienia stanowiące przedmiot postanowień wydanych na etapie wstępnej kontroli	51
Rozdział IV. Skutki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dla prawodawcy oraz współdziałanie z sądami	53
1. Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez prawodawcę ...	53
2. Współdziałanie z sądami	56
2.1. Pytanie prawne	56
2.2. Wykładnia prokonstytucyjna	58
2.3. Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego	59
2.3.1. Powszechna moc obowiązująca oraz ostateczność orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego	59
2.3.2. Wznowienie postępowania	59
Rozdział V. Wybrane aspekty pozaorzeczniczej działalności Trybunału Konstytucyjnego	61
1. Charakter działalności pozaorzeczniczej oraz wybrane wydarzenia	61
2. Obsługa medialna, rozpatrywanie wniosków, petycji oraz odpowiadanie na inną korespondencję	62
Z A Ł A C Z N I K I	65
Załącznik nr 1. Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	67
Załącznik nr 2. Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem	69
Załącznik nr 3. Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2024 r.	73
Załącznik nr 4. Postanowienia o umorzeniu postępowania	81
Załącznik nr 5. Zdania odrębne zgłoszone do wyroków i postanowień Trybunału Konstytucyjnego wydanych w 2024 r.	85
Załącznik nr 6. Orzeczenia wydane w 2024 r. wymagające odpowiedniej reakcji prawodawcy	89
Załącznik nr 7. Zaległe orzeczenia, co do których brak informacji o odpowiedniej reakcji prawodawcy	90

Rozdział I. Pozycja ustrojowa i kompetencje Trybunału Konstytucyjnego

1. Skład i organy Trybunału Konstytucyjnego

Trybunał Konstytucyjny składa się z 15 sędziów wybranych indywidualnie przez Sejm na 9-letnie kadencje (art. 194 ust. 1 Konstytucji).

W 2024 r. w skład Trybunału Konstytucyjnego wchodził: Zbigniew Jędrzejewski, Mariusz Muszyński, Krystyna Pawłowicz, Stanisław Piotrowicz, Justyn Piskorski, Piotr Pszczółkowski, Julia Przyłębska, Bartłomiej Sochański, Jakub Stelina, Wojciech Sych, Bogdan Święczkowski, Michał Warciński, Rafał Wojciechowski, Jarosław Wyrembak, Andrzej Zielonacki.

3 grudnia 2024 r. kadencję zakończyli sędziowie Piotr Pszczółkowski oraz Mariusz Muszyński, a 9 grudnia 2024 r. sędzia Julia Przyłębska.

Organami Trybunału Konstytucyjnego są **Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału i Prezes Trybunału**.

Od 9 grudnia 2024 r. Prezesem Trybunału Konstytucyjnego jest sędzia Bogdan Święczkowski.

2. Podstawy prawne funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego

Funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego reguluje w szczególności rozdział VIII Konstytucji (art. 188-197). Zgodnie z art. 197 Konstytucji organizację Trybunału Konstytucyjnego oraz tryb postępowania przed Trybunałem określa ustawa.

W 2024 r. obowiązywały: ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) i ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1422). Wewnętrzne zasady organizacji pracy Trybunału określa Regulamin Trybunału Konstytucyjnego (M.P. z 2017 r. poz. 767), a zasady postępowania sędziego Trybunału określa Kodeks etyczny sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 27 lipca 2017 r.

Biuro Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego oraz Kancelaria Trybunału Konstytucyjnego tworzą strukturę organizacyjną Trybunału Konstytucyjnego (art. 16 u.o.t.p.TK). Szczegółowy zakres zadań i strukturę tych jednostek określają ich statuty.

3. Kompetencje Trybunału Konstytucyjnego

3.1. Hierarchiczna kontrola norm

Podstawową kompetencją Trybunału jest hierarchiczna kontrola zgodności norm, wśród których najwyższą rangę ma Konstytucja. Zgodnie z art. 188 pkt 1-3 i 5 Konstytucji, Trybunał orzeka w sprawach zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją, zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie oraz zgodności przepisów prawa wydawanych przez centralne organy państwowe z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawami.

3.1.1. Zakres i kryteria kontroli

3.1.1.1. Zakres kontroli

Trybunał jest związany zakresem zaskarżenia określonym we wniosku, pytaniu prawnym albo skardze konstytucyjnej (art. 67 ust. 1 u.o.t.p.TK). Zakres zaskarżenia obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą (wskazanie wzorca kontroli; art. 67 ust. 2 u.o.t.p.TK).

W sprawie zgodności aktu normatywnego lub ratyfikowanej umowy międzynarodowej z Konstytucją badaniu podlega zarówno treść takiego aktu lub umowy, jak i kompetencje oraz dochowanie trybu wymaganego przepisami prawa do wydania aktu lub zawarcia i ratyfikacji umowy (art. 68 u.o.t.p.TK).

Trybunał w toku postępowania powinien zbadać wszystkie istotne okoliczności w celu kompleksowego wyjaśnienia sprawy (art. 69 ust. 2 u.o.t.p.TK). Uczestnicy postępowania mają obowiązek składania wszelkich wyjaśnień i udzielania informacji, które dotyczą sprawy oraz wniosków dowodowych w celu jej rozstrzygnięcia (art. 69 ust. 2 u.o.t.p.TK). Trybunał nie jest związany wnioskami dowodowymi uczestników postępowania, może zatem z urzędu dopuścić dowody, jakie uzna za celowe dla wyjaśnienia sprawy (art. 69 ust. 3 u.o.t.p.TK).

Kontroli Trybunału Konstytucyjnego można poddać zarówno pojedynczy przepis prawny lub jego fragment, grupę przepisów, jak i cały akt normatywny.

3.1.1.2. Kryteria kontroli

Kontrola norm w postępowaniu przed Trybunałem jest dokonywana według kryteriów:

- kompetencyjnego (badanie, czy organ wydający akt normatywny miał do tego prawo);
- proceduralnego (badanie, czy dochowany został wymagany tryb/procedura wydania danego aktu);
- materialnego (badanie, czy treść zakwestionowanych przepisów jest zgodna z treścią aktów wyższego rzędu).

3.1.2. Formy i tryby kontroli

Hierarchiczna kontrola norm przebiega w trybie kontroli prewencyjnej albo kontroli następczej.

Przedmiotem postępowania w trybie kontroli prewencyjnej jest ustawa przedstawiona Prezydentowi Rzeczypospolitej do podpisu (art. 122 ust. 3 Konstytucji) lub umowa międzynarodowa przed jej ratyfikacją (art. 133 ust. 2 Konstytucji). Wyłącznie Prezydent Rzeczypospolitej może zainicjować kontrolę prewencyjną. W 2024 r. w tym trybie zostały złożone cztery wnioski.

Większość spraw wpływających do Trybunału podlega kontroli następczej, która polega na hierarchicznym badaniu zgodności aktu normatywnego, który wszedł w życie lub będącego w okresie *vacatio legis* ze wskazanymi wzorcami kontroli.

Kontrola następcza może być prowadzona w formie: **kontroli abstrakcyjnej**, dokonywanej bez związku z indywidualną sprawą sądową lub administracyjną, bądź **kontroli konkretnej**.

Kontrola abstrakcyjna może być zainicjowana przez dwie grupy podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku do Trybunału Konstytucyjnego wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 1-5 Konstytucji.

Pierwsza grupa podmiotów (art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji) ma tzw. legitymację ogólną, czyli może zainicjować kontrolę aktu normatywnego bez względu na to, czego dany akt dotyczy (są wśród nich: Prezydent Rzeczypospolitej, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, 50 posłów, 30 senatorów, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich). W 2024 r. z wnioskami w tym trybie zwrócili się: Prezydent Rzeczypospolitej (15), grupa posłów (12), Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego (1) i Prokurator Generalny (1).

Druga grupa podmiotów posiada tzw. legitymację szczególną (art. 191 ust. 1 pkt 2-5 Konstytucji), czyli może zainicjować kontrolę aktu normatywnego tylko w sprawach objętych zakresem ich działania (Krajowa Rada Sądownictwa, organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego, ogólnokrajowe organy związków zawodowych, ogólnokrajowe władze organizacji pracodawców i organizacji zawodowych, kościoły i inne związki wyznaniowe).

W 2024 r. w postępowaniu merytorycznym zostały zarejestrowane wnioski: Krajowej Rady Sądownictwa (12) i rady gminy (1).

W sprawach zainicjowanych skargą konstytucyjną albo pytaniem prawnym Trybunał Konstytucyjny prowadzi kontrolę o charakterze konkretnym.

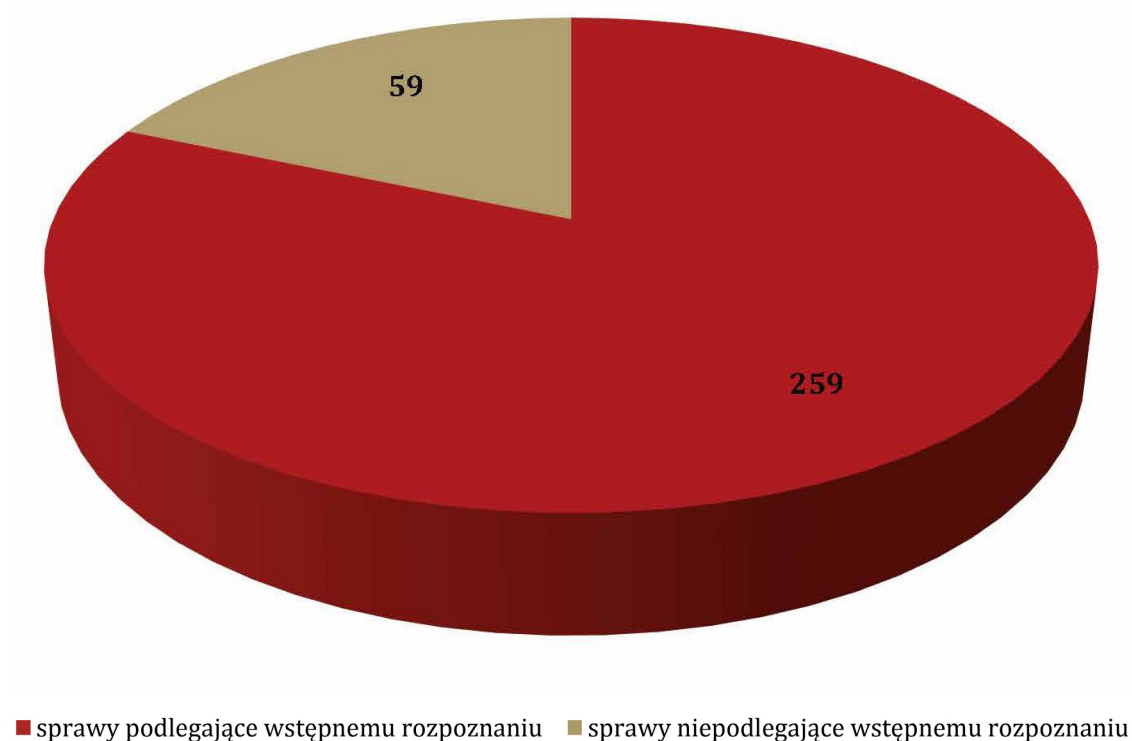
Skargę konstytucyjną może złożyć każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone. Może ona dotyczyć tylko tego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach, prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji (art. 79 ust. 1 Konstytucji). W 2024 r. do merytorycznego rozpoznania zostały przekazane 92 skargi konstytucyjne.

Każdy sąd może przedstawić pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się

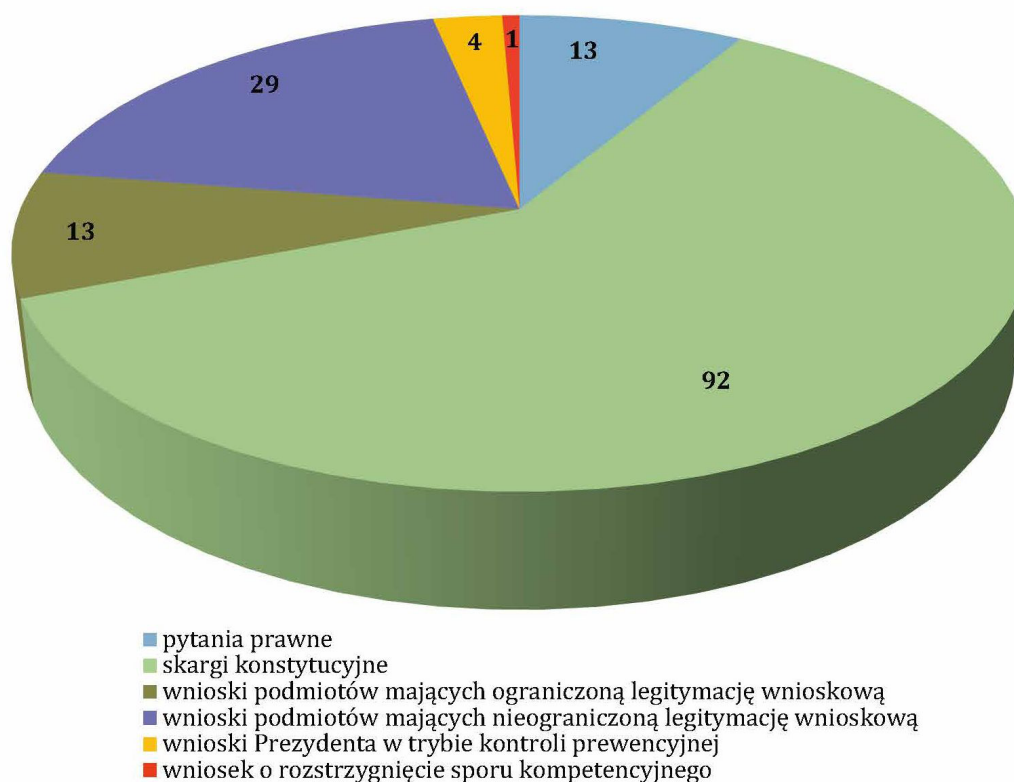
przed sądem (art. 193 Konstytucji). W 2024 r. do Trybunału zostało skierowanych 13 pytań prawnych.

Sprawy zainicjowane wnioskami podmiotów, o których mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji oraz skargami konstytucyjnymi podlegają wstępnemu rozpoznaniu. W 2024 r. wpłynęło 318 spraw, spośród których 259 podlegało wstępnemu rozpoznaniu (249 skarg konstytucyjnych i 10 wniosków).

Sprawy wniesione do Trybunału Konstytucyjnego

Wpływ spraw do rozpoznania merytorycznego

3.2. Pozostałe kompetencje

Na podstawie art. 189 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny rozstrzyga spory kompetencyjne pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa. Zgodnie z art. 192 Konstytucji, wszczęcie postępowania w tym zakresie następuje na wniosek Prezydenta RP, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. W 2024 r. wpłynął wniosek o rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego pomiędzy Prezydentem Rzeczypospolitej a Prezesem Rady Ministrów oraz Prokuratorem Generalnym (Kpt 1/24).

Art. 188 pkt 4 Konstytucji stanowi, że Trybunał orzeka w sprawach zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych. W 2024 r. żaden z uprawnionych podmiotów nie wnioskował o taką kontrolę.

Trybunał ma również kompetencję w zakresie stwierdzenia przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP i powierzenie tymczasowego wykonywania jego obowiązków Marszałkowi Sejmu (art. 131 ust. 1 Konstytucji). Dotąd Trybunał Konstytucyjny nie korzystał z tej kompetencji.

Trybunał ma możliwość zasygnalizowania Sejmowi i Senatowi oraz innym organom stanowiącym prawo istnienia uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (art. 35 ust. 1 u.o.t.p.TK). W 2024 r. Trybunał nie wydał postanowienia sygnalizacyjnego.

4. Rodzaje i charakter rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego

Zgodnie z art. 190 Konstytucji, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego zapadają większością głosów, mają moc powszechnie obowiązującą oraz są ostateczne (art. 190 ust. 1 Konstytucji).

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, jeśli chodzi o ustawę, a dwunastu miesięcy, jeśli chodzi o inny akt normatywny. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nieprzewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów (art. 190 ust. 3 Konstytucji). W 2024 r. Trybunał nie skorzystał z możliwości odroczenia terminu mocy obowiązującej niekonstytucyjnych przepisów. Trybunał Konstytucyjny wydaje dwa rodzaje orzeczeń: wyroki lub postanowienia.

Zgodnie z art. 103 u.o.t.p.TK **wyroki** są wydawane w sprawach dotyczących:

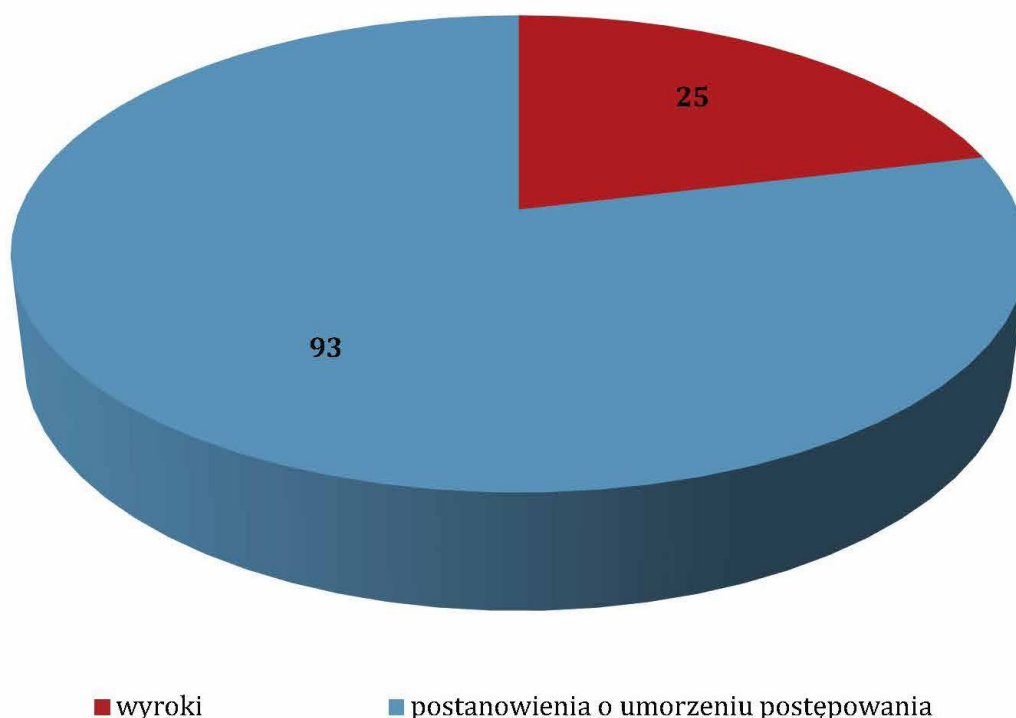
- 1) zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;
- 2) zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;
- 3) zgodności przepisów prawa, wydanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;
- 4) skarg konstytucyjnych;
- 5) zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych.

Postanowienia są natomiast wydawane w sprawach:

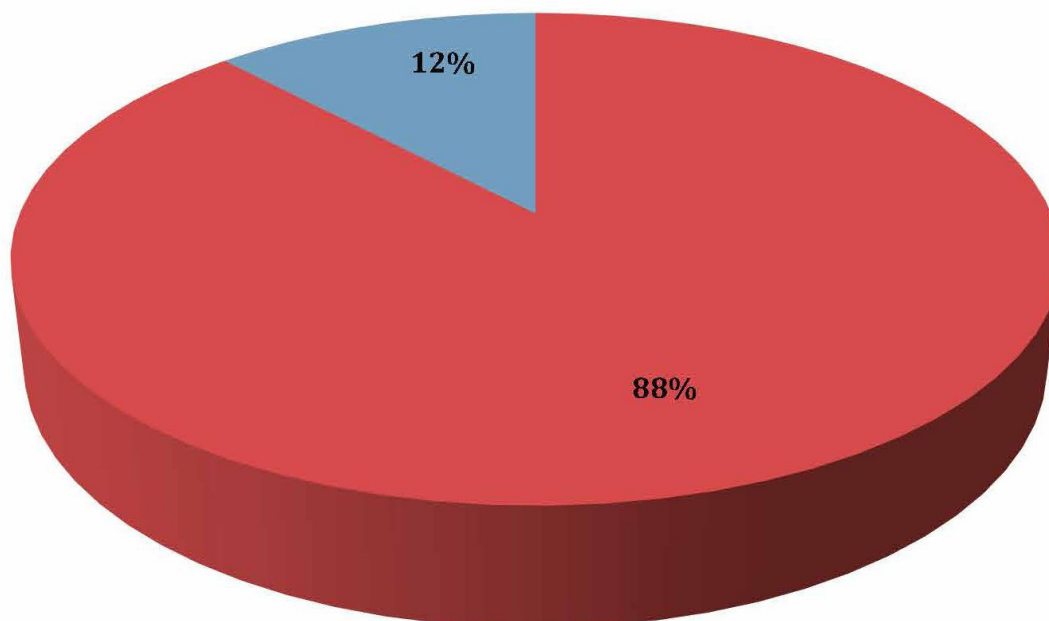
- 1) rozstrzygania sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa;
- 2) rozstrzygania o stwierdzeniu przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz powierzenia Marszałkowi Sejmu tymczasowego wykonywania obowiązków Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) innych, w których ustawa tak stanowi lub niewymagających wydania wyroku.

Zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

**Orzeczenia kończące postępowanie wydane
na etapie rozpoznania merytorycznego**

Wyroki w zależności od rozstrzygnięcia

- niezgodność z wzorcem kontroli co najmniej jednego przepisu
- zgodność lub nieadekwatność wzorca kontroli

5. Obowiązek niezwłocznej publikacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

Obowiązek niezwłocznego ogłoszenia orzeczeń Trybunału wynika wprost z art. 190 ust. 2 Konstytucji. „Niezwłoczność” oznacza obowiązek uczynienia tego bez zbędnej zwłoki, w najkrótszym możliwym terminie niezależnie od innych obowiązków ciążących na organie zajmującym się ich publikacją.

Zgodnie z art. 114 ust. 1 u.o.t.p.TK, orzeczenia ogłasza się w odpowiednim dzienniku urzędowym na zasadach i w trybie określonych w Konstytucji oraz ustawie z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461; dalej: u.o.a.n.). Ogłoszenie orzeczeń zarządza Prezes Trybunału (art. 114 ust. 2 u.o.t.p.TK).

Podstawą do ogłoszenia orzeczenia Trybunału jest jego odpis w formie dokumentu elektronicznego, który w swojej treści zawiera poświadczenie zgodności z oryginałem oraz jest opatrzony przez osobę upoważnioną do sporządzenia odpisu orzeczenia kwalifikowanym podpisem elektronicznym, a także odpis tego orzeczenia w postaci papierowej (art. 15 ust. 4 u.o.a.n.). Poświadczenie zgodności z oryginałem obejmuje także oznaczenie organu oraz imiona i nazwiska członków składu orzekającego,

który wydał i podpisał orzeczenie, a także wzmiankę o zgłoszeniu przez danego sędziego zdania odrębnego, w przypadku jego zgłoszenia (art. 15 ust. 5 u.o.a.n.).

Ustawa o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych wskazuje, że w:

- 1) Dzienniku Ustaw ogłasza się orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące aktów normatywnych ogłoszonych w tym dzienniku (art. 9 ust. 1 pkt 6);
- 2) Monitorze Polskim ogłasza się orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące aktów normatywnych ogłoszonych w Monitorze Polskim lub aktów normatywnych, które nie były ogłoszone w Dzienniku Ustaw (art. 10 ust. 1 pkt 4);
- 3) dziennikach urzędowych ministrów kierujących działami administracji rządowej oraz w dziennikach urzędowych urzędów centralnych ogłasza się orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawach aktów normatywnych organu wydającego dany dziennik urzędowy i nadzorowanych przez niego urzędów centralnych oraz uchwał Rady Ministrów uchylających zarządzenia ministra wydającego dany dziennik urzędowy (art. 12 ust. 1 pkt 3).

Organem odpowiedzialnym za wydawanie Dziennika Ustaw i Monitora Polskiego jest Prezes Rady Ministrów, który to zadanie wykonuje przy pomocy Rządowego Centrum Legislacji (art. 21 ust. 1 u.o.a.n.). Dzienniki urzędowe ministrów i urzędów centralnych są wydawane odpowiednio przez ministrów kierujących działami administracji rządowej oraz kierowników urzędów centralnych (art. 22 ust. 1 u.o.a.n.).

Ogłoszenie orzeczenia Trybunału w dzienniku urzędowym jest czynnością o charakterze technicznym, służącą upublicznieniu treści rozstrzygnięcia w kwestii konstytucyjności aktu normatywnego, która nie wpływa na byt prawny samego orzeczenia. Organ ogłaszający orzeczenia nie ma przy tym kompetencji do ustalania ich statusu prawnego. W 2024 r. Trybunał podtrzymał swoje stanowisko (zajęte m.in. w wyroku z 13 marca 2007 r., K 8/07), zgodnie z którym już samo publiczne ogłoszenie wyroku, rozstrzygającego o niezgodności kontrolowanego przepisu z Konstytucją, skutkuje uchyleniem domniemania jego konstytucyjności (w. z 18 stycznia 2024 r., K 29/23; w. z 6 listopada 2024 r., U 2/24).

Wobec braku publikacji orzeczeń Trybunału, odpowiednio w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim, orzeczenia te w 2024 r. były publikowane na stronie Trybunału Konstytucyjnego, stanowiącej stronę Biuletynu Informacji Publicznej. Prezes Trybunału Konstytucyjnego w 2024 r. trzykrotnie wzywał kierownictwo Rządowego Centrum Legislacji do ogłoszenia orzeczeń Trybunału, natomiast w styczniu 2025 r. skierował w tej sprawie wezwanie do Prezesa Rady Ministrów.

Na dzień przyjmowania niniejszej Informacji – aż **22 wyroki, wydane w 2024 r., nie zostały opublikowane** w odpowiednim dzienniku urzędowym. Zaniechanie niezwłocznej publikacji orzeczeń Trybunału stanowi działanie sprzeczne z prawem, które w konsekwencji może powodować odpowiedzialność prawną, w tym także karną, osób, na których spoczywa obowiązek publikacji wyroków Trybunału (w. z 10 września 2024 r., U 4/24).

Rozdział II. Wybrane zagadnienia wynikające z wyroków wydanych w 2024 r.

1. Kształtowanie sytuacji człowieka i obywatela w zgodzie z normami systemowymi

Do standardów konstytucyjnych określających sytuację prawną człowieka i obywatela (jednostki) zaliczają się wolności i prawa człowieka i obywatela, a także, między innymi, normy systemowe.

Normy systemowe wyznaczają podstawowe zasady tworzenia i stosowania przepisów prawnych dotyczących wspomnianych wolności i praw. Prawodawca musi je uwzględniać niezależnie od tego, jaką dziedzinę stosunków społecznych lub gospodarczych regulują i niezależnie od tego, jaką metodę regulacji prawnej wybiera. W tej grupie norm konstytucyjnych w 2024 r. w orzecnictwie Trybunału Konstytucyjnego wyróżniły się zasada ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasada proporcjonalności.

1.1. Zasada zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa

Istotną wartością, którą należy urzeczywistniać i chronić w demokratycznym państwie prawnym, jest zasada zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Do elementów składowych tej zasady należy zasada ochrony praw nabytych, która zakazuje stanowienia przepisów arbitralnie odbierających lub ograniczających prawa podmiotowe lub maksymalnie ukształtowane ekspektatywy tych praw. O tego rodzaju ekspektatywie można mówić wówczas, gdy zostały spełnione wszystkie zasadnicze przesłanki ustawowe nabycia prawa pod rządami danej ustawy, bez względu na stosunek do niego późniejszej ustawy.

Ochrona praw nabytych obejmuje również prawa podmiotowe i maksymalnie ukształtowane ekspektatywy związane z konstytucyjnym prawem do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Konstytucyjną zasadę ochrony praw nabytych – w sferze zabezpieczenia społecznego po osiągnięciu wieku emerytalnego – naruszył jeden z przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Do ustawy tej włączyła go ustawa z 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (dalej: ustawa nowelizująca), którą ogłoszono 6 czerwca 2012 r., a wprowadzono w życie 1 stycznia 2013 r. Zgodnie z treścią tego przepisu, jeżeli ubezpieczony (urodzony po 31 grudnia 1948 r.)

pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie określonych w nim przepisów, to podstawę obliczenia emerytury powszechnej pomniejszało się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Przepis ten był niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim dotyczył osób, które wystąpiły o przyznanie wskazanych w nim świadczeń przed 6 czerwca 2012 r., a zatem przed ogłoszeniem kreującej go ustawy. Dokonana tym przepisem zmiana sposobu ustalania emerytury powszechnej nastąpiła w trakcie pobierania przez część ubezpieczonych jednego z enumeratywnie wymienionych w nim świadczeń (o charakterze wcześniejszej emerytury), co stanowiło podstawę do obniżenia emerytury powszechnej. Ubezpieczeni, którzy zdecydowali się na korzystanie z wcześniejszej emerytury, nie mieli świadomości – w momencie podejmowania tej decyzji na podstawie obowiązującego wówczas stanu prawnego – co do skutków prawnych, jakie może ona wywoływać w sferze ich przyszłych uprawnień z tytułu emerytury powszechnej. W szczególności nie mogli przewidzieć, że przejście na emeryturę jeszcze przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego będzie wiązało się z pomniejszeniem zgromadzonego kapitału o pobrane świadczenia. Nie spodzielali się, że wypłacanie świadczeń emerytalnych wpłynie na sposób ustalania wysokości świadczenia w ramach emerytury powszechnej. Z takimi konsekwencjami mogły natomiast liczyć się osoby, które decydowały się na skorzystanie z prawa do wcześniejszej emerytury po ogłoszeniu ustawy nowelizującej. Dopiero od tego momentu osoby ubezpieczone mogły zapoznać się z nowymi regulacjami i podjąć świadomą decyzję, dysponując wiedzą co do jej ujemnych skutków w sferze wymiaru przyszłego świadczenia emerytalnego po osiągnięciu przewidzianego w ustawie wieku. Co prawda Konstytucja chroni wyłącznie oczekiwania usprawiedliwione i racjonalne, nie obejmuje natomiast oczekiwań, które dopiero mogą powstać po modyfikacji stanu prawnego, jednak obowiązkiem ustawodawcy jest takie ukształtowanie sytuacji prawnej ubezpieczonych, by ich oczekiwania co do przyszłego świadczenia mogły być uznane za ekspektatywę maksymalnie ukształtowaną już od momentu dokonania pierwszej nieodwracalnej czynności na drodze do ich uzyskania. Standard ten nie został przez ustawodawcę dochowany (*w. z 4 czerwca 2024 r., SK 140/20*).

Z konstytucyjnej zasady ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wywodzi się też zasada ochrony interesów w toku, którymi są w szczególności przedsięwzięcia gospodarcze i finansowe rozpoczęte na gruncie wcześniej obowiązujących przepisów, lecz niezakończone w sytuacji, gdy owe przepisy uległy zmianie. Zasada ochrony interesów w toku zapewnia więc jednostce ochronę w sytuacji, w której przepisy wyznaczają pewien horyzont czasowy realizacji przedsięwzięć ze swojej natury rozłożonych w czasie i faktycznie rozpoczętych w okresie ich obowiązywania.

Ustawodawca, który przyjął na siebie obowiązek respektowania pewnej granicy czasowej, wyznaczającej działania władzy państwowej, powinien ustanowić przepisy intertemporalne umożliwiające dokończenie rozpoczętych przedsięwzięć zgodnie z przepisami obowiązującymi w chwili ich rozpoczęcia albo stworzyć inną możliwość dostosowania się do zmienionej regulacji prawnej.

Zasadę ochrony interesów w toku naruszała jedna z regulacji ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, wynikająca z przepisów ustawy z 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (dalej: ustawa nowelizująca). Regulacja ta pozbawiała możliwości uznania za koszty uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych nabytych nieodpłatnie w drodze darowizny, zwolnionej od podatku od spadków i darowizn, których amortyzację rozpoczęto i nie zakończono przed 1 stycznia 2018 r. Wyłączenie to odnosiło się także do odpisów amortyzacyjnych od udziału w prawie zarejestrowanego wzoru wspólnotowego. Konstytucyjny obowiązek ochrony interesów w toku ma charakter bezwzględny wówczas, gdy spełnione są trzy przesłanki: po pierwsze, przepisy prawa wyznaczają pewien horyzont czasowy dla realizowania określonych przedsięwzięć; po drugie, dane przedsięwzięcie ma charakter rozłożony w czasie; a po trzecie, jednostka faktycznie rozpoczęła realizację danego przedsięwzięcia w okresie obowiązywania danej regulacji. W wypadku zakwestionowanej regulacji wszystkie trzy przesłanki zostały spełnione. Przede wszystkim ustawodawca nałożył na podatnika obowiązek do amortyzacji składników jego majątku i wyznaczył minimalny czas – w przypadku prawa do wzoru wspólnotowego okres ten nie mógł być krótszy niż 60 miesięcy. Poza tym cechą charakterystyczną instytucji amortyzacji jest jej powtarzalność i wieloletniość, a więc rozłożenie w czasie. Dla podatnika stwarza ona możliwość stopniowego odzyskania funduszy zainwestowanych w zakup środków trwałych bądź wartości niematerialnych i prawnych podlegających amortyzacji. Państwo z kolei gwarantuje sobie stałe i względnie przewidywalne wpływy podatkowe. Bez wątpienia również ustawodawca pozbawił prawa do uznawania za koszt uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych od składników majątku, których amortyzacja rozpoczęła się przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, czyli przed 1 stycznia 2018 r. Z uwagi na rozległy horyzont czasowy procesu amortyzacji niekonstytucyjna regulacja naruszała interesy w toku podatników, którzy rozpoczynając proces amortyzacji, nie mogli wiedzieć, że ustawodawca zmieni jego reguły. To jednak ustawodawca ponosi polityczną i finansową odpowiedzialność za uchwalane prawo, dlatego nie może arbitralnie przerwać procesu amortyzacji podatkowej, nie przewidując odpowiednich rozwiązań przejściowych. Braku takich rozwiązań w żadnym stopniu nie może zastąpić praktyka organów władzy publicznej, na przykład w drodze tzw. indywidualnych interpretacji podatkowych, okólników czy objaśnień. Powołanie się przez organ administracji skarbowej bezpośrednio na konstytucyjną zasadę ochrony interesów w toku może prowadzić co najwyżej do prokonstytucyjnego rozstrzygnięcia w jednostkowej sprawie. Obowiązek zapewnienia jednostkom możliwości kontynuowania uprzednio rozpoczętych przedsięwzięć – w zgodzie z zasadą ochrony interesów w toku – ciąży natomiast na ustawodawcy (w. z 21 listopada 2024 r., P 11/24).

Zasada zaufania obywateli do państwa nabiera szczególnego znaczenia w prawie daninowym, albowiem w zakresie ustanawiania obowiązku podatkowego

władztwo państwa rysuje się wyjątkowo ostro. Dlatego gwarancje prawne ochrony interesu jednostki mają w prawie podatkowym tak duże znaczenie, i to zarówno w płaszczyźnie materialnoprawnej, jak i proceduralnej.

Składnikiem zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa jest przy tym zasada niedziałania prawa wstecz. Jej treść obejmuje w szczególności zakaz stanowienia prawa, które nakazywałoby stosowanie nowych norm do sytuacji zaistniałych przed ich wejściem w życie.

Odstępstwo od zasady niedziałania prawa wstecz dopuszczalne jest wtedy, gdy jest to konieczne do realizacji wartości konstytucyjnej uznanej w danym przypadku za ważniejszą od wartości chronionej zakazem retroakcji, a także jeżeli przemawia za tym konieczność realizacji innej zasady konstytucyjnej, a realizacja tej zasady nie jest możliwa bez wstecznego działania prawa.

Odstępstwo takie nie było uzasadnione w wypadku jednej z regulacji przejściowych dotyczących obowiązku informacyjnego w zakresie tak zwanych schematów podatkowych, którą zawarto w ustawie z 23 października 2018 r. nowelizującej w szczególności Ordynację podatkową (dalej: ustawa nowelizująca). Ustawa ta dodała do Ordynacji podatkowej rozdział zatytułowany „Informacje o schematach podatkowych”. Zgodnie z jego przepisami schematem podatkowym jest „uzgodnienie, które spełnia kryterium głównej korzyści oraz posiada ogólną cechę rozpoznawczą, lub posiada szczególną cechę rozpoznawczą, lub posiada inną szczególną cechę rozpoznawczą”. Uzgodnienie to zaś „czynność lub zespół powiązanych ze sobą czynności, w tym czynność planowana lub zespół czynności planowanych, których co najmniej jedna strona jest podatnikiem lub które mają lub mogą mieć wpływ na powstanie lub niepowstanie obowiązku podatkowego”. Ordynacja podatkowa objaśnia ponadto pozostałe elementy definicji schematu podatkowego (w tym korzyści podatkowej), definiuje również schemat podatkowy transgraniczny oraz tak zwanego promotora. Jest nim osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, w szczególności doradca podatkowy, adwokat, radca prawny, pracownik banku lub innej instytucji finansowej doradzającego klientom, również w wypadku gdy podmiot ten nie posiada miejsca zamieszkania, siedziby ani zarządu na terytorium kraju, która opracowuje, oferuje, udostępnia lub wdraża uzgodnienie lub zarządza wdrażaniem uzgodnienia. W świetle zakwestionowanej regulacji – w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej – promotorzy będący doradcami podatkowymi mieli obowiązek przekazania Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej informacji o schemacie podatkowym innym niż schemat podatkowy transgraniczny, jeżeli pierwszej czynności związanej z jego wdrażaniem dokonano przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, nie wcześniej jednak niż po 1 listopada 2018 r. Konieczność retroakcji ustawodawca uzasadnił potrzebą ochrony ważnego interesu publicznego, jakim jest zasada równowagi budżetowej. Wprawdzie zasada ta nie wynika wprost z przepisów Konstytucji, lecz stanowi wartość konstytucyjną podlegającą ochronie, ponieważ od zapewnienia równowagi budżetowej zależy zdolność państwa do działania i rozwiązywania jego różnorodnych interesów. Żaden z przepisów Konstytucji nie wprowadza jednak obowiązku osiągnięcia ściśle

rozumianej równowagi budżetowej, a poza tym Konstytucja wprost przewiduje istnienie deficytu budżetowego oraz państwowego długu publicznego (którego powstanie, co do zasady, wiąże się ze zjawiskiem deficytu budżetowego). Niezależnie od tego trzeba mieć na uwadze, że możliwość prowadzenia własnej polityki fiskalnej jest niezbędnym warunkiem funkcjonowania każdego rządu. Bez swobody w kształtowaniu dochodów i wydatków państwa nie jest bowiem możliwa realizacja własnego programu politycznego. Nadzwyczajne sytuacje ostatnich lat, czyli przede wszystkim czas pandemii COVID-19 i kryzys surowcowy wywołany agresją Rosji na Ukrainę pokazały również, że ochrona Rzeczypospolitej Polskiej jako dobra wspólnego wszystkich obywateli (o czym stanowi Konstytucja w pierwszym artykule), ciągłości jej istnienia i długoterminowej stabilności fiskalnej nie musi być spójna z ochroną zasady równowagi budżetowej rozumianej w wymiarze czysto „księgowym”, czyli wydatkowo-dochodowym. W szczególności, teoretycznie profiskalny charakter danej ustawy nie oznacza, że nie może ona zostać uznana za niezgodną z Konstytucją. Fiskalizm musi być bowiem zważony z innymi konstytucyjnymi wolnościami, prawami i zasadami. W tym świetle, retroaktywny charakter zakwestionowanej regulacji przejściowej nie mógł być uzasadniony ochroną równowagi budżetowej, nawet przyjmując jej „księgowy” aspekt. Konieczność raportowania schematów podatkowych, których proces wdrażania został rozpoczęty przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, nie prowadzi bezpośrednio do zwiększenia dochodów publicznych. Nie da się też uwiarygodnić, że gdyby zrezygnowano z retroakcji, jakkolwiek rozumiana zasada równowagi budżetowej zostałaby naruszona (w. z 23 lipca 2024 r., K 13/20).

1.2. Zasada proporcjonalności

W art. 31 ust. 3 Konstytucja wprowadza wymóg proporcjonalności odnoszący się do ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw, natomiast z wyrażonej w art. 2 Konstytucji zasady demokratycznego państwa prawnego wywodzi się ogólny wymóg adekwatności celu legislacyjnego i środka użytego do jego osiągnięcia, istotnego między innymi przy ocenie przepisów dotyczących odpowiedzialności administracyjnej.

Dążąc do realizacji zakładanych celów, ustawodawca powinien wybierać środki skuteczne, a zarazem najmniej uciążliwe dla podmiotów, wobec których mają być zastosowane lub dolegliwe w stopniu nie większym niż jest to niezbędne do osiągnięcia wspomnianych celów. W szczególności określona w ustawie sankcja za naruszenie prawa nie może być oczywiście nieadekwatna (nieprzydatna), nieracjonalna ani niewspółmiernie (nadmiernie) dolegliwa. Zasadę proporcjonalności wynikającą z art. 2 Konstytucji może również naruszać automatyzm dolegliwej sankcji, uniemożliwiający jej miarkowanie, czyli dostosowywanie jej wysokości do okoliczności danej sprawy, zwłaszcza przez sąd.

Tego ostatniego wymogu nie dochował ustawodawca w przepisach Prawa energetycznego. Przewidują one między innymi, że przedsiębiorstwo energetyczne posiadające koncesję na wytwarzanie paliw ciekłych lub koncesję na obrót paliwami

ciekłymi z zagranicą, a także podmiot przywożący stosownie do swojej działalności, przekazuje Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki miesięczne sprawozdanie o rodzajach oraz ilości wytworzonych, przywiezionych i wywiezionych paliw ciekłych, a także ich przeznaczeniu – w terminie 20 dni od dnia zakończenia miesiąca, którego dotyczy sprawozdanie. Niekonstytucyjna regulacja stanowiła, że przedsiębiorca (podmiot), który nie przekazał w terminie wspomnianego sprawozdania, podlegał karze pieniężnej w wysokości 10 000 złotych. W konsekwencji sąd orzekający w sprawie kary pieniężnej za złożenie sprawozdania po terminie był związany wysokością sankcji administracyjnej określonej w sposób sztywny. Ani administracyjna kara pieniężna w kwotowo określonej sztywnej wysokości, ani jej automatyzm, ani też kasatoryjny charakter orzeczeń sądowych (zapadających w trybie kontroli decyzji wydawanych przez pozasądowy organ władzy publicznej) same w sobie nie powodują jeszcze niezgodności z Konstytucją i mogą być w demokratycznym państwie prawnym odpowiednio stosowane. Jednak kumulacja wszystkich trzech czynników w jednej regulacji spowodowała jej sprzeczność z konstytucyjną zasadą proporcjonalności. Kwestionowana regulacja uczyniła pozorną sądową kontrolę adekwatności sztywno określonych kar administracyjnych, sprowadzając rolę sądu do zatwierdzania (bądź kasowania) kar nałożonych przez inny, pozasądowy organ władzy publicznej. Rozwiązanie przyjęte w Prawie energetycznym było również niesprawiedliwe, gdy zrównywało ze sobą podmioty działające w złej i dobrej wierze, w sposób zawiniony i niezawiniony. W szczególności uniemożliwiało sądowi uwzględnienie indywidualnej sytuacji każdego ukaranego i pełną ocenę jego działalności (w praktyce chodziło o podmioty gospodarcze zajmujące się obrotem paliwami o bardzo zróżnicowanej ilości i wartości), a także stopnia winy (nie każde uchybienie terminowemu złożeniu sprawozdania miało te same przyczyny i skutki), czy realnych konsekwencji społeczno-gospodarczych, które go dotkną. Stworzenie przez ustawodawcę fikcji prawnej każdorazowej adekwatności i proporcjonalności cyfrowo oznaczonej kary, której nie dało się miarkować, prowadziło w efekcie do rażącego pokrzywdzenia niektórych podmiotów (w. z 17 października 2024 r., P 3/23).

2. Wolności i prawa konstytucyjne oraz ich ochrona

2.1. Autonomia informacyjna jednostki i prawo do ochrony tajemnicy komunikowania się

Konstytucja chroni prywatną sferę życia jednostki, w szczególności gwarantując jej autonomię informacyjną i przyznając prawo do ochrony tajemnicy komunikowania się. Autonomia informacyjna oznacza przede wszystkim możliwość samodzielnego decydowania przez jednostkę o zakresie dostępu do informacji, które jej dotyczą oraz sprawowania kontroli nad tymi informacjami, gdy znajdują się w posiadaniu innych podmiotów. Z kolei prawo do ochrony tajemnicy komunikowania się obejmuje nie tylko tajemnicę korespondencji, lecz także wszelkiego rodzaju kontakty międzyosobowe.

Ograniczenia autonomii informacyjnej i prawa do ochrony tajemnicy komunikowania się muszą spełniać kryteria wynikające z konstytucyjnej zasady proporcjonalności.

Realizacji tych kryteriów nie zapewniały przepisy Ordynacji podatkowej, które nakładały na doradców podatkowych objętych tajemnicą zawodową obowiązek przekazywania Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej informacji o tak zwanym schemacie podatkowym, nie określając przy tym dostatecznie przesłanek i trybu zwolnienia z tajemnicy zawodowej lub jej wyłączenia. Ustawodawca uzasadniał przyjęcie wskazanych przepisów ochroną równowagi budżetowej oraz potrzebą wdrożenia jednej z dyrektyw unijnych. Równowaga budżetowa stanowi wartość podlegającą konstytucyjnej ochronie. W tym kontekście wskazane wyżej przepisy Ordynacji podatkowej mogły co prawda wpływać na sytuację fiskalną państwa, ale najwyżej w sposób pośredni – jeśli przyjąć, że dzięki nałożeniu obowiązków informacyjnych państwo mogłoby skuteczniej przeciwdziałać unikaniu opodatkowania, które prowadzi do uszczuplenia dochodów publicznych. Zarazem problematyczne było to, że wspomniane przepisy objęły obowiązkiem raportowania nie tylko schematy opracowane w celu – z założenia niezgodnego z prawem – unikania opodatkowania, lecz także liczne uzgodnienia służące do przeprowadzenia legalnej optymalizacji podatkowej. Istniały przy tym rozwiązania ustawowe, które przenosiły ciężar odpowiedzialności za unikanie opodatkowania na korzystających ze schematów podatkowych (podatników). Ostatecznie efekty kwestionowanej regulacji nie pozostawały we właściwej proporcji do nałożonych przez nią na jednostki ograniczeń. Potencjalna ochrona zasady równowagi budżetowej nie usprawiedliwia bowiem stanowienia dowolnych przepisów ingerujących w prawo do tajemnicy komunikowania się oraz autonomii informacyjnej. Jeśli ustawodawca zdecydował się na pozostawienie obowiązku tajemnicy zawodowej w ramach schematów podatkowych, to nie mógł wymagać od doradców podatkowych naruszania tego obowiązku działaniami polegającymi na przekazywaniu do organów administracji publicznej lub innych podmiotów poufnych informacji, których wyłączenie z zakresu tajemnicy jest wątpliwe. Niezależnie od tego zakwestionowane rozwiązanie nie było konieczne również z perspektywy drugiego celu, jakemu miało służyć. W tej mierze należało mieć na względzie, że w wyroku w sprawie C-694/20 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, iż konieczność poinformowania przez pośredników objętych tajemnicą zawodową innych pośredników o stosowaniu schematów podatkowych przez ich klientów narusza art. 7 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, gwarantujący prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu i komunikowania się. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej podał przy tym w wątpliwość przydatność tej regulacji do celu zwalczania agresywnego planowania podatkowego oraz zapobiegania ryzyku unikania opodatkowania i uchylania się od opodatkowania. Za wystarczające uznał zaś wyznaczenie w przepisach odpowiedniej dyrektywy obowiązku pośredników, objętych tajemnicą zawodową, do niezwłocznego powiadomienia swoich klientów o ciążących na nich obowiązkach zgłoszeniowych. Analogiczny obowiązek przewidział również polski ustawodawca w przepisach Ordynacji podatkowej. W tej sytuacji wyeliminowanie zakwestionowanej regulacji nie prowadziło do sprzeczności z wymogami zawartymi w implementowanej dyrektywie unijnej (w. z 24 lipca 2024 r., K 13/20).

2.2. Wolność majątkowa

Konstytucja chroni wolność majątkową, na którą składają się różne prawa majątkowe, w tym prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia, gwarantując ich, równą dla wszystkich, ochronę prawną. Istotą tej ochrony jest zakaz różnicowania ochrony praw majątkowych ze względu na charakter podmiotu danego prawa.

Zakaz ten naruszało wydane w 2016 r. rozporządzenie w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, którego przepisy przewidywały, że wspomniane koszty obejmują opłatę ustalaną w wysokości określonej przepisami tego rozporządzenia, a przy tym nieprzekraczającej wartości przedmiotu sprawy. Niezgodne z Konstytucją było ustalenie wysokości tej opłaty na poziomie niższym niż stawki minimalne opłat za czynności adwokatów działających w takich samych sprawach z wyboru, określone w rozporządzeniu z 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Uprawnienie adwokata do wynagrodzenia za świadczoną pomoc prawną jest prawem majątkowym podlegającym ochronie konstytucyjnej. Zróżnicowanie tej ochrony przez odmienne wynagradzanie adwokatów zależnie od tego, czy pomoc prawną świadczą z urzędu czy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. Adwokaci stanowią grupę podmiotów podobnych, a ich wspólną cechą relewantną w rozumieniu Konstytucji jest świadczenie profesjonalnej pomocy prawnej różnym podmiotom. Sposobu ustanowienia adwokata (z urzędu lub z wyboru) nie można uznać za cechę prawnie istotną z punktu widzenia regulacji dotyczącej wysokości należnego mu wynagrodzenia. Nie wpływa on bowiem na zakres czynności, które adwokat może wykonywać w ramach umocowania, ani na sposób wykonywania tych czynności. W konsekwencji pełnomocnikom, którzy w ramach udzielanej pomocy prawnej wykonują te same czynności, powinno przysługiwać to samo wynagrodzenie niezależnie od tego, czy są ustanowieni z urzędu, czy z wyboru (w. z 27 lutego 2024 r., SK 90/22).

Do naruszenia zakazu różnicowania ochrony praw majątkowych ze względu na charakter podmiotu danego prawa doprowadziło też pominięcie przez ustawodawcę – w regulacji zawartej w jednym z przepisów Prawa o adwokaturze (w związku z przepisami Kodeksu postępowania karnego) – możliwości przyznania obrońcy z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z tytułu wykonanych czynności procesowych przed zakończeniem postępowania karnego w danej instancji. Nie ulega wątpliwości, że w sprawach karnych, wymagających profesjonalnej wiedzy prawnej, prawidłowe wykonywanie obowiązków przez adwokatów wiąże się niejednokrotnie z dużym nakładem pracy. W sprawach, w których występują obrońcy z wyboru, przepisy nie wykluczają uzyskiwania przez nich wynagrodzenia za pracę od klientów „na bieżąco” (i to nawet w razie kilkuletniego procesu, w którym nie zapadło jeszcze prawomocne orzeczenie). Z kolei na gruncie zakwestionowanej regulacji obrońcy z urzędu uzyskiwali wynagrodzenie dopiero po zakończeniu sprawy w danej instancji. Mogło to skutkować znacznym uszczerbkiem majątkowym. Inaczej bowiem niż obrońcy z wyboru, nie otrzymywali oni nawet części wynagrodzenia „z góry” (czy choćby

„na bieżąco”, wraz z postępem sprawy). Co istotne, w przeciwieństwie do adwokatów działających w charakterze obrońcy z wyboru, którzy mogą odmówić podjęcia się obrony potencjalnych klientów, adwokaci działający z urzędu mogą uchylić się od wykonania zleconych im obowiązków tylko w ściśle określonych prawem sytuacjach. Wobec tego, działając na polecenie państwa, aż do prawomocnego zakończenia postępowania w danej instancji, adwokaci z urzędu świadczyli pomoc prawną za darmo, niejako kredytując osoby, które mieli bronić. Adwokaci stanowią grupę podmiotów podobnych, posiadających w zakresie prawa do wynagrodzenia wspólną cechę istotną w rozumieniu konstytucyjnej zasady równości i zasady równej ochrony praw majątkowych. Całą tę grupę charakteryzuje to, że jedynym przedmiotem działalności palestry jest świadczenie profesjonalnej pomocy prawnej osobom fizycznym, osobom prawnym oraz innym podmiotom określonym w ustawie. Niezależnie przy tym od trybu podjęcia obrony adwokaci zobligowani są do dochowania jak największej staranności w wykonywaniu swoich obowiązków i dbania o interesy klientów. W konsekwencji, zróżnicowanie zasad wynagradzania adwokatów – tj. ograniczenie obrońcom z urzędu prawa do uzyskania wynagrodzenia do czasu zakończenia procesu w danej instancji, podczas gdy obrońcy z wyboru mogli być wynagradzani za podejmowane czynności procesowe „na bieżąco” – nie miało konstytucyjnego uzasadnienia (w. z 5 listopada 2024 r., SK 67/20).

Ograniczenia ochrony praw majątkowych są dopuszczalne jedynie w niezbędnym zakresie, jeżeli wymaga tego konieczność pogodzenia ochrony tych praw z ochroną konstytucyjnych wartości o równym lub nawet większym znaczeniu dla funkcjonowania państwa lub rozwoju jednostki, a urzeczywistnienie tych wartości nie jest możliwe w inny sposób.

Zgodny z tymi wymogami był przepis ustawy o portach i przystaniach morskich (w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2005 r. do 16 grudnia 2016 r.). Przepis ten wymagał zgody ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa – udzielonej w drodze decyzji administracyjnej, wydanej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej – w wypadku przeniesienia własności, użytkowania wieczystego albo oddania w użytkowanie wieczyste nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego albo podmiotu zarządzającego portem lub przystanią morską, położonych w granicach portów i przystani morskich. Wprowadzono zatem ograniczenie w dysponowaniu rzeczowymi prawami majątkowym wobec osób trzecich. Nie można jednak zapominać, że porty i przystanie morskie należą do tzw. infrastruktury krytycznej, której bezpieczeństwo musi gwarantować państwo. Wobec tego pozbawienie państwa instrumentów prawnych, które umożliwiałyby mu kontrolę nad podmiotami zamierzającymi nabyć własność albo inne prawo rzeczowe do określonych nieruchomości położonych w granicach portów i przystani morskich, naruszałoby bezpieczeństwo obywateli, to jest wartość konstytucyjną, którą Rzeczpospolita Polska ma obowiązek chronić. Aby ograniczenie ochrony praw majątkowych mieściło się w dopuszczalnym zakresie, ustawodawca przewidział, że zgoda właściwego ministra na wskazane w przepisie czynności (jak również odmowa jej udzielenia) będzie wyrażana w procedurze administracyjnej, którą szczegółowo reguluje ustawa o portach i przystaniach morskich. Co równie

istotne, wspomniana decyzja nie miała charakteru uznaniowego, a zatem – w razie rozstrzygnięcia negatywnego dla wnioskodawcy – musiała się opierać wyłącznie na określonych w ustawie przesłankach. Decyzja odmowna podlegała zaś, na zasadach ogólnych, dwuinstancyjnej kontroli sprawowanej przez sądy administracyjne (w. z 17 kwietnia 2024 r., SK 123/20).

2.3. Prawo dostępu do służby publicznej

Konstytucja gwarantuje obywatelom prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Oznacza to, że wszelkie regulacje dotyczące dostępu do służby publicznej, w tym również do stanowisk prokuratorskich, muszą respektować zasadę równości i proporcjonalności. Każdy obywatel, który spełnia ustawowe wymagania, powinien mieć możliwość nie tylko ubiegania się o takie stanowisko na równych zasadach, lecz także zwolnienia ze służby czy przekształcania jego stosunku służbowego, bez nieuzasadnionych przeszkód lub ograniczeń.

Prawo dostępu do służby publicznej naruszyła regulacja wynikająca z dwóch przepisów ustawy z 28 stycznia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze (dalej: ustawa z 2016 r.), w związku z przepisem ustawy z 9 października 2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw (dalej: ustawa z 2009 r.). Zgodnie z treścią zakwestionowanych przepisów ustawy z 2016 r., prokurator pozostający w dniu jej wejścia w życie w stanie spoczynku może wrócić, na swój wniosek, do służby na ostatnio zajmowane stanowisko lub stanowisko równorzędne. Uprawnienie to nie dotyczy prokuratorów, którzy odeszli w stan spoczynku z przyczyn zdrowotnych. Decyzję w sprawie tego wniosku podejmuje Prokurator Generalny. Z kolei jeden z przepisów ustawy z 2009 r. stanowi, że prokurator byłej Prokuratury Krajowej niepowołany do Prokuratury Generalnej może złożyć sprzeciw od decyzji Prokuratora Generalnego przenoszącej go na inne miejsce służbowe w prokuraturach apelacyjnych lub okręgowych, w terminie 14 dni od daty doręczenia tej decyzji. Złożenie sprzeciwu oznacza przejście w stan spoczynku w terminie miesiąca od daty złożenia sprzeciwu. Niezgodną z Konstytucją treść regulacji wynikającej z powołanych przepisów nadała im błędna, mająca charakter prawotwórczy, wykładnia Prokuratora Generalnego, dokonana w styczniu 2024 r. W jej świetle prokurator pozostający w stanie spoczynku w dniu wejścia w życie ustawy z 2016 r. mógł na swój wniosek wrócić do służby na ostatnio zajmowane stanowisko lub stanowisko równorzędne jedynie w ciągu dwóch miesięcy od dnia wejścia tej ustawy w życie, tj. w okresie między 4 marca a 4 maja 2016 r. Przyjęta przez Prokuratora Generalnego wykładnia wprowadziła ograniczenie czasowe przewidujące dwumiesięczny termin złożenia wniosku o powrót do służby przez prokuratorów w stanie spoczynku. Wykładnia ta była „oderwana” od brzmienia interpretowanych przepisów i kreowała nieuzasadnioną przeszkodę w dostępie do służby publicznej. Z perspektywy Konstytucji istotne jest, aby zwolnienie czy odwołanie ze służby, także ze względu na brak spełnienia ustawowych kryteriów jej pełnienia, wynikało z ustawy i nie było pozostawione dowolnemu uznaniu jakiegokolwiek organu. Decyzja ta ponadto musi realizować konstytucyjne

legitymizowany cel. Skorzystanie przez prokuratora w stanie spoczynku z tej możliwości wymagało zapewnienia ochrony jego nowemu stosunkowi służbowemu. Z powołanych wyżej przepisów nie wynika jakiejkolwiek ograniczenie czasowe, a w szczególności wskazany dwumiesięczny termin. Ustawodawca zagwarantował prokuratorowi dostęp do służby publicznej w zależności od własnego uznania. Umożliwił mu kontynuowanie i zakończenie służby w dowolnym momencie. W ten sposób ustawodawca dążył do stworzenia możliwości wykorzystania wiedzy, kwalifikacji i doświadczenia prokuratora w ramach służby publicznej. Prawotwórcza interpretacja Prokuratora Generalnego doprowadziła do wypaczenia normatywnego sensu wskazanych przepisów. Wykreowane przez niego ograniczenie mogło pozbawiać wielu prokuratorów (spełniających wszystkie merytoryczne kryteria) możliwości powrotu do czynnej służby, jeśli tylko z rozmaitych przyczyn (np. zdrowotnych, rodzinnych lub zawodowych) nie mogliby zdecydować o powrocie w tak krótkim terminie. Ograniczenie to nie miało także uzasadnienia w żadnym racjonalnym celu: nie przyczyniało się ani do ochrony porządku publicznego, ani do zapewnienia sprawnego funkcjonowania prokuratury. Nie spełniało też wymogu konieczności ani ściśle rozumianej proporcjonalności (*w. z 22 listopada 2024 r., SK 13/24*).

2.4. Prawo do sądu i prawo do zaskarżania rozstrzygnięć pierwszoinstancyjnych

Do najważniejszych środków ochrony wolności i praw konstytucyjnych zalicza się gwarantowane przez Konstytucję prawo do sądu. Składają się na nie różne elementy, w tym prawo do rozpoznania sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, w ramach odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności.

Konstytucja nie wyklucza ustanawiania w ustawie pewnych ograniczeń prawa do sądu, jeżeli nie prowadzą one do zamknięcia sądowej drogi dochodzenia konstytucyjnych wolności i praw i mieszczą się w ramach określonych przez konstytucyjną zasadę proporcjonalności, wyznaczającą granice ingerencji organów władzy publicznej w sferę wolności i praw konstytucyjnych.

Nadmiernego ograniczenia w dostępie do sądu nie wprowadza przepis Kodeksu cywilnego, który ustanawia dla wierzyciela pięcioletni termin wytoczenia powództwa o uznanie za bezskuteczną czynność dłużnika dokonaną z pokrzywdzeniem tego wierzyciela. Wskazany przepis związany jest z instytucją tzw. skargi pauliańskiej. Polega ona na tym, że gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Określony we wskazanym przepisie termin wniesienia skargi pauliańskiej ma charakter zawity. Oznacza to, że nieskorzystanie z niej przez wierzyciela w tym terminie powoduje definitywne wygaśnięcie prawa do tej skargi. Skarga pauliańska jest środkiem ochrony wierzyciela przed skutkami

niewypłacalności dłużnika, a jej zasadniczym celem jest doprowadzenie do realizacji wierzytelności pomimo nielojalnego zachowania dłużnika. Konstruując przepisy dotyczące skargi pauliańskiej, ustawodawca stworzył dla wierzycieli dodatkowy instrument prawny o charakterze wyjątkowym, służący realizacji przysługujących im wierzytelności. Nie znaczy to jednak, że na ustawodawcy ciąży tym samym obowiązek zagwarantowania bezterminowego korzystania z tej możliwości. Obwarowanie wniesienia skargi pauliańskiej odpowiednim terminem – w tym wypadku pięcioletnim – mieści się więc w zakresie swobody ustawodawczej. Wynika to z faktu, że tworząc określoną regulację, ustawodawca ma obowiązek wyważenia interesów stron, tak aby ostateczny jej kształt spełniał wymogi proporcjonalności. Chodzi z jednej strony o to, by ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw jednostki były przydatne do celu danej regulacji i niezbędne w demokratycznym państwie do ochrony konkretnej wartości konstytucyjnej (bezpieczeństwa publicznego, porządku publicznego, środowiska, zdrowia, moralności publicznej) bądź wolności lub praw innych osób, a z drugiej strony o to, by ograniczenia te były proporcjonalne w ścisłym sensie, to znaczy aby nie były nadmierne, a tym bardziej – by nie naruszały istoty konstytucyjnych wolności i praw. Regulacja skargi pauliańskiej czyni tym wymogom zadość. Z pewnością jest w stanie doprowadzić do zamierzonych przez ustawodawcę skutków. Celem ustawodawcy jest zapewnienie stabilizacji stosunków prawnych po upływie określonego czasu. Efekt ten może być w pełni osiągnięty dzięki wprowadzeniu 5-letniego terminu zawitego do wytoczenia przez wierzyciela powództwa o uznanie za bezskuteczną czynności dokonanej przez dłużnika z jego pokrzywdzeniem. Ustalenie wskazanego terminu jest również konieczne z perspektywy ochrony interesu publicznego. Termin ten jest wyrazem ochrony oczekiwań dłużnika oraz zabezpieczeniem sytuacji wierzycieli. Zbyt długi termin lub jego brak mógłby doprowadzić do pozostawienia dłużnika w stanie długotrwałej niepewności. Z kolei istnienie terminu zaskarżenia gwarantuje wierzycielowi określony czas na podejmowanie działań w celu ustalenia i dochodzenia roszczeń. Istnienie określonego terminu może motywować wierzyciela, aby przystąpił do realizacji swojego uprawnienia w czasie, w którym zobowiązany będzie w stanie je spełnić lub udowodnić, że roszczenie wygasło. Ustalenie 5-letniego terminu wniesienia skargi pauliańskiej spełnia także wymóg ściśle rozumianej proporcjonalności. Bezterminowe pozostawienie nabywcy w stanie niepewności co do statusu uzyskanych przez niego praw byłoby całkowicie sprzeczne z tym wymogiem. Ustawodawca ma prawo wymagać od wierzyciela podjęcia działań zmierzających do ochrony jego praw, a w wypadku braku ich podjęcia w dłuższym okresie ma prawo uznać, że pierwszeństwo należy przyznać interesom nabywcy przedmiotów majątkowych. Wprowadzenie czasowego ograniczenia możliwości skorzystania z instytucji skargi pauliańskiej nie jest nadmiernym, niedopuszczalnym ograniczeniem prawa do sądu, rozumianego jako prawo dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz prawo do skutecznej egzekucji prawomocnego orzeczenia. Termin wniesienia skargi pauliańskiej jest stosunkowo długi i odpowiedni (wystarczający) dla tej instytucji, jak również w zestawieniu z innymi instytucjami prawa cywilnego. Ograniczenie korzystania z instytucji skargi pauliańskiej ma poza

tym bardzo konkretny cel. Skarga pauliańska stanowi szczególny środek ochrony interesu pojedynczego wierzyciela albo ogółu wierzycieli. Pozwala ona podważyć czynności dłużnika, które są ważne i rzeczywiste, a więc ich skutkiem jest nabycie określonych praw przez osoby trzecie. Ze względu na potrzebę ustabilizowania sytuacji prawnej tych osób po upływie pewnego okresu, realizację uprawnienia do skargi pauliańskiej należy ograniczyć terminem, po upływie którego stabilizacja ta będzie już z reguły ostateczna (w. z 18 grudnia 2024 r., SK 89/19).

Jednym z elementów prawa do sądu jest prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organu rozpoznającego sprawę. Konstytucyjne prawo do sądu obejmuje zatem prawo do rozpatrzenia sprawy przez organ, którego status prawny, w tym pozycja ustrojowa, odpowiada regułom wskazanym w Konstytucji.

Niezgodny z tymi regułami był jeden z przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 6 lutego 2024 r. zmieniającego rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych. Przepis ten (dalej: przepis nowelizujący) uzupełniał rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wprowadzające Regulamin urzędowania sądów powszechnych. W szczególności zaś przewidywał, że sprawy w przedmiocie rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego w sytuacji, gdy wśród podstaw tego wniosku znajduje się okoliczność dotycząca powołania sędziego, nie są przydzielane sędziom, którzy objęli stanowisko w wyniku wniosku o powołanie sędziego, przedstawionego Prezydentowi Rzeczypospolitej przez Krajową Radę Sądownictwa, ukształtowaną z zastosowaniem przepisów ustawy z 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa. Wskazanych sędziów miano też pomijać w przydzielaniu takich spraw przez funkcjonujący w sądach System Losowego Przydziału Spraw. Przepis nowelizujący był niezgodny z Konstytucją przede wszystkim z powodu naruszenia standardu niezależności sądu i niezawisłości sędziego (zob. pkt 3.3). Wprowadzenie przepisem nowelizującym przesłanki bezwzględnego wyłączenia sędziego naruszało prawo do sądu także w aspekcie właściwego ukształtowania sądu (prawo do właściwego sądu). Sąd właściwy, to sąd ukształtowany (ustanowiony) na podstawie przepisów ustawy. Ustanowienie ustawą należy również rozumieć jako określenie zasad przydziału spraw w drodze ustawy. Strony postępowania mają prawo do sądu, w którego składzie mogą orzekać sędziowie zgodnie ze sprawowanym zakresem władzy sądowniczej określonym ustawowo, podlegającym przypisaniu do osoby sędziego prezydenckim aktem powołania na urząd sędziego. Jednym z aspektów niezawisłości sędziego jest aspekt wewnętrzny, który łączy się z pojęciem bezstronności i dotyczy jednakowego dystansu do stron sporu, a także względem ich odpowiednich interesów, w odniesieniu do toczącego się przed sądem sporu. Aspekt ten wyklucza procedurę kwestionowania generalnego prawa sędziego do orzekania dokonywanego przez innych sędziów oraz weryfikowania przez sędziów prawidłowości postępowania poprzedzającego powołanie sędziego przez Prezydenta. Sytuacja, w której faktycznie „ukrywa się” wpływ władzy wykonawczej na kształt sądu w przepisach (rozporządzenia) pozornie regulujących kwestie techniczne – pracę systemu informatycznego SLPS – stanowi o sądzie niewłaściwym w rozumieniu Konstytucji (w. z 16 maja 2024 r., U 1/24).

Istotnym elementem prawa do sądu jest również sprawiedliwość proceduralna, polegająca na dążeniu do osiągnięcia opartego na prawdzie, sprawiedliwego rozstrzygnięcia sądowego. W sensie formalnym oznacza to prawo do rozstrzygnięcia wydanego w procedurze sądowej ukształtowanej zgodnie z zasadami sprawiedliwości i jawności. W sensie materialnym, w procesie karym, prawo do sprawiedliwego rozstrzygnięcia sądowego oznacza natomiast prawo do uzyskania orzeczenia adekwatnego do osoby sprawcy i popełnionego przez nią czynu, uwzględniającego potrzeby prewencji generalnej i indywidualnej oraz prawnie chronione interesy pokrzywdzonego.

Do naruszenia prawa do sądu w aspekcie sprawiedliwego rozstrzygnięcia sądowego dochodzi między innymi wówczas, gdy – działający w granicach ustawy – sąd nie może ukształtować sankcji karnej za konkretne przestępstwo czy też dostosować wymiaru reakcji karnej do cech sprawcy, okoliczności czynu oraz do stopnia jego zawinienia.

Z tego względu niezgodna z Konstytucją była jedna z regulacji Kodeksu karnego, obligująca sąd do dożywotniego orzeczenia środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych. Dotyczyła ona sytuacji popełnienia przestępstwa polegającego na prowadzeniu pojazdu mechanicznego (w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym) przez kierowcę będącego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, lub w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo, a działającego w warunkach recydywy jednego z kilku przestępstw określonych w Kodeksie karnym. Od orzeczenia wskazanego środka karnego sąd mógł odstąpić tylko w razie wystąpienia wyjątkowego wypadku, uzasadnionego szczególnymi okolicznościami. Swoboda wymiaru tego środka została więc przez ustawodawcę w bardzo znaczącym stopniu ograniczona. Co więcej, ustawodawca sprowadził do wspólnego mianownika sprawców bardzo różnych co do ciężaru przestępstw, tym samym uniemożliwiając sądowi dostosowanie wymiaru środka karnego do charakteru naruszonego dobra oraz do następstw popełnionego czynu. Ustawodawca miał na względzie, w szczególności, prewencję ogólną w ujęciu negatywnym, to znaczy „odstraszącą” funkcję prawa karnego. Nacisk na tę funkcję jest charakterystyczny dla państw niedemokratycznych, natomiast w demokratycznym państwie prawnym może być traktowany jako racja dodatkowa, nie zaś główny powód działania wymiaru sprawiedliwości. Racjonalizowanie kary w oparciu o wskazany rodzaj prewencji prowadzi do przedmiotowego traktowania człowieka. W tym wypadku – w celu odstraszenia potencjalnych sprawców – ustawodawca nakazał orzeczenie środka karnego, który mógł przekroczyć swoją surowością stopień winy sprawcy przestępstwa (w. z 4 czerwca 2024 r., SK 22/21).

Konstytucja gwarantuje każdemu prawo do zaskarżania dotyczących go orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Dzięki temu możliwe jest sprawdzenie formalnej i merytorycznej poprawności pierwszoinstancyjnych rozstrzygnięć, a zarazem przeciwdziałanie arbitralności i utrwalaniu pomyłek w stosowaniu prawa.

Chociaż zapewnienie środka zaskarżenia nie ma charakteru absolutnego, to wyłączenie zaskarżalności nie może prowadzić do naruszenia innych gwarancji konstytucyjnych ani do przekreślenia zaskarżalności jako zasady.

Wymogów tych nie spełniała regulacja Kodeksu postępowania karnego, która nie przewidywała możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie prokuratora wydane w przedmiocie wykorzystania materiałów z kontroli operacyjnej w postępowaniu o inne przestępstwo – ujawnione w wyniku tej kontroli – niż to objęte zarządzeniem o kontroli. Niejawne pozyskiwanie informacji o jednostkach w toku czynności operacyjno-rozpoznawczych musi być środkiem subsydiarnym, czyli stosowanym dopiero wówczas, gdy inne rozwiązania są nieprzydatne lub nieskuteczne. Dotyczy to w takiej samej mierze kontroli operacyjnej, jak i udostępniania danych telekomunikacyjnych czy innych form pracy operacyjno-rozpoznawczej o podobnym skutku dla jednostek. Z przesłanką subsydiarności wiąże się wprowadzenie proceduralnego wymogu, którym jest kontrola nad niejawnym pozyskiwaniem informacji o osobach przez niezależny od rządu organ państwa. Pożądane jest powierzenie kompetencji w tym zakresie niezależnym i niezawisłym sądom, dającym rękojmię odpowiednio wysokiego stopnia wiedzy i doświadczenia życiowego. Z punktu widzenia Konstytucji sądowa kontrola nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi jest rozwiązaniem optymalnym, a w pewnych sytuacjach wręcz niezbędnym. W szczególności, jeśli przy zwyczajnej kontroli operacyjnej, to znaczy kontroli ukierunkowanej od razu na konkretny podmiot, wymagana jest (uprzednia) zgoda sądu, to tym bardziej w sprawach takich jak uregulowane w kwestionowanym przepisie Kodeksu postępowania karnego konieczne jest zapewnienie (następczej) weryfikacji decyzji procesowej prokuratora (czyli organu, którego nie wyposażono w gwarancje niezawisłości) przez niezawisły i niezależny sąd. Wobec tego brak środka sądowej weryfikacji postanowienia odnośnie do wykorzystania dowodów pozyskanych „przy okazji” innej kontroli operacyjnej jest niedopuszczalny (w. z 23 października 2024 r., SK 58/22).

Konstytucyjny nakaz zapewnienia efektywnego prawa do zaskarżania orzeczeń sądowych nie oznacza, że orzeczenia sądu drugiej instancji, które odrzucają środek zaskarżenia z przyczyn formalnych lub też prowadzą faktycznie do zamknięcia drogi merytorycznego rozpoznania środka zaskarżenia, muszą podlegać dalszej kontroli instancyjnej. Ustawodawca musi jednak uregulować postępowanie przed sądem drugiej instancji w taki sposób, aby odpowiadało ono konstytucyjnym wymogom sprawiedliwej procedury sądowej. Odnosi się to zarówno do tzw. postępowania głównego, dotyczącego istoty sprawy przedstawionej sądowi, jak i do ewentualnych postępowań wypadkowych, w tym postępowań dotyczących zwolnienia od kosztów sądowych. Ustawodawca powinien uregulować instytucję zwolnienia z kosztów sądowych w taki sposób, aby złożenie wniosku w tej sprawie i jego rozpatrzenie nie utrudniało stronom korzystania z pozostałych uprawnień w postępowaniu sądowym, w szczególności nie pociągało za sobą negatywnych następstw procesowych.

Wymóg ten naruszał przepis Kodeksu postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2023 r., w zakresie, w jakim nie pozwalał zaskarżyć postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej od apelacji

wydanego przez sąd drugiej instancji. Kodeks postępowania cywilnego umożliwia stronie wystąpienie z wnioskiem, by sąd drugiej instancji rozpoznał również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. W wypadku skorzystania z tej możliwości przez stronę ubiegającą się o zwolnienie od kosztów sądowych w związku z zaskarżeniem postanowienia sądu drugiej instancji o odrzuceniu apelacji i w razie uznania przez sąd rozpoznający zażalenia na to postanowienie, że odmowa zwolnienia od kosztów sądowych była zasadna, strona ta nie miała możliwości uzupełnienia braków fiskalnych apelacji, czyli opłacenia jej kosztów sądowych. Poddanie kontroli odmowy zwolnienia od tych kosztów, przy okazji rozpoznawania zażalenia na postanowienie o odrzuceniu apelacji, wiązało się wobec tego z ryzykiem definitywnego zamknięcia drogi do rozpoznania apelacji w sytuacji nieuwzględnienia zarzutów podniesionych wobec postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych. Czyniło to kontrolę tego postanowienia, a w szczególności jej dostępność dla strony, wątpliwą przede wszystkim w kategoriach pragmatycznych. Kontrola ta nie może w żadnym razie stanowić alternatywy dla zaskarżalności wydanego po raz pierwszy postanowienia sądu drugiej instancji o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych. Niezależnie od tego, zażalenie na postanowienie odrzucające apelację, w którym strona mogłaby we wskazanym trybie żądać rozpoznania również postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych (poza wniesieniem stosownej opłaty sądowej), wymagało zgłoszenia wniosku przez stronę i wykazania przez nią wpływu na wynik sprawy oraz zawarcia argumentów polemicznych z postanowieniem sądu, które – jako niepodlegające zaskarżeniu – nie było uzasadniane na piśmie. W konsekwencji ustawodawca dawał tylko iluzoryczne gwarancje weryfikacji prawidłowości odmowy zwolnienia od opłaty sądowej przez sąd drugiej instancji i nie zapewniał efektywnie prawa do merytorycznego rozpoznania apelacji (w. z 8 maja 2024 r., SK 59/21).

3. Zasady działania organów państwa i status jego funkcjonariuszy

3.1. Ukształtowanie składu Sejmu

Konstytucja stanowi, że władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu, który może ją sprawować przez przedstawicieli lub bezpośrednio. Przedstawicielami Narodu są posłowie i senatorowie. W konstytucyjnej zasadzie sprawowania władzy przez Naród za pośrednictwem posłów, którzy są jego przedstawicielami, znajduje źródło ich podstawowe prawo i obowiązek, jakim jest czynne uczestnictwo w pracach Sejmu.

Zgodnie z Konstytucją, Sejm składa się z 460 posłów. Wadliwe ukształtowanie jego składu – przez nielegalne wykluczenie z niego posła oraz dopuszczenie do zasiadania w nim osoby nieuprawnionej – skutkuje niekonstytucyjnością procedury ustawodawczej.

Sytuacja taka miała miejsce w dwóch postępowaniach ustawodawczych, zmierzających do uchwalenia: ustawy z dnia 26 stycznia 2024 r. o zmianie ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce; a także ustawy z 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe. Naruszenie Konstytucji wynikało w obu przypadkach z niemającej podstaw prawnych odmowy dopuszczania przez Marszałka Sejmu do udziału w pracach legislacyjnych, w tym do udziału w głosowaniach nad przyjęciem wskazanych ustaw, posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej Mariusza Kamińskiego oraz Macieja Wąsika; ponadto – w przypadku drugiej z ustaw – z dopuszczenia do udziału w pracach legislacyjnych Moniki Pawłowskiej, która miała objąć niewakujący mandat posła Mariusza Kamińskiego. Co istotne, niekonstytucyjność obu ustaw nowelizujących nie była spowodowana tym, że zostały uchwalone przez Sejm bez udziału wszystkich 460 posłów, lecz tym, iż dwóch posłów – na skutek arbitralnych czynności Marszałka Sejmu, niemających umocowania w obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej porządku prawnym – nie zostało dopuszczonych do procedowania, a zwłaszcza do udziału w głosowaniu sejmowym (posłów tych nie wpuszczono do budynków Sejmu, ich karty do głosowania zaś dezaktywowano). Zostali zatem pozbawieni faktycznej możliwości wykonywania swoich mandatów w postępowaniach ustawodawczych, a tym samym sprawowania władzy w imieniu Narodu, którego byli przedstawicielami. Na stwierdzenie wadliwości trybu ustawodawczego nie wpływa to, że zakwestionowane ustawy uchwalono odpowiednią większością głosów, z zachowaniem wymaganego kworum. W przypadku nielegalnego niedopuszczenia posła do udziału w pracach Sejmu nad konkretną ustawą, jest ona dotknięta wadą prawną – jako wydana przez organ niespełniający konstytucyjnych wymogów dotyczących przedstawicielstwa Narodu sprawowanego przez posłów – nawet wówczas, gdy zachowano kworum i uzyskano większość wymaganą do jej uchwalenia. Uniemożliwienie sprawowania mandatu poselskiego w czasie prac sejmowych nad ustawą oraz dopuszczenie do nich w charakterze „posła” osoby nieuprawnionej do sprawowania mandatu poselskiego skutkuje niewłaściwą obsadą organu ustawodawczego, którego w konsekwencji nie można uznać za Sejm w rozumieniu konstytucyjnym (w. z 19 czerwca 2024 r., K 7/24; w. z 26 listopada 2024 r., K 14/24).

W sprawie K 14/24 Trybunał, zważywszy na zasadę związania granicami wniosku, nie dostrzegł możliwości przeprowadzenia analizy zagadnienia, jaki wpływ na status Moniki Pawłowskiej miała okoliczność objęcia przez Mariusza Kamińskiego mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, tj. kwestii, czy wygaśnięcie jego mandatu posła na Sejm od 10 czerwca 2024 r. może oznaczać samoistne konwalidowanie bezprawnego i przedwczesnego dopuszczenia jej ślubowania poselskiego. Cały proces legislacyjny ustawy z 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe zakończył się bowiem przed 10 czerwca 2024 r., a tym samym poza kompetencją Trybunału orzekającego w tej sprawie znalazła się ocena, czy od 10 czerwca 2024 r. Monika Pawłowska może być uznana za posła na Sejm, czy też procedura objęcia mandatu po Mariuszu Kamińskim wymaga powtórzenia w całości.

3.2. Kompetencje Prezesa Rady Ministrów

Konstytucja wyraża w preambule zasadę współdziałania władz. Przyjęcie tej zasady oznacza, że władze publiczne – rozdzielone zgodnie z konstytucyjną zasadą podziału władz – nie mogą funkcjonować w całkowitej separacji względem siebie. Stanowią bowiem w istocie rzeczy jedną konstrukcję, w ramach której obowiązane są współdziałać w celu zapewnienia rzetelności i sprawności instytucji publicznych.

Zasadę współdziałania władz realizowała w pełni ustawowa regulacja upoważniająca i zarazem obligująca Prezesa Rady Ministrów w kwietniu 2020 r. do wydania decyzji polegających na podjęciu i realizacji niezbędnych czynności zmierzających do przygotowania wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej w trybie korespondencyjnym, zarządzonych przez Marszałka Sejmu na dzień objęty następnie stanem epidemii. Kompetencja Prezesa Rady Ministrów do wydawania osobom prawnym, jednostkom nieposiadającym osobowości prawnej i przedsiębiorcom wiążących poleceń odnoszących się do przygotowania wyborów w czasie stanu epidemii była zgodna z zasadą współdziałania władz w szczególności dlatego, że poza Prezesem Rady Ministrów nie istniał inny organ mogący zapewnić realizację niezbędnych przygotowań do wyborów zarządzonych na dzień przypadający w tym nadzwyczajnym okresie, tak aby zminimalizować ryzyko zakażenia obywateli realizujących przysługujące im czynne prawo wyborcze, zagwarantowane w Konstytucji. Gdyby Prezes Rady Ministrów nie wydał odpowiednich decyzji, wówczas przeprowadzenie wyborów prezydenckich okazałoby się niemożliwe z powodów technicznych – fizycznego braku pakietów wyborczych i braku organizacyjnej gotowości Poczty Polskiej do przeprowadzenia aktu powszechnego głosowania korespondencyjnego. Wybór Prezydenta Rzeczypospolitej w konstytucyjnym terminie stanowił przy tym zadanie najwyższej wagi, zapewniające ciągłość władzy państwowej, a obowiązkiem wszystkich władz w państwie było doprowadzenie do sprawnego przebiegu wyborów. Z perspektywy zasady współdziałania odrębnych władz wskazana wyżej regulacja stanowiła podstawę i upoważnienie przez władzę ustawodawczą do możliwie najskuteczniejszej realizacji zadań ciężących na władzy wykonawczej. Z kolei w obrębie samej władzy wykonawczej regulacja ta umożliwiała Prezesowi Rady Ministrów wsparcie podległych mu ministrów odpowiedzialnych za konkretne aspekty organizacji wyborów. Prezes Rady Ministrów, który w myśl Konstytucji zapewnia wykonywanie polityki Rady Ministrów i określa sposoby jej wykonywania, działał w tym wypadku na podstawie i w granicach prawa, a więc zgodnie z zasadą legalizmu. Został on bowiem obowiązany przez ustawodawcę do koordynowania działań zmierzających do przeciwdziałania COVID-19. Ustawodawca nie ograniczył zaś swojego upoważnienia do konkretnych obszarów. Jednocześnie Prezes Rady Ministrów, jako szef rządu, był odpowiedzialny za organizację, zgodnie z postanowieniami Konstytucji, wyborów prezydenckich przy zachowaniu maksymalnego bezpieczeństwa obywateli (w. z 21 maja 2024 r., K 27/23).

Jednym z elementów konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada demokratyzmu. Oznacza ona nie tylko obowiązek nasycenia wartościami demokratycznymi stanowionego prawa, lecz także oparcie na rygorach demokracji całego procesu tworzenia, interpretowania i stosowania prawa. Równocześnie

demokracja wymaga takiego ukształtowania i funkcjonowania instytucji i procedur demokratycznych, które będą respektować wymogi państwa prawnego, a ponadto wymaga skonkretyzowania przez odniesienie do takich konstytucyjnych wartości jak: suwerenność narodu, podział i równowaga się władz, wolności polityczne jednostki, pluralizm polityczny, społeczeństwo obywatelskie, wolne wybory. Zasada demokracji pozostaje zachowana dzięki zagwarantowaniu realizacji przez obywateli czynnego prawa wyborczego.

Zasada demokracji zostałaby naruszona wskutek destabilizacji systemu prawnego spowodowanego podważaniem kompetencji Prezesa Rady Ministrów w zakresie wydawania poleceń w związku z przygotowaniem wyborów w stanie epidemii COVID-19. Kompetencja ta wynikała z ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (w brzmieniu obowiązującym od 31 marca do 17 kwietnia 2020 r.). Prezes Rady Ministrów nie posiada bezpośrednio przypisanych kompetencji w zakresie organizacji wyborów, jest natomiast zwierzchnikiem ministrów, którzy na podstawie Kodeksu wyborczego zostali upoważnieni do regulacji określonych materii techniczno-organizacyjnych związanych z przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów w Polsce. Niezależnie od tego Prezes Rady Ministrów, jako kierujący pracami rządu, ma obowiązek podejmować wszelkie działania potrzebne do zabezpieczenia funkcjonowania państwa, a także eliminowania skutków zagrożeń o charakterze zewnętrznym i wewnętrznym. W czasie stanu epidemii na organach władzy publicznej ciąży równolegle co najmniej dwa obowiązki mające swoje źródło w Konstytucji: z jednej strony, obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom w zakresie ochrony ich zdrowia i zwalczania zagrożenia, choćby potencjalnego, w postaci rozprzestrzeniania choroby epidemicznej, a z drugiej strony, obowiązek zabezpieczenia możliwości realizacji przez obywateli czynnego prawa wyborczego i sprawowania władzy zwierzchniej w formie demokracji pośredniej. Realizacja tego drugiego obowiązku jest przy tym konieczna dla utrzymania stabilizacji instytucji ustrojowych państwa, które decydują o istnieniu państwa demokratycznego i praworządnego oraz ich sprawnego funkcjonowania. Oba obowiązki władza publiczna powinna wypełniać z uwzględnieniem potencjalnych problemów, eliminując prewencyjnie ich możliwe negatywne skutki. Pandemia SARS-CoV-2 spowodowała, że rządy poszczególnych państw na bieżąco musiały reagować na związaną z nią sytuację oraz organizować głosowania powszechne przypadające w tym czasie w taki sposób, by były one bezpieczne dla wyborców i członków komisji wyborczych. W związku z tym wiele państw dopuściło jako alternatywną metodę głosowania głosowanie korespondencyjne. Pomimo wprowadzenia wiosną 2020 r. stanu epidemii, polskie organy władzy publicznej były obowiązane do organizacji wyborów prezydenckich w wyznaczonym konstytucyjnym terminie. Nie zdecydowano się bowiem na wprowadzenie stanu wyjątkowego, przyjmując, że mogłoby to zagrażać porządkowi demokratycznemu państwa prawnego przez stworzenie groźnego precedensu. Poza tym trafnie uznano, że niezwykle silny mandat demokratyczny należący do Prezydenta Rzeczypospolitej powinien być chroniony

nawet w stanie epidemii. W konsekwencji organy władzy publicznej obowiązane były do realizacji konstytucyjnego obowiązku zorganizowania wyborów (choćby w formie głosowania korespondencyjnego), zapewniając jednocześnie obywatelom możliwie najwyższy poziom bezpieczeństwa zdrowotnego (w. z 21 maja 2024 r., K 27/23).

3.3. Wyłączenie sędziego z powodu okoliczności jego powołania

Konstytucja formułuje zasadę niezawisłości sędziowskiej. Niezawisłość polega na tym, że sędzia działa wyłącznie na podstawie prawa, zgodnie ze swoim sumieniem i wewnętrznym przekonaniem. Niezawisłość obejmuje wiele elementów (aspektów), w tym niezależność wobec organów pozasądowych, samodzielność sędziego wobec władz i innych organów sądowych oraz niezależność od wpływu czynników politycznych.

Niezgodne z zasadą niezawisłości sędziowskiej były przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 6 lutego 2024 r. zmieniającego rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych. W szczególności przepisy te przewidywały, że sprawy w przedmiocie rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego w sytuacji, gdy wśród podstaw tego wniosku znajduje się okoliczność dotycząca powołania sędziego, nie są przydzielane sędziom, którzy objęli stanowisko w wyniku wniosku o powołanie sędziego, przedstawionego Prezydentowi Rzeczypospolitej przez Krajową Radę Sądownictwa, ukształtowaną z zastosowaniem przepisów ustawy z 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa. Na mocy tych przepisów wskazanych sędziów miano też pomijać w przydzielaniu takich spraw przez funkcjonujący w sądach System Losowego Przydziału Spraw. Zakwestionowane przepisy różnicowały sędziów według kryterium czasu, w którym zostali powołani na sędziego sądu powszechnego, ograniczając w sprawowaniu urzędu sędziów powołanych w latach 2018–2023. Wyodrębnienie, a następnie wyłączenie określonej kategorii sędziów od orzekania, stanowiło ingerencję władzy wykonawczej w prawo i obowiązek orzekania we wszystkich kategoriach spraw, określonych aktem powołania na urząd sędziego. Zaskarżona regulacja stanowiła zatem ingerencję władzy wykonawczej w inwestyturę sędziego. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Kompetencja Prezydenta ma w tym wypadku charakter prerogatywy. Prezydent Rzeczypospolitej, na podstawie Konstytucji, posiada wyłączną kompetencję do oceny, czy kandydat objęty wnioskiem Krajowej Rady Sądownictwa spełnia ustawowe kryteria powołania na urząd sędziego. Konstytucja nie przewiduje udziału innych organów w procedurze powoływania sędziów. Status sędziego określony aktem Prezydenta nie może więc być podważany. W konsekwencji nie sposób pogodzić z Konstytucją dokonywanej przez inny organ oceny konstytucyjności aktu powołania sędziego lub odmowy jego powołania. Skoro osoby powołane na sędziów sądów powszechnych w latach 2018–2023 są sędziami, to odnoszą się do nich konstytucyjne gwarancje nieusuwalności, a złożenie ich z urzędu jest możliwe wyłącznie przy zachowaniu konstytucyjnych rygorów (w. z 16 maja 2024 r., U 1/24).

3.4. Udział Krajowej Rady Sądownictwa w procedurze zawieszania i odwoływania prezesów i wiceprezesów sądów powszechnych

Krajowa Rada Sądownictwa jest samodzielnym, centralnym organem państwowym, którego funkcje powiązane są z władzą sądowniczą. Zgodnie z Konstytucją Krajowa Rada Sądownictwa stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów. „Stanie na straży” oznacza zarówno przeciwdziałanie naruszeniom niezależności sądów i niezawisłości sędziów, jak i zapewnienie Radzie udziału w procesie podejmowania decyzji dotyczących sądów i sędziów, tak aby usunąć możliwość pojawienia się owych naruszeń.

Z konstytucyjnego zadania Rady stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów wywodzi się obowiązek ustawodawcy do wyposażenia tego organu w instrumenty zapewniające realną możliwość skutecznego wykonania tego zadania.

Konstytucyjną pozycję Krajowej Rady Sądownictwa (dalej także: KRS) naruszały liczne przepisy Prawa o ustroju sądów powszechnych ograniczające rolę tego organu w procedurze zawieszania i odwoływania prezesów (wiceprezesów) sądów powszechnych. Stojąca na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów Krajowa Rada Sądownictwa jest organem konstytucyjnie legitymowanym do dokonywania oceny zamiaru odwołania prezesa (wiceprezesa) sądu, ponieważ zajmują się oni nie tylko administrowaniem sądami, lecz także wykonywaniem istotnych funkcji jurysdykcyjnych, w tym takich, które oddziałują na sferę niezawisłości sędziów. Wobec tego niedopuszczalne było wykluczenie KRS z udziału w procedurze odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu jeśli tylko – w terminie trzydziestu dni od przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa (wiceprezesa) sądu – jego kolegium (złożone z prezesów sądów odpowiednich szczebli powołanych przez Ministra Sprawiedliwości) wydało w tej kwestii pozytywną opinię albo nie wydało takiej opinii. Należało przy tym zauważyć, że wyznaczenie kolegium sądu krótkiego, trzydziestodniowego terminu na wydanie opinii, połączone z możliwością jednoczesnego zawieszenia wszystkich bądź większości członków tego kolegium, mogło w praktyce uniemożliwić kolegium sądu wydania opinii w ustalonym terminie. W takim wypadku Minister Sprawiedliwości mógłby odwołać prezesa (wiceprezesa) sądu bez udziału i kontroli ze strony Krajowej Rady Sądownictwa. Niezależnie od tego, czuwanie przez KRS nad niezależnością sądów i niezawisłością sędziów nadmiernie utrudniał inny przepis Prawa o ustroju sądów powszechnych, który stanowił, że negatywna opinia Krajowej Rady Sądownictwa w przedmiocie odwołania jego prezesa (wiceprezesa) jest dla Ministra Sprawiedliwości wiążąca, jeżeli uchwała w tej sprawie została podjęta większością dwóch trzecich głosów. Ustawodawca umożliwił Ministrowi Sprawiedliwości odwołanie prezesa (wiceprezesa) sądu również w sytuacji, gdyby KRS nie wyraziła opinii w tej sprawie w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez tego Ministra zamiaru odwołania prezesa (wiceprezesa). Ustalenie takiego, relatywnie krótkiego, terminu w powiązaniu z przepisami

ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa określającymi tryb postępowania przed nią w sprawach indywidualnych groziło tym, że KRS nie będzie w stanie zająć stanowiska na czas. W efekcie zaś Rada mogłaby utracić możliwość realnego wykonywania swoich konstytucyjnych zadań w ramach procedury odwołania prezesa (wiceprezesa) sądu. Z analogicznych powodów niezgodny z Konstytucją był przepis Prawa o ustroju sądów powszechnych, który pozwalał Ministrowi Sprawiedliwości zawiesić prezesa (wiceprezesa) sądu przy występowaniu o opinię w przedmiocie jego odwołania do kolegium sądu. Zawieszenie prezesa (wiceprezesa) w czynnościach służbowych nie podlegało przy tym kontroli żadnego organu. Tak skonstruowana kompetencja Ministra Sprawiedliwości stanowiła dodatkową procedurę, która umożliwiała korzystne dla tego Ministra ukształtowanie składu kolegium sądu, a tym samym wywarcie wpływu na treść opinii w przedmiocie odwołania jego prezesa (wiceprezesa). Każdy członek kolegium będący jednocześnie prezesem albo wiceprezesem sądu mógł zostać w każdej chwili bezterminowo zawieszony arbitralną decyzją Ministra. Mogło to nie tylko destabilizować pracę sądu, lecz także stwarzać poczucie niepewności i zależności od decyzji i poleceń organu władzy wykonawczej. Nie można też zapominać, że to Minister Sprawiedliwości powołuje prezesów sądów, czyli osoby wchodzące w skład kolegium sądu opiniującego zamiar odwołania innego prezesa. W braku mechanizmów ograniczających możliwość zawieszania prezesów (wiceprezesów) mogli oni czuć realną obawę, że w każdej chwili procedura zawieszająca dotknie również ich, zwłaszcza gdyby opinia kolegium nie zadowalała Ministra. Jako że nie można było wykluczyć możliwości wielokrotnego uruchamiania procedury odwoławczej, aż do uzyskania przez organ władzy wykonawczej pożądanego skutku, ustawodawca powinien był wprowadzić limity czasowe dopuszczalnego korzystania przez Ministra Sprawiedliwości z instytucji zawieszenia prezesa (wiceprezesa) sądu oraz poddać jej stosowanie kontroli Krajowej Rady Sądownictwa (w. z 16 października 2024 r., K 2/24).

3.5. Procedura pociągania do odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa Narodowego Banku Polskiego

Z Konstytucji wynika zasada niezależności Narodowego Banku Polskiego (NBP) od innych organów władzy publicznej. Niezależność NBP jest niezbędną gwarancją umożliwiającą realizację podstawowych, konstytucyjnych zadań centralnego banku państwa: emisji pieniądza na zasadzie wyłączności i ochrony jego wartości, jak również ustalania i realizowania polityki pieniężnej.

Ochronie niezależności Narodowego Banku Polskiego służy sposób wyboru jego Prezesa, wymagający współpracy między Prezydentem Rzeczypospolitej a Sejmem, a także zasadnicza nieusuwalność organów NBP, czyli Prezesa i Rady Polityki Pieniężnej, w trakcie ich 6-letniej kadencji. Niezależność NBP od innych organów władzy publicznej obejmuje również wymóg zapewnienia niezależności organom tego Banku, w tym jego Prezesowi, który odgrywa fundamentalną rolę w sprawnej realizacji konstytucyjnych kompetencji NBP.

Zasadę niezależności Narodowego Banku Polskiego od innych organów władzy publicznej naruszała regulacja ustawy o Trybunale Stanu, która umożliwiała automatyczne zawieszenie w czynnościach Prezesa NBP wskutek podjęcia przez Sejm stosownej uchwały jedynie bezwzględną większością głosów przy obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów. Konstytucja stanowi, że za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym stanowiskiem lub w zakresie swojego urzędowania, Prezes Narodowego Banku Polskiego ponosi odpowiedzialność konstytucyjną przed Trybunałem Stanu. Wobec tego zasada niezależności NBP i jego Prezesa od innych organów władzy państwowej, w tym zasada kadencyjności jego urzędu, nie może wykluczyć postawienia Prezesa NBP w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu. Jednocześnie z zasady niezależności NBP i ochrony statusu jego Prezesa, gwarantowanej zasadą kadencyjności jego urzędu, wynika obowiązek ustanowienia regulacji ustawowej, która będzie wymagała, by uchwała Sejmu o pociągnięciu Prezesa NBP do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, a także uchwała o zawieszeniu Prezesa NBP w czynnościach, zapadały kwalifikowaną większością głosów. Ze wskazaną zasadą konstytucyjną nie sposób przy tym pogodzić regulacji ustawowej przewidującej podejmowanie tych uchwał większością niższą niż większość kwalifikowana przewidziana dla pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej członka Rady Ministrów. W praktyce wyklucza to pociągnięcie Prezesa NBP do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu oraz zawieszenie w czynnościach Prezesa NBP (wskutek jego pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej) większością niższą niż większość trzech piątych ustawowej liczby posłów (w. z 11 stycznia 2024 r., K 23/23).

Konstytucyjna zasada niezależności Narodowego Banku Polskiego i jego organów wyłącza możliwość nadawania ciałom o charakterze politycznym (np. komisjom sejmowym) uprawnień, które mogłyby stanowić środek nacisku na centralny bank państwa.

W konsekwencji za niezgodne z Konstytucją zostały uznane przepisy ustawy o Trybunale Stanu, przewidujące m.in. obowiązkowe stawiennictwo Prezesa NBP przed sejmową Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej, a także uchwalanie przez tę Komisję sprawozdania o pociągnięciu Prezesa NBP do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej wykonuje liczne zadania poprzedzające pociągnięcie przez Sejm do odpowiedzialności konstytucyjnej osób piastujących funkcje wskazane w Konstytucji. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej nie jest jednak organem Trybunału Stanu, lecz jedną z komisji sejmowych, która nie ma nawet statusu komisji śledczej. Jej skład zależy od aktualnej większości sejmowej. Jest to zatem ciało o charakterze politycznym, w którym większość mają posłowie koalicji lub partii rządzącej. Ustawa o Trybunale Stanu nie gwarantuje proporcjonalnego udziału w pracach tej komisji partii opozycyjnych. Poza tym ustawa ta nie zabezpiecza niezależności członków tej komisji ani nie gwarantuje bezstronnego przebiegu toczących się przed nią postępowań. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej wyposażona jest w uprawnienia władcze, które mogą być wykorzystane jako środek nacisku na wzywane przed nią osoby. Komisja może wzywać zarówno osobę, wobec której

skierowano wnioski o postawienie w stan oskarżenia przed Trybunałem Stanu, jak i inne osoby w charakterze świadków. Ma również nieograniczony dostęp do dokumentów. Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej może wydawać wiążące polecenia Prokuratorowi Generalnemu, co podporządkowuje go i całą prokuraturę Komisji na czas toczącego się przed nią postępowania. Otwiera to drogę do wykorzystania uprawnień Komisji i prokuratury jako środka nacisku wobec Prezesa NBP i pracowników tego Banku. Procedura przed Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej nie przewiduje możliwości odwołania od jej decyzji do organu innego niż sama Komisja. Wszystko to pozwala stwierdzić, że Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej została wyposażona w uprawnienia komisji śledczej, a w procedurze wszczęcia postępowania przed Trybunałem Stanu pełnić ma funkcję podobną do prokuratury w postępowaniu karnym. Szczególne uprawnienia Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej nie znajdują podstawy w Konstytucji. Przewiduje ona możliwość pociągnięcia Prezesa NBP do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, natomiast nie przewiduje swoistego, poprzedzającego postępowanie przez Trybunałem, „przedsądu”, jakim jest Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej (w. z 20 sierpnia 2024 r., K 8/24).

4. Hierarchia źródeł prawa i zasady jego tworzenia

4.1. Źródła prawa powszechnie obowiązującego

Konstytucja określa zamknięty katalog źródeł powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej. Uchwały Sejmu nie są zaliczone do tego katalogu, a co za tym idzie, jeśli mają charakter normatywny, to mogą być wyłącznie aktami o charakterze wewnętrznym. Tego rodzaju akty nie mogą stanowić podstawy decyzji wobec jednostek oraz nakładać obowiązków na inne organy władzy publicznej, które nie pozostają w stosunku podległości względem wydającego akt. W szczególności uchwała Sejmu nie może zawierać treści zastrzeżonej dla ustawy, która jest źródłem prawa powszechnie obowiązującego.

Ustanowienie norm prawnych powszechnie obowiązujących w akcie prawnym niewymienionym w konstytucyjnym zamkniętym katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego, a zatem w akcie o charakterze wewnętrznym, oznacza naruszenie Konstytucji polegające na podjęciu aktywności prawodawczej bez konstytucyjnie przyznanej kompetencji – nawet wtedy, gdy określony organ władzy państwowej dysponuje również kompetencją do stanowienia jednego ze wskazanych w Konstytucji źródeł prawa powszechnie obowiązującego.

Za wydaną bez podstawy prawnej, niefigurującą w konstytucyjnym katalogu źródeł powszechnie obowiązującego prawa, została uznana uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 6 marca 2024 r. „w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015-2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego”. W uchwale tej Sejm zakazał wykonywania wyroków Trybunału Konstytucyjnego, które na podstawie uchwały mogłyby zostać uznane za wydane z naruszeniem prawa. Ponadto Sejm „orzekł” przedmiotową uchwałą, że sędziowie

Trybunału Konstytucyjnego, sprawujący urzędy sędziowskie od kilku lat, nie są sędziami Trybunału Konstytucyjnego, a Prezes Trybunału Konstytucyjnego, powołana postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest Prezesem Trybunału Konstytucyjnego. Uregulowanie w uchwale, stanowiącej akt prawa wewnętrznego, norm prawnych o charakterze powszechnie obowiązującym, było rażącym i bezprecedensowym naruszeniem konstytucyjnej zasady zamkniętego systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego i zasady dychotomicznej budowy konstytucyjnego systemu źródeł prawa, a tym samym bezpośrednim wykroczeniem przeciwko konstytucyjnemu nakazowi działania organu władzy publicznej wyłącznie na podstawie i w granicach prawa. Niezależnie od tego Konstytucja, ustawy, Regulamin Sejmu ani inne akty normatywne nie upoważniają Sejmu do kwestionowania, w drodze uchwały, kompetencji orzeczniczych sędziów Trybunału Konstytucyjnego, podważania mocy powszechnie obowiązującej wyroków Trybunału, zakazywania innym organom władzy publicznej wykonywania jego orzeczeń, uchylania przepisów ustawy o organizacji Trybunału Konstytucyjnego dotyczących udziału w postępowaniu przed nim obligatoryjnych uczestników, a także zwlekania z publikacją wyroków Trybunału we właściwych dziennikach urzędowych. Jest to w całości materia konstytucyjna oraz częściowo materia ustawowa, dlatego wkroczenie przez Sejm w drodze uchwały w ten obszar regulacji stanowiło oczywistą obrazę przepisów wyznaczających granice jego kompetencji prawodawczej. Zamieszczenie w uchwale Sejmu treści należącej do materii ustawowej powtarzało naganną praktykę powszechną w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, z którą zerwano w 1997 r., dokonując – w obowiązującej Konstytucji – ostatecznego zamknięcia systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Mimo zewnętrznej formy uchwały – sugerującej, że jest ona niewiążącą deklaracją poglądów politycznych Sejmu – w zamyśle twórców uchwały i w świetle wskazanej praktyki jej stosowania miała ona na celu obejście konstytucyjnej zasady ustawowej formy regulacji zagadnień ustrojowych i wkroczenie przez Sejm w kompetencje innych organów władzy publicznej: Trybunału Konstytucyjnego, Prezydenta Rzeczypospolitej i Senatu (w. z 28 maja 2024 r., U 5/24).

Trybunał Konstytucyjny stwierdził niekonstytucyjność ww. uchwały w dwóch aspektach, a mianowicie formalnoprawnym (niezgodność z art. 7 w związku z art. 87 ust. 1 Konstytucji) oraz materialnoprawym (niezgodność z art. 10 w związku z art. 173 i art. 190 ust. 1 Konstytucji), co przełożyło się na skutki wyroku wydanego w sprawie U 5/24. Uznanie uchwały za niekonstytucyjną w aspekcie formalnoprawnym, implikuje utratę przez ten akt normatywny mocy obowiązującej. Z dniem ogłoszenia wyroku w dzienniku urzędowym nastąpi wyeliminowanie uchwały z systemu prawa, przy czym już z chwilą ogłoszenia wyroku przez przewodniczącego składu orzekającego ustało domniemanie konstytucyjności tego aktu. Stwierdzenie niekonstytucyjności uchwały w aspekcie materialnoprawnym, oznacza nie tylko utratę mocy obowiązującej, a wcześniej ustanie domniemania konstytucyjności zawartych w niej przepisów prawa, w których zakodowane są elementy normy prawnej (norm prawnych), ale oznacza nadto wyeliminowanie z systemu prawa wszystkich poszczególnych elementów koniecznych lub

współwyznaczających treść normy prawnej (norm prawnych) wysłowionych w uchwale, które to umożliwiają dekodowanie norm prawnych rozczłonkowanych syntaktycznie lub treściowo także w innych przepisach prawa, sprowadzających się do kwestionowania przebiegu postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, w tym podważania statusu jego sędziów lub Prezesa, a w konsekwencji atrybutów mocy powszechnie obowiązującej i ostateczności orzeczeń Trybunału, jak również zakazujących uwzględniania tych orzeczeń przez organy władzy publicznej w ich działalności. Zgodnie z wyrażoną w art. 7 Konstytucji zasadą legalizmu, organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Prawo to wynika także z orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które – stosownie do art. 190 ust. 1 Konstytucji – mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Biorąc pod uwagę, że Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8 ust. 1 Konstytucji), Trybunał stwierdził, iż uwzględnienie w działalności organów władzy publicznej niekonstytucyjnej uchwały może zostać uznane za naruszenie zasady legalizmu przez te organy i powodować właściwą odpowiedzialność, zwłaszcza konstytucyjną, karną lub dyscyplinarną, ich piastunów. Innymi słowy, wszelkie sytuacje, gdy organy władzy publicznej w swojej działalności nie uwzględniają prawnie relewantnych orzeczeń Trybunału, kwestionują ich moc powszechnie obowiązującą lub ostateczność, czy podważają status sędziów lub Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, mogą skutkować stosowną odpowiedzialnością, w tym przewidzianą art. 198 ust. 1 Konstytucji. Trybunał podkreślił, że uchwała nie stanowiła zmiany normatywnej, która w jakikolwiek sposób wyłączała lub ograniczała odpowiedzialność podmiotów obowiązanych do ogłaszania orzeczeń Trybunału we właściwych organach urzędowych, w szczególności nie usprawiedliwiała przekroczenia przez nie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków w tym zakresie (*w. z 28 maja 2024 r., U 5/24*).

4.2. Procedura ustawodawcza

Konstytucja przyznaje prawo do wnoszenia poprawek do projektu ustawy w czasie rozpatrywania go przez Sejm. Przysługuje ono wyłącznie wnioskodawcy projektu, posłom i Radzie Ministrów. W przeciwieństwie do inicjatywy ustawodawczej, która ma charakter całościowy, poprawki mają ze swej istoty charakter ograniczony. Wyjście poza wskazany przez projektodawcę zakres regulacji dopuszczalne jest wyłącznie wówczas, gdy treść poprawki pozostaje w ścisłym związku z przedmiotem projektowanej ustawy, a w szczególności gdy jej przyjęcie jest niezbędne do całościowego zrealizowania koncepcji projektodawcy.

Ograniczenie zakresu dopuszczalnych poprawek znajduje również uzasadnienie w konstytucyjnej zasadzie trzech czytań projektu ustawy. Zasada ta nie sprowadza się do formalnego wymogu trzykrotnego zajmowania się tak samo oznaczonym projektem. Celem, któremu służy, jest bowiem możliwie najbardziej dokładne i wnikliwe rozpatrzenie projektu ustawy, a w konsekwencji wyeliminowanie ryzyka niedopracowania lub przypadkowości rozwiązań przyjmowanych w toku prac ustawodawczych.

W związku z tym do naruszenia Konstytucji dochodzi, gdy projekt ustawy, przedłożony zgodnie z Regulaminem Sejmu przez odpowiednią komisję, a stanowiący przedmiot drugiego czytania, tak różni się swym zakresem od „projektu wyjściowego”, że jest to w istocie inny projekt ustawy.

Istotę poprawki oraz zasadę trzech czytań naruszały dwa przepisy ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych oraz niektórych innych ustaw (dalej: ustawa nowelizująca). Przepisy te zostały dodane do projektu ustawy nowelizującej w trakcie pierwszego czytania w Sejmie. Przewidziane w nich zmiany w Prawie farmaceutycznym nie miały związku z pozostałymi przepisami ustawy nowelizującej – dotyczącymi ubezpieczeń gwarantowanych przez Skarb Państwa, wspierania eksportu czy tworzenia ram prawnych dla wsparcia projektów służących transformacji energetycznej Polski – a także z celem wydania ustawy nowelizującej wskazanym w uzasadnieniu jej projektu. W zakwestionowanych przepisach przede wszystkim znacznie ograniczono możliwość przejęcia kontroli (w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów) nad podmiotem prowadzącym aptekę ogólnodostępną. Wprowadzono w związku z tym uprawnienie dla Wojewódzkich Inspektorów Farmaceutycznych do cofnięcia zezwolenia na prowadzenie apteki ogólnodostępnej podmiotowi, nad którym nastąpiło przejęcie kontroli wbrew zakazowi, oraz możliwość nałożenia grzywny na podmiot dokonujący przejęcia kontroli. Ponadto wydłużono maksymalne odstępy kontroli dotyczące tego czy przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą w zakresie pośrednictwa w obrocie produktami leczniczymi wypełnia obowiązki wynikające z ustawy, a także tego, czy przedsiębiorca prowadzący działalność polegającą na prowadzeniu hurtowni farmaceutycznej spełnia obowiązki wynikające z ustawy. Ograniczenia w przejmowaniu kontroli nad apteką ogólnodostępną nie były bezpośrednio związane z projektem ustawy nowelizującej. Poprawki te nie pogłębiły zakresu przedmiotowego ustawy nowelizującej, zaś ich przyjęcie nie było niezbędne do całościowego zrealizowania koncepcji projektu ustawy. Nawet jeżeliby uznać, że ogólnym celem ustawy nowelizującej było wprowadzenie rozwiązań mających przeciwdziałać skutkom wybuchu pandemii COVID-19 oraz wojny na Ukrainie, to i tak nie można by uznać, że zakwestionowane przepisy pozostawały z nim w związku. Treść poprawek wykraczała poza pierwotny zakres projektu – w efekcie, wnosząc je, wykorzystano prawo zgłaszania poprawek do projektu ustawy w sposób stanowiący obejście wymagań dotyczących inicjatywy ustawodawczej i naruszający zasadę trzech czytań projektu ustawy (w. z 18 września 2024 r., K 15/23).

4.3. Procedura wydawania rozporządzenia

Zgodnie z Konstytucją rozporządzenie wydaje się na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Wymóg szczegółowości upoważnienia oznacza, że musi ono wskazywać organ właściwy do wydania rozporządzenia, wyznaczać zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz określać wytyczne dotyczące treści aktu.

Konstytucja zawiera zamknięty katalog organów, które można upoważnić do wydania rozporządzenia. Prawodawca może jednak włączać do procedury wydania rozporządzenia inne organy, w ramach współuczestnictwa w jego stanowieniu. Współuczestnictwo to może polegać w szczególności na konieczności porozumienia się przez organ stanowiący rozporządzenie z innym organem.

Konstytucyjnego trybu wymaganego dla wydania rozporządzenia nie dochował Minister Edukacji w rozporządzeniu z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach. Regulację tej materii w rozporządzeniu przewiduje art. 12 ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z pierwszym ustępem tego artykułu, publiczne przedszkola i szkoły podstawowe organizują naukę religii na życzenie rodziców, publiczne szkoły ponadpodstawowe na życzenie bądź rodziców, bądź samych uczniów; po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu nauki religii decydują uczniowie. Z kolei ustęp drugi art. 12 stanowi, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z władzami Kościoła katolickiego i Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadań, o których mowa w ust. 1. Wskazane wyżej rozporządzenie wydano na podstawie przepisu ustawy o systemie oświaty, który nakłada na Ministra Edukacji obowiązek działania w porozumieniu z władzami kościołów i innych związków wyznaniowych. Jednakże Minister Edukacji wydał rozporządzenie jednostronnie, ignorując stanowiska przedstawicieli Kościoła katolickiego i innych kościołów oraz związków wyznaniowych. Nie spełnił zatem wymogu działania „w porozumieniu”, utożsamiając je wyłącznie z koniecznością poinformowania o projekcie rozporządzenia. Należy przyjąć, że włączenie przez ustawodawcę władz kościołów i innych związków wyznaniowych do współuczestniczenia w wydaniu rozporządzenia poprzez działanie w porozumieniu, było zabiegiem przemyślanym. Określona w upoważnieniu ustawowym forma współuczestnictwa kościołów i innych związków wyznaniowych w procedurze wydawania rozporządzenia przez właściwego ministra stanowi realizację konstytucyjnych zasad prawa wyznaniowego instytucjonalnego, tj. współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego. Skutkiem takiego ukształtowania delegacji ustawowej jest wystawienie w niej normy, która każdorazowo nakłada na ministra właściwego do wydania rozporządzenia obowiązek zapewnienia władzom kościołów i innych związków wyznaniowych czynnego udziału w procedurze formułowania warunków organizowania nauczania religii. Wyraźnym przejawem działania w porozumieniu w zakresie wprowadzanych rozporządzeniem zmian byłoby złożenie pod nim podpisów przez władze kościelne. Do takiego porozumienia jednak nie doszło, a przy opracowaniu treści rozporządzenia Minister Edukacji pominął merytoryczne stanowiska zainteresowanych przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych, wprowadzając do projektu jedynie kosmetyczne zmiany (w. z 27 listopada 2024 r., U 10/24).

4.4. Zasada poprawnej legislacji

Zasada poprawnej legislacji ma podstawę w zasadzie demokratycznego państwa prawnego i zalicza się do konstytucyjnych norm systemowych. Zasada ta nakłada na prawodawcę obowiązek zapewnienia dostatecznej określoności przepisów prawa. Oznacza to w szczególności, że powinny być one wystarczająco precyzyjne oraz komunikatywne.

Wymóg dostatecznej określoności przepisów prawa dotyczy również przepisów uchwały, którą Sejm powołuje komisję śledczą „do zbadania określonej sprawy”. Określoność sprawy jest zatem przesłanką konstytucyjności działania komisji jako komisji śledczej. Chodzi o zbiór okoliczności, które stanowią przedmiot zainteresowania Sejmu. Zbiór ten musi zostać oznaczony w uchwale Sejmu o powołaniu komisji śledczej. Przedmiot działania komisji musi być wyodrębniony, a także sprecyzowany i zrozumiały dla wszystkich potencjalnych podmiotów obowiązanych do stawienia się przed komisją lub przedstawienia odpowiednich, żądanych materiałów i informacji. Tylko wówczas można ustalić w sposób należyty stan faktyczny w danej sprawie, a to z kolei stanowi warunek poprawności zrealizowania przez komisję postawionego przed nią zadania.

Wymogu dostatecznej określoności przepisów prawa nie dochowano przy ustalaniu zakresu działania komisji śledczej powołanej uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 17 stycznia 2024 r. „w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych m.in. z wykorzystaniem oprogramowania Pegasus przez członków Rady Ministrów, służby specjalne, Policję, organy kontroli skarbowej oraz celno-skarbowej, organy powołane do ścigania przestępstw i prokuraturę w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 20 listopada 2023 r.”. Uchwałodawca zakres działania komisji określił w ośmiu rozbudowanych punktach zredagowanych z wykorzystaniem licznych nieprecyzyjnych (niekiedy wzajemnie wykluczających się i niespójnych logicznie) wyrażen. Wszystkie te punkty zawierały wyrażenia niedookreślone znaczeniowo, których wykładnia mogła wywołać zasadnicze trudności. Posłużenie się przez prawodawcę takimi sformułowaniami mogło skutkować faktycznym rozszerzeniem zakresu działania komisji śledczej, w drodze subiektywnej i arbitralnej interpretacji posłów tworzących komisję, a taki stan rzeczy nie jest dopuszczalny zarówno w perspektywie konieczności określenia sprawy, którą komisja powinna zbadać, jak i w zakresie zagwarantowania ogólnych standardów tworzenia przepisów prawa. Komisja śledcza może m.in. wzywać określone osoby do stawienia się na posiedzeniu w celu złożenia zeznań, a także przesłuchiwać tak wezwane osoby. Komisja może również występować do organów władzy publicznej o wydanie określonych dokumentów i złożenie pisemnych wyjaśnień, może składać zawiadomienia do prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa, a nawet występować ze wstępnym wnioskiem o pociągnięcie określonych osób do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu. Dlatego przepisy uchwały określające zadania komisji powinny być zredagowane

w sposób precyzyjny, ograniczający nadmierną swobodę interpretacyjną. Z perspektywy standardów prawidłowej legislacji wskazane byłoby, aby wyrażenia, które w obiektywnej ocenie mogą wywołać wątpliwości interpretacyjne, zostały wyjaśnione przez samego prawodawcę w odpowiednio zredagowanych definicjach legalnych. Określając zakres działania komisji śledczej, Sejm wskazał bardzo liczne organy władzy publicznej, których działanie podlega sejmowemu śledztwu. Do tej kategorii – oprócz członków Rady Ministrów – zostali zakwalifikowani m.in. szefowie poszczególnych służb specjalnych, ale także policja i prokuratura. Tak szeroko określony zakres organów, których działalność stanowi przedmiot ustaleń komisji śledczej, dodatkowo skłaniał do uznania, że śledztwo sejmowe prowadzone na podstawie zakwestionowanej uchwały nie dotyczyło określonej sprawy, lecz pewnego wycinka działań państwa realizowanych przez różnego rodzaju organy. Niezależnie od tego, komisja śledcza została zobligowana do przebadania relatywnie długiego okresu – od 16 listopada 2015 r. do 20 listopada 2023 r. – przy czym w uzasadnieniu projektu uchwały nie wyjaśniono, dlaczego śledztwo sejmowe obejmować ma okres właśnie do 20 listopada 2023 r. Nie ulegało jednak wątpliwości, że intencją Sejmu obecnej kadencji było przebadanie stosowania kontroli operacyjnej wyłącznie w czasach rządów oponentów politycznych obecnej większości parlamentarnej. W tym stanie rzeczy nie można było uznać, że przedmiot działania komisji został dostatecznie sprecyzowany, a tym samym mógł być zrozumiały dla wszystkich potencjalnych podmiotów obowiązanych do stawienia się przed komisją lub przedstawienia odpowiednich, żądanych materiałów i informacji. Tym samym Sejm – wbrew wyraźnemu wymogowi konstytucyjnemu – nie powołał komisji śledczej do zbadania „określonej sprawy” (w. z 10 września 2024 r., U 4/24).

Z tych samych powodów za niezgodny z konstytucyjną zasadą poprawnej legislacji został uznany przepis ustalający zakres działania komisji śledczej powołanej uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 7 grudnia 2023 r. „w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości działań podjętych w celu przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. w formie głosowania korespondencyjnego”. Niedopuszczalne jest zarówno nieokreślenie (niedookreślenie) sprawy powierzanej komisji śledczej, jak i określenie tej sprawy za pomocą parametrów (przedmiot, podmiot, okres objęty kontrolą), które z góry wykluczają jej zbadanie. We wskazanym przepisie ustalono, że komisja śledcza ma badać legalność, prawidłowość oraz celowość działań podjętych w celu przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej w 2020 r. w formie głosowania korespondencyjnego. Określenie zakresu zainteresowania komisji przez oznaczenie jedynie roku 2020 nie dawało się racjonalnie wyjaśnić z punktu widzenia celu jej powołania i przedmiotu badania. Za naruszeniem zasady poprawnej legislacji przemawiała poza tym: nieprecyzyjność języka, w jakim sformułowano uchwałę, w tym niedookreśloność użytych w niej pojęć; otwartość katalogu zdarzeń i podmiotów; rozległość wskazywanego w uchwale obszaru działań komisji śledczej; a także niejasność co do związków pomiędzy poszczególnymi fragmentami przepisów uchwały, występująca w stopniu

uniemożliwiającym jednoznaczne ustalenie celu, dla osiągnięcia którego powołano komisję śledczą (w. z 6 listopada 2024 r., U 2/24).

Zasadę poprawnej legislacji naruszała również regulacja ustawy o radiofonii i telewizji, która nie wyłączała wprost (literalnie) stosowania do jednostek publicznej radiofonii i telewizji przepisów Kodeksu spółek handlowych dotyczących rozwiązania i likwidacji spółki akcyjnej. Regulacja ta poprzestawała na stwierdzeniu, że wspomniany Kodeks stosuje się do tych jednostek z zastrzeżeniem określonych przepisów ustawy o radiofonii i telewizji, mimo że wobec treści wszystkich pozostałych przepisów systemu prawa, w tym przepisów ustawy o radiofonii i telewizji, jednostki publicznej radiofonii i telewizji nie mogą zostać rozwiązane ani zlikwidowane. W konsekwencji niezgodna z Konstytucją była też regulacja Kodeksu spółek handlowych dotycząca rozwiązywania i likwidacji spółki akcyjnej, w zakresie umożliwiającym objęcie nią jednostek publicznej radiofonii i telewizji (w rozumieniu ustawy o radiofonii i telewizji). Jednostki publicznej radiofonii i telewizji są szczególnymi podmiotami prawa publicznego, zawiązanymi i działającymi w sposób ciągły w trybie przewidzianym w ustawie o radiofonii i telewizji. Ustawa ta wyraźnie zakłada stałą realizację przez wskazane jednostki publicznej radiofonii i telewizji wszystkich nałożonych na nie zadań i misji. Żaden przepis ustawy o radiofonii i telewizji nie przewiduje wprost możliwości likwidacji czy rozwiązania spółek akcyjnych będących jednostkami publicznej radiofonii i telewizji, co stanowi zresztą bardzo logiczną konsekwencję wskazanych regulacji, które zakładają ciągłość ich istnienia i działania. Skoro zaś ustawa o radiofonii i telewizji nie dopuszcza – w sposób wyraźny i bezpośredni – możliwości rozwiązania i likwidacji spółek będących jednostkami publicznej radiofonii i telewizji, to w ogóle wykluczona jest możliwość stosowania w tym zakresie Kodeksu spółek handlowych (w. z 18 stycznia 2024 r., K 29/23).

Rozdział III. Kontrola wstępna skarg konstytucyjnych i wniosków w 2024 r.

1. Wpływ oraz wstępne rozpoznanie skarg konstytucyjnych i wniosków

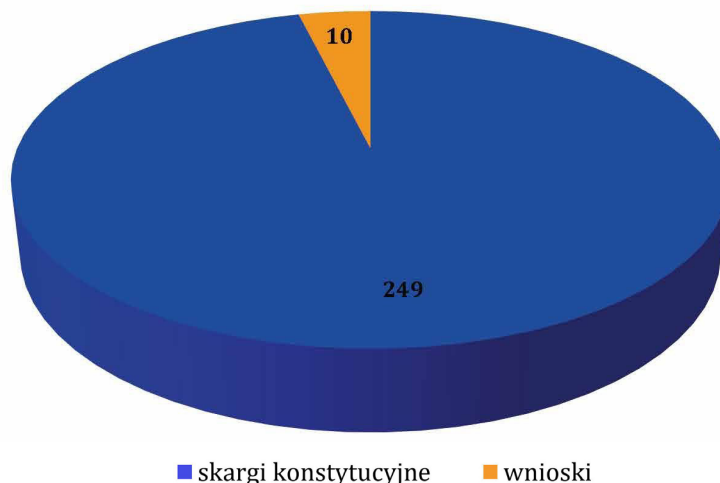
Wniosek złożony przez podmiot, o którym mowa w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, oraz skargę konstytucyjną Prezes Trybunału zgodnie z art. 61 ust. 1 u.o.t.p.TK kieruje do sędziego Trybunału w celu wstępnego rozpoznania na posiedzeniu niejawnym.

W ramach wstępnej kontroli pisma procesowe oceniane są z punktu widzenia spełnienia wymogów formalnych wynikających z Konstytucji i doprecyzowujących ją przepisów u.o.t.p.TK. Na tym etapie postępowania prawo umożliwia skarżącym i wnioskodawcom z jednej strony, skuteczne uzupełnienie stwierdzonych braków formalnych, z drugiej zaś, przeciwdziałania nadawaniu dalszego biegu tym skargom i wnioskom, które nie spełniają przesłanek dopuszczalności.

Pozytywny wynik wstępnej kontroli wniosku lub skargi konstytucyjnej nie przesądza definitywnie o tym, że zostaną one rozpoznane merytorycznie. Trybunał na każdym etapie bada, czy nie zachodzi którakolwiek z ujemnych przesłanek wyrokowania, skutkująca koniecznością umorzenia postępowania. W wypadku stwierdzenia przeszkody formalnej na etapie ich merytorycznego rozpoznania Trybunał umarza postępowanie (*np. p. z 3 marca 2024 r., SK 2/24 czy z 8 maja 2024 r., SK 6/23*).

W 2024 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęło 249 skarg konstytucyjnych i 10 wniosków podmiotów posiadających ograniczoną legitymację do inicjowania kontroli konstytucyjności.

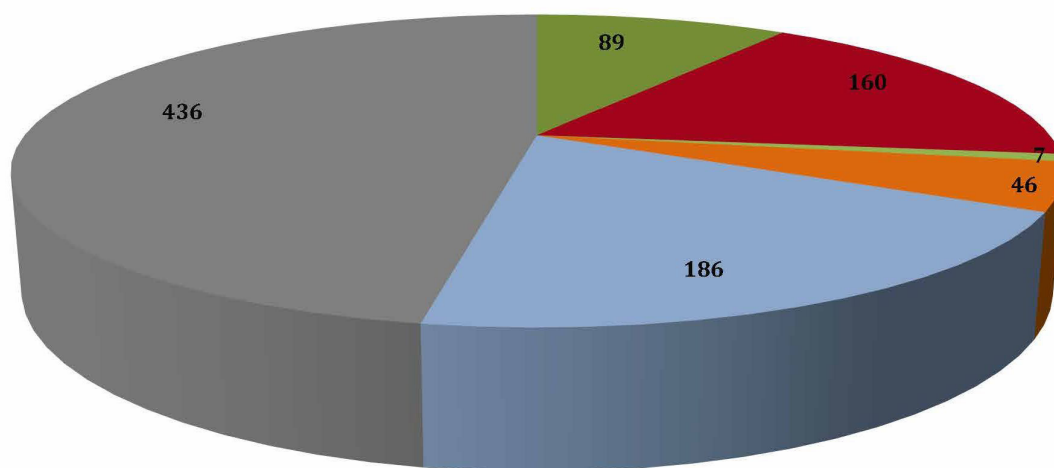
Wpływ spraw podlegających wstępnej kontroli

Na etapie wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych Trybunał zakończył **243** sprawy, wydając:

- **96** postanowień o nadaniu dalszego biegu skardze konstytucyjnej (w tym: **89** postanowień o nadaniu dalszego biegu i nadaniu dalszego biegu w zakresie oraz **7** postanowień uwzględniających zażalenie);
- **160** postanowień o odmowie nadania dalszego biegu (w tym w części);
- **53** postanowienia wydane w związku z zażaleniem na odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (w tym: **46** postanowień nieuwzględniających zażalenie oraz **7** postanowień uwzględniających zażalenie);
- **186** innych postanowień (m.in. postanowienia: o kosztach, o sprostowaniu oczywistej omyłki, o umorzeniu postępowania, o zawieszeniu postępowania, o odrzuceniu zażalenia na odmowę);
- **436** zarządzeń o konieczności usunięcia braków.

Postanowienia i zarządzenia wydane na etapie wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych

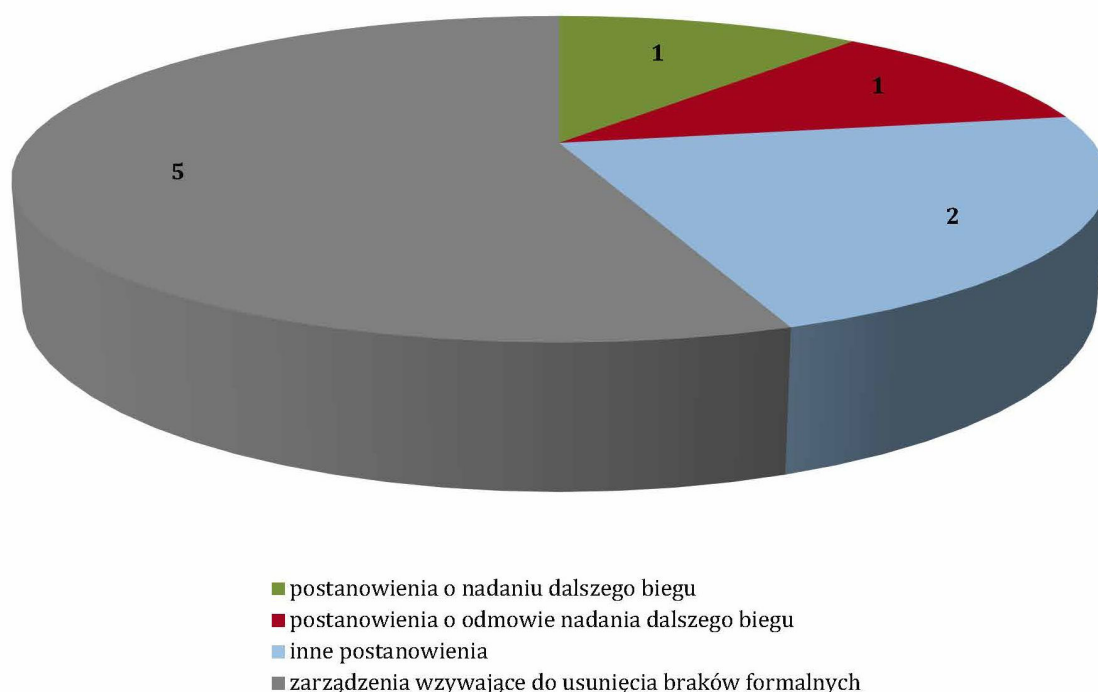

- postanowienia o nadaniu dalszego biegu (w tym w zakresie)
- postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu (w tym w zakresie)
- postanowienia uwzględniające zażalenia
- postanowienia nieuwzględniające zażaleń
- inne postanowienia
- zarządzenia wzywające do usunięcia braków formalnych

Na etapie wstępnej kontroli wniosków Trybunał zakończył **3** sprawy, wydając:

- **1** postanowienie o nadaniu dalszego biegu wnioskowi;
- **1** postanowienie o odmowie nadania dalszego biegu wnioskowi;
- **2** inne postanowienia;
- **5** zarządzeń o konieczności usunięcia braków.

Postanowienia i zarządzenia wydane na etapie wstępnej kontroli wniosków

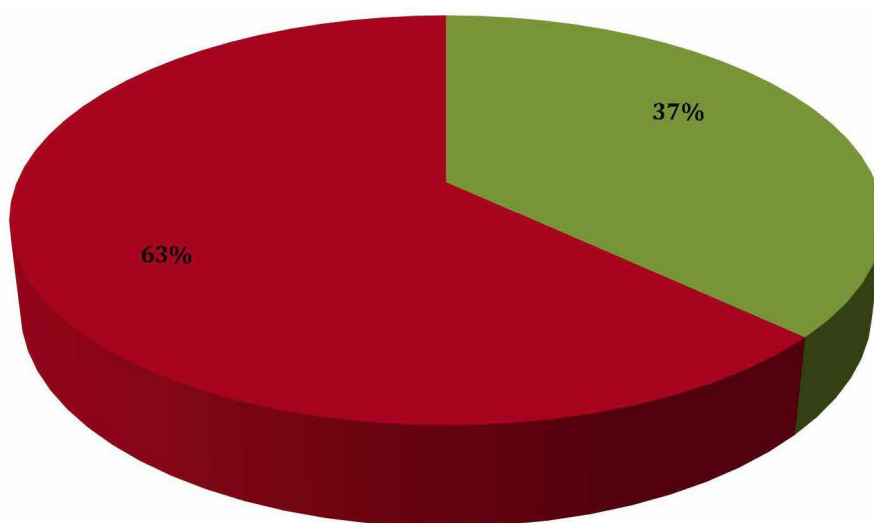

2. Przyczyny odmowy nadawania biegu skargom konstytucyjnym

Skarga konstytucyjna jest sformalizowanym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw. W przeważającej liczbie postanowień o odmowie nadania skardze dalszego biegu Trybunał Konstytucyjny wskazywał więcej niż jedną przesłankę negatywną. W przypadku 21 skarg stwierdził, że występuje brak tożsamości podstawy prawnej orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego i przedmiotu zaskarżenia. Skarżący w wadliwy sposób interpretowali bowiem przepisy ustawy lub innego aktu normatywnego zawarte w ostatecznym orzeczeniu, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK i w efekcie poddawali kontroli Trybunału przepis, który nie był podstawą takiego ostatecznego rozstrzygnięcia (*zob. np. p. z 24 stycznia 2024 r., Ts 97/22*). W stosunku do 17 skarg Trybunał uznał, że skarżący nie wskazali naruszonych konstytucyjnych wolności lub praw oraz nie wyjaśnili sposobu ich naruszenia (*zob. np. p. z 24 stycznia 2024 r., Ts 97/22*). W odniesieniu do 83 skarg powodem odmowy przekazywania skarg do merytorycznego rozpoznania było niewykonanie w terminie 7 dni (termin ustawowy) zarządzenia o usunięciu braków formalnych (*zob. np. p.: z 3 kwietnia 2024 r., Ts 177/23 i Ts 106/23; z 9 kwietnia 2024 r., Ts 125/23; z 27 maja 2024 r., Ts 52/24 oraz z 12 września 2024 r., Ts 119/24*). Istotną przesłanką negatywną było również naruszenie terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej.

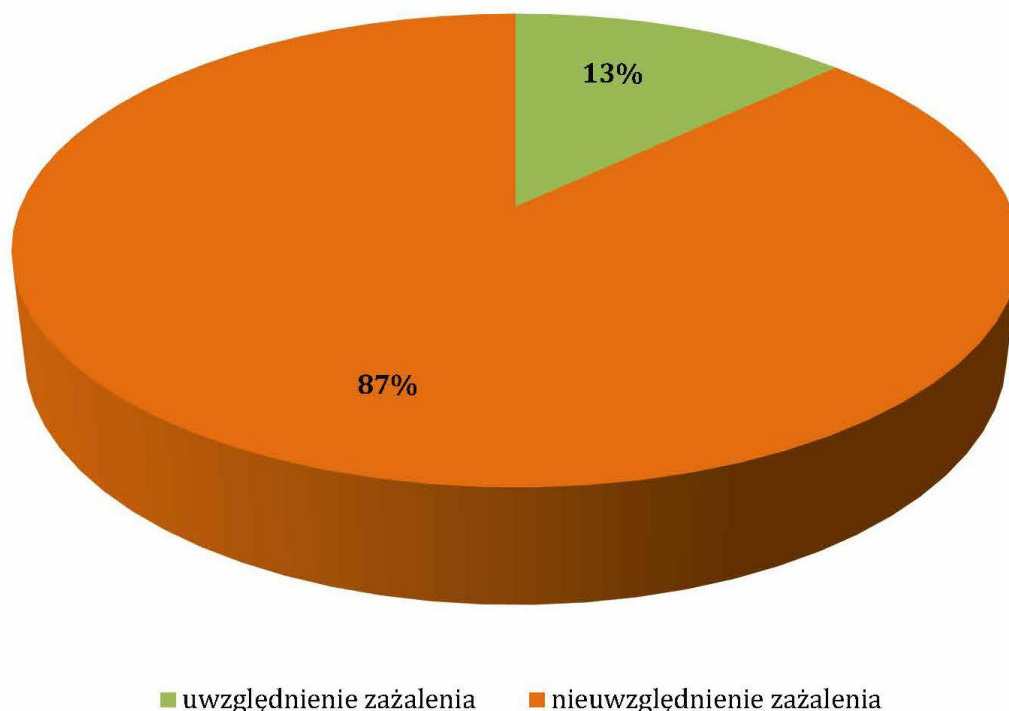
W szczególności miało to miejsce w przypadku skarg konstytucyjnych wnoszonych przez pełnomocników ustanowionych z urzędu i wynikało z niewłaściwego sposobu liczenia terminu. Zgodnie bowiem z art. 44 ust. 3 u.o.t.p.TK wystąpienie z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu nie przerywa biegu terminu wniesienia skargi, lecz wstrzymuje jego bieg, a wznowienie następuje dopiero po spełnieniu się jednego z warunków wymienionych w art. 44 ust. 3 pkt 1-3 u.o.t.p.TK (zob. np. p.: z 10 stycznia 2024 r., Ts 14/22; z 30 stycznia 2024 r., Ts 283/21; z 5 listopada 2024 r., Ts 130/23; z 27 listopada 2024 r., Ts 2/24). W 14 skargach Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że przywołane w nich konstytucyjne wzorce kontroli nie statuuja żadnych wolności lub praw bądź wskazał, że umowy międzynarodowe nie mogą stanowić wzorca kontroli w sprawach zainicjowanych skargą konstytucyjną (p. z 22 października 2024 r., Ts 183/23). W jednej ze skarg Trybunał odmówił natomiast nadania jej dalszego biegu, ponieważ w sprawie, w związku z którą ją złożono, nie zostało wydane żadne rozstrzygnięcie dotyczące skarżącego (p. z 20 sierpnia 2024 r., Ts 143/24).

Wstępna kontrola skarg konstytucyjnych

■ nadanie dalszego biegu skardze konstytucyjnej ■ odmowa nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej

Skuteczność zażaleń na odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej

3. Wybrane zagadnienia stanowiące przedmiot postanowień wydanych na etapie wstępnej kontroli

W skargach konstytucyjnych rozpoznawanych w 2024 r. na etapie wstępnej kontroli podnoszone były m.in. zagadnienia dotyczące ustawy z 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych regulujące podatek od nieruchomości dla będącego przedsiębiorcą posiadacza nieruchomości niewykorzystującego nieruchomości na cele działalności gospodarczej (*np. p. z 9 stycznia 2024 r., Ts 73/23*). W 2024 r. Trybunał uznał, że spełniają warunki formalne skargi, w których zakwestionowano przepisy: regulujące zasady przyznawania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokatów (*np. p. z 4 kwietnia 2024 r., Ts 89/23; z 11 kwietnia 2024 r., Ts 67/23*); ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych dające podstawę do ustania obowiązkowego ubezpieczenia chorobowego z powodu nieprawidłowego sporządzenia dokumentów rozliczeniowych (*np. p. z 30 stycznia 2024 r., Ts 158/23*); ustawy z 22 marca 2018 r. o komornikach kwestionujące wygaśnięcia powołań na stanowisko komornika osób, które ukończyły 65. rok życia (*np. p. z 22 lutego 2024 r., Ts 49/22*). Do rozpoznania merytorycznego zostały przekazane skargi konstytucyjne dotyczące: procedury ekstradycyjnej (*np. p. z 15 maja 2024 r., Ts 320/23*), Europejskiego Nakazu Aresztowania

(p. z 6 lutego 2024 r., Ts 291/23), obowiązków informacyjnych właściciela pojazdu lub innego jego posiadacza (np. p. z 21 maja 2024 r., Ts 275/22), jak również przepisów zawartych w ustawie o ochronie zdrowia psychicznego dotyczących umieszczenia osoby w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody (np. p. z 4 czerwca 2024 r., Ts 5/22). Wstępną kontrolę pozytywnie przeszła także skarga konstytucyjna, w której zakwestionowano zgodność z Konstytucją przepisów ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie upoważnienia Ministra Sprawiedliwości do odwołania prezesa lub wiceprezesa sądu (np. p. z 23 lipca 2024 r., Ts 32/24). Podobnie jak w latach ubiegłych do postępowania merytorycznego skierowano również skargi konstytucyjne, w których skarżący zaskarżyli przepisy ustawy z 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń chorób zakaźnych u ludzi, a także rozporządzenie Ministra Zdrowia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych wyłączające możliwość podjęcia decyzji o odmowie poddania się obowiązkowym szczepieniom przez osoby do tego obowiązane albo ich opiekunów prawnych lub faktycznych (p. z 24 stycznia 2024 r., Ts 234/22; z 3 kwietnia 2024 r., Ts 191/23; z 9 października 2024 r., Ts 117/23; z 20 listopada 2024 r., Ts 269/23).

Trybunał uznał również, że przesłanki formalne spełniają skargi konstytucyjne, w których zakwestionowano konstytucyjność przepisów: Kodeksu postępowania karnego w zakresie, w którym przewidują odrzucenie zażalenia na zarządzenie zwrotu wniosku o wyznaczenie pełnomocnika z urzędu *(np. p. z 26 czerwca 2024 r., Ts 17/21)*, ustawy z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych *(np. p. z 23 lipca 2024 r., Ts 86/23)*, jak również ustawy z 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie w odniesieniu do przepisów regulujących zasady oceny notariusza *(np. p. z 3 grudnia 2024 r., Ts 297/23, z 4 grudnia 2024 r., Ts 298/23)*.

Rozdział IV. Skutki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego dla prawodawcy oraz współdziałanie z sądami

1. Wykonywanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przez prawodawcę

Wyroki Trybunału Konstytucyjnego, w których orzeczono niekonstytucyjność określonych przepisów, zazwyczaj prowadzą do usunięcia stanu niekonstytucyjności z systemu prawa. Zdarza się jednak, że w związku z wyrokiem wymagana jest reakcja prawodawcy. W ramach przyjętej w Biurze Służby Prawnej Trybunału Konstytucyjnego klasyfikacji skutków wyroków Trybunału dla prawodawcy z wyroku może wynikać, że:

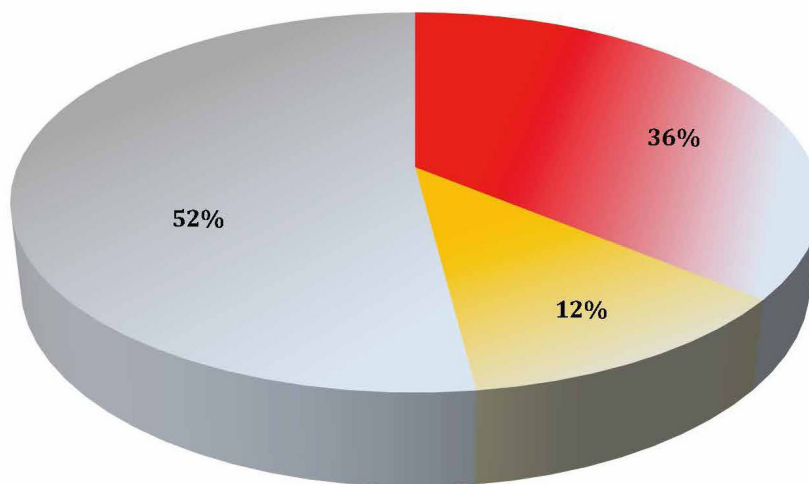
- **konieczne** jest, aby prawodawca wprowadził określone zmiany w prawie,
- **wskazane** jest, aby prawodawca wprowadził określone zmiany w prawie.

Reakcja prawodawcy jest konieczna, jeśli od wprowadzenia określonych zmian w prawie zależy usunięcie stanu niekonstytucyjności stwierdzonego wyrokiem Trybunału. Działanie prawodawcze jest w tym wypadku wymagane do osiągnięcia konstytucyjności instytucji prawnych, których element stanowią lub stanowiły niekonstytucyjne przepisy. W 2024 r. w odniesieniu do 9 wyroków uznano, że reakcja prawodawcy jest konieczna.

Działanie prawodawcy jest natomiast wskazane, jeśli Trybunał, rozpatrując problem konstytucyjny, w uzasadnieniu wyroku zasygnalizował potrzebę zmiany prawa, która nie odnosi się do wykonania samego wyroku, lecz wynika z innych przyczyn. W 2024 r. odnotowano 3 wyroki zakwalifikowane w ramach tej kategorii.

W 2024 r. zakwalifikowano 13 wyroków jako niewymagające reakcji prawodawcy. W świetle przyjętej klasyfikacji, wprowadzenie zmian w prawie w ich następstwie nie zostało uznane ani za konieczne, ani za wskazane. Niemniej jednak wyroki te mogą stanowić inspirację dla prawodawcy.

Celowość podjęcia działań prawodawczych w związku z wyrokami wydanymi w 2024 r.

■ konieczność reakcji prawodawcy ■ reakcja wskazana ■ wyroki niewymagające reakcji prawodawcy

Wspomniana konieczność działania prawodawcy może wynikać między innymi ze stwierdzonego wyrokiem Trybunału niepełnego charakteru regulacji. Dotyczy to przede wszystkim rozstrzygnięć, w których Trybunał w sentencji wskazał wprost brak pewnych rozwiązań prawnych. Dlatego obowiązkiem ustawodawcy jest reakcja na pominięcie w art. 13 ust. 1b ustawy z 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu odesłania do art. 1 ust. 1 pkt 3 tej ustawy (w. z 11 stycznia 2024 r., K 23/23). Podobnie obowiązkiem ustawodawcy jest reakcja na pominięcie w art. 26 ust. 4 ustawy z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji literalnego wskazania art. 459-478 ustawy z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, jako wyjątków od stosowania przepisów ustawy – Kodeks spółek handlowych do jednostek publicznej radiofonii i telewizji. Niewystarczające było przy tym poprzestanie na stwierdzeniu, że ustawę – Kodeks spółek handlowych stosuje się do tych jednostek z zastrzeżeniem art. 27-30 ustawy o radiofonii i telewizji (w. z 18 stycznia 2024 r., K 29/23). Zmiany wymaga także procedura zawieszenia prezesa albo wiceprezesa sądu w pełnieniu czynności, aby zapewnić odpowiedni udział w tej procedurze Krajowej Radzie Sądownictwa, a ponadto ustawodawca musi uzupełnić przepisy o termin trwania zawieszenia prezesa albo wiceprezesa w pełnieniu czynności. Podobnie zmiany wymaga procedura odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu, zwłaszcza aby zapewnić odpowiedni udział w tej procedurze Krajowej Radzie Sądownictwa w sytuacji wydania przez kolegium właściwego sądu pozytywnej opinii lub niewydania opinii w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu (w. z 16 października 2024 r., K 2/24). Obowiązkiem ustawodawcy jest niezwłoczne uzupełnienie k.p.k. o regulację dotyczącą możliwości zaskarżenia zażaleniem postanowienia prokuratora, wydanego na podstawie art. 168b k.p.k. (w. z 23 października

2024 r., SK 58/22). Obowiązkiem ustawodawcy jest też niezwłoczne uzupełnienie przepisów o wynagradzaniu obrońców z urzędu o regulację dotyczącą przyznania im kosztów udzielonej i nieopłaconej pomocy prawnej z tytułu wykonanych czynności procesowych przed zakończeniem postępowania w danej instancji (w. z 5 listopada 2024 r., SK 67/20). Zmiany wymagają przepisy tworzące wobec doradców podatkowych objętych tajemnicą zawodową obowiązek przekazywania informacji o schemacie podatkowym oraz nieokreślające dostatecznie przesłanek i trybu wyłączenia lub zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej. Wszelkie wyłączenia lub zwolnienia w przedmiocie tajemnicy zawodowej powinny mieć charakter systemowy oraz muszą zostać sformułowane w sposób dostatecznie określony (w. z 23 lipca 2024 r., K 13/20). Ustawodawca powinien również podjąć działania legislacyjne, ponieważ niekonstytucyjne przepisy ustawy – Prawo energetyczne uniemożliwiały sądowi powszechnemu miarkowanie kary pieniężnej za złożenie po terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 43d ust. 1 tej ustawy (w. z 17 października 2024 r., P 3/23).

Konieczność wykonania wyroku może wskazywać sam Trybunał w uzasadnieniu swojego orzeczenia. Tak Trybunał postąpił orzekając niekonstytucyjność art. 25 ust. 1b ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r. Trybunał Konstytucyjny zaznaczył, że na skutek wyroku na ustawodawcy spoczywa obowiązek podjęcia dalszych kroków w celu dostosowania przepisów i tym samym zrównania sytuacji wszystkich osób pokrzywdzonych normą prawną uznaną za niekonstytucyjną. Dotychczas wprowadzone rozwiązania umożliwiają dochodzenie roszczeń wyłącznie osobom objętym zakresem określonym w wyroku o sygn. P 20/16 (w. z 4 czerwca 2024 r., SK 140/20). Podobnie w wyroku w sprawie K 8/24 Trybunał wspomniał o obowiązku wykonania tego wyroku przez uchwalenie nowych, odpowiadających wymogom Konstytucji, zasad wszczęcia przed Trybunałem Stanu postępowania wobec Prezesa Narodowego Banku Polskiego (w. z 20 sierpnia 2024 r., K 8/24).

Rozstrzygając problemy konstytucyjne, Trybunał w uzasadnieniu wyroku zwraca niekiedy uwagę na potrzebę podjęcia przez prawodawcę określonych działań, które mają służyć poprawie jakości systemu prawa. W 2024 r. Trybunał ponownie przypomniał, że na ustawodawcy ciąży obowiązek kompleksowego i spójnego uregulowania opłat za pomoc prawną udzielaną przez profesjonalnych pełnomocników z urzędu oraz z wyboru. Potrzebne są pilne prace legislacyjne w tym zakresie, w tym także na poziomie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 29 ust. 2 prawa o adwokaturze, a w odniesieniu do radców prawnych w art. 22³ ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (w. z 27 lutego 2024 r., SK 90/22).

Wskazane jest również, aby ustawodawca dokonał zmian w prawie karnym w związku z orzeczeniem niekonstytucyjności art. 42 § 3 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy z 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim obliguje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów

mechanicznych dożywno w razie popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 4 ustawy – Kodeks karny (w. z 4 czerwca 2024 r., SK 22/21). Podobnie ustawodawca powinien, za pomocą odpowiednich regulacji, uwzględnić sytuację podatników, którzy zostali pozbawieni możliwości uznania za koszty uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych nabytych nieodpłatnie w drodze darowizny, zwolnionej od podatku od spadków i darowizn, których amortyzację rozpoczęto i nie zakończono przed 1 stycznia 2018 r. (w. z 21 listopada 2024 r., P 11/24).

Zgodnie z art. 35 ust. 1 u.o.t.p.TK, Trybunał sygnalizuje Sejmowi i Senatowi oraz innym organom stanowiącym prawo istnienie uchybień i luk w prawie, których usunięcie jest niezbędne do zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. W 2024 r. Trybunał nie korzystał z tej możliwości.

W 2024 r. organy konstytucyjne podejmowały działania mające na celu wykonanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Na przykład w wyniku rozpatrzenia inicjatywy rządowej ustawodawca zmienił definicje legalne budynku i budowli zawarte w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1757; zob. w. z 4 lipca 2023 r., SK14/21; w. z 18 października 2023 r., SK 23/19, p. z 15 grudnia 2020 r., S 3/20).

2. Współdziałanie z sądami

2.1. Pytanie prawne

Każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem (art. 193 Konstytucji). Tak zainicjowana kontrola norm prawnych jest przejawem tzw. kontroli konkretnej, mającej związek z jednostkowym postępowaniem toczącej się przed sądem sprawy.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału z art. 193 Konstytucji wynikają trzy podstawowe przesłanki warunkujące dopuszczalność przeprowadzenia kontroli konstytucyjności w tym trybie, tj.:

- podmiotowa (z pytaniem prawnym może wystąpić tylko sąd),
- przedmiotowa (pytanie prawne może dotyczyć tylko oceny hierarchicznej zgodności aktów normatywnych),
- funkcjonalna (od odpowiedzi na skierowane pytanie musi zależeć rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem).

Powyższe przesłanki muszą być spełnione łącznie, zaś brak spełnienia którejkolwiek z nich uniemożliwia Trybunałowi wydanie wyroku i powoduje konieczność umorzenia postępowania.

Od strony formalnej pytanie prawne musi spełniać także wymagania określone w art. 52 u.o.t.p.TK. Zgodnie z tym przepisem pytanie prawne powinno zawierać:

- 1) wskazanie sądu, przed którym toczy się postępowanie w sprawie, oraz oznaczenie sprawy;
- 2) wskazanie organu, który wydał kwestionowany akt normatywny;
- 3) określenie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części;
- 4) sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą kwestionowanego aktu normatywnego oraz jego uzasadnienie, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie;
- 5) wyjaśnienie, w jakim zakresie odpowiedź na pytanie może mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, w związku z którą pytanie zostało przedstawione.

Trybunał w 2024 r., podobnie jak w latach ubiegłych, przypominał, że wymóg sformułowania zarzutu niezgodności kwestionowanego aktu normatywnego z Konstytucją oraz jego uzasadnienia popartego argumentami lub dowodami nie ma jedynie fasadowego charakteru. Nie jest bowiem rolą Trybunału, przyjmującego domniemanie konstytucyjności obowiązujących przepisów prawa, poszukiwanie argumentów na rzecz ich niekonstytucyjności. Jeżeli zatem sąd przedstawiający pytanie prawne stawia zarzut niekonstytucyjności określonych przepisów czy instytucji prawnych, to jest on jednocześnie obowiązany do ich wnikliwego uzasadnienia, tj. w odniesieniu do każdego z zaskarżonych przepisów i wszystkich wzorców kontroli, na które się powołuje. Przedstawienie Trybunałowi zarzutu niekonstytucyjności w lapidarny i ogólnikowy sposób, bez przytoczenia niezbędnej argumentacji powoduje, że wydanie wyroku w takiej sprawie jest niedopuszczalne, zaś postępowanie zainicjowane pytaniem prawnym musi zostać umorzone (*p. z 20 listopada 2024 r., P 1/22*).

W 2024 r. wpłynęło do Trybunału 13 pytań prawnych. Z czterema pytaniami prawnymi zwrócił się Sąd Najwyższy, z ośmioma pytaniami sądy rejonowe oraz jedno pytanie skierował wojewódzki sąd administracyjny.

W 2024 r. Trybunał wydał 17 orzeczeń kończących postępowanie w sprawach zainicjowanych pytaniami prawnymi, tj. wydał 2 wyroki oraz 15 postanowień o umorzeniu postępowania.

W wydanych wyrokach Trybunał podzielił wątpliwości sądów orzekając o niekonstytucyjności:

- art. 56 ust. 2h pkt 4 w związku z art. 56 ust. 1 pkt 12b ustawy z 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w zakresie, w jakim uniemożliwia sądowi powszechnemu miarkowanie kary pieniężnej za złożenie po terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 43d ust. 1 powołanej ustawy (*w. z 17 października 2024 r., P 3/23* w sprawie zainicjowanej pytaniem prawnym Sądu Apelacyjnego w Warszawie);
- art. 23 ust. 1 pkt 45a lit. a ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z art. 4 pkt 1 ustawy z 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne w zakresie, w jakim pozbawia możliwości uznania za koszty uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych od

wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych nabytych nieodpłatnie w drodze darowizny, zwolnionej od podatku od spadków i darowizn, których amortyzację rozpoczęto i nie zakończono przed 1 stycznia 2018 r. (w. z 21 listopada 2024 r., P 11/24 w sprawie zainicjowanej pytaniem prawnym Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu).

W 15 postanowieniach Trybunał umorzył postępowanie. Powodem umorzenia postępowań były: brak spełnienia przesłanki podmiotowej z uwagi na nienależytą obsadę sądu kierującego pytaniem prawne (p. z 24 kwietnia 2024 r., P 11/22); brak należytego sformułowania lub uzasadnienia stawianych zarzutów (p. z 20 listopada 2024 r., P 1/22 i P 1/20; p. z 31 stycznia 2024 r., P 1/19); cofnięcie pytania prawnego (np. p.: z 21 maja 2024 r., P 14/16 i P 11/16; z 26 czerwca 2024 r., P 3/22; z 11 kwietnia 2024 r., P 11/21; z 19 marca 2024 r., P 8/23; z 6 marca 2024 r., P 2/22; z 15 lutego 2024 r., P 7/21); zbędność wydania wyroku z uwagi na to, że Trybunał rozstrzygnął już wcześniej problem konstytucyjny, objęty zadaniem pytaniem prawnym (np. p. z 15 lutego 2024 r., P 2/24; p. z 22 października 2024 r., P 4/17); brak spełnienia przesłanki funkcjonalnej lub jej utratę w toku postępowania przed Trybunałem (p. z 23 lipca 2024 r., P 1/23; p. z 15 października 2024 r., P 16/19).

2.2. Wykładnia prokonstytucyjna

Zarówno Trybunał Konstytucyjny, sądy, jak i inne organy władzy publicznej mają obowiązek stosowania wykładni w zgodzie z Konstytucją. Oznacza to nakaz poszukiwania takiej interpretacji przepisu, która pozwoli na wydobycie znaczenia zgodnego z porządkiem konstytucyjnym (p. z 26 listopada 2024 r., SK 87/23; p. SN z 28 sierpnia 2024 r., II USK 258/23).

Rozstrzyganie sporów co do wykładni określonych norm prawnych w oparciu o wartości, zasady oraz prawa i wolności konstytucyjne stanowi konkretyzację zasady bezpośredniego stosowania Konstytucji w procesie stanowienia aktów indywidualno-konkretnych na zasadzie art. 8 ust. 2 Konstytucji (w. NSA z 12 marca 2024 r., I FSK 57/24).

W odniesieniu do Trybunału nakaz wykładni w zgodzie z Konstytucją wraz z zasadą domniemania konstytucyjności oznacza postulat, aby we wszystkich sytuacjach, gdy językowe sformułowanie przepisu, poddanego kontroli, pozwala na ustalenie jego rozumienia w zgodzie z Konstytucją, zachowywać kwestionowany przepis w mocy (w. z 21 maja 2024 r., K 27/23). Z drugiej strony oznacza również, że sądy, przed wystąpieniem z pytaniami prawnymi do Trybunału, powinny same spróbować rozwiązać zaistniały problem konstytucyjny w oparciu o wykładnię w zgodzie z Konstytucją (p. NSA z 6 listopada 2024 r., I FZ 162/24).

Wykładnia w zgodzie z Konstytucją ma jednak swoje granice. Założeniem wykładni prokonstytucyjnej (jak i prounijnej) jest współstosowanie przepisów, a nie proste przeciwstawianie ich sobie w celu wykluczenia stosowania niektórych z nich (zob. w. NSA z 16 maja 2024 r., I FSK 1136/20). Zastosowanie wykładni prokonstytucyjnej nie może skutkować włączeniem do kompetencji sądów możliwości usuwania z porządku prawnego przepisów rangi ustawowej (w. NSA z 25 września 2024 r., I OSK 851/23).

2.3. Skutki wyroków Trybunału Konstytucyjnego

2.3.1. Powszechna moc obowiązująca oraz ostateczność orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego

Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału są ostateczne i mają moc powszechnie obowiązującą.

W orzecznictwie Trybunału w 2024 r. przypomniano, że powszechnie obowiązujący charakter każdego orzeczenia Trybunału obejmuje zakaz stosowania norm prawnych uznanych za niezgodne z Konstytucją. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego ma charakter wiążący dla wszystkich podmiotów prawa (w. z 20 sierpnia 2024 r., K 8/24).

Moc powszechnie obowiązująca orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego powoduje, że również organy władzy sądowniczej mają obowiązek przestrzegania i stosowania tych orzeczeń (p. SN z 17 grudnia 2024 r., IV KK 429/24). Dotyczy to także Sądu Najwyższego (p. SN z 17 grudnia 2024 r., I NWW 287/24; p. SN z 19 września 2024 r., II Zo 69/24) oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego (w. NSA z 7 listopada 2024 r., II GSK 1155/21).

Żaden organ państwa nie ma przy tym kompetencji do oceny czy orzeczenie Trybunału zostało wydane we właściwym składzie i z zachowaniem określonej w przepisach prawa procedury, a tym samym warunkować od takiej oceny walor ostateczności i mocy powszechnie obowiązującej (w. SN z 26 marca 2024 r., II NSNc 304/23).

W orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że orzeczenie, o którym mowa w art. 190 ust. 1 Konstytucji, oznacza wypowiedź Trybunału rozstrzygającą sprawę (sentencja), a nie jego uzasadnienie, przedstawiające argumentację za rozstrzygnięciem określonego problemu konstytucyjnego. Uzasadnienie wyroku ma przede wszystkim funkcję wyjaśniającą i służy przekonaniu o racjonalności i słuszności konkretnego rozstrzygnięcia, w tym powodów uwzględnienia bądź nieuwzględnienia zaprezentowanej argumentacji (u. NSA z 16 grudnia 2024 r., I OPS 2/23).

2.3.2. Wznowienie postępowania

Artykuł 190 ust. 4 Konstytucji stanowi, że „orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania”. Pojęcie „wznowienia postępowania”, o którym mowa w tym przepisie, ma jednak szersze znaczenie niż pojęcie „wznowienia” przewidziane w odpowiednich procedurach ustawowych. Wznowienie w rozumieniu art. 190 ust. 4 Konstytucji obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne pozostające do dyspozycji stron, organów i sądów, wykorzystanie których umożliwia przywrócenie stanu konstytucyjności

orzeczeń (w. z 4 czerwca 2024 r., SK 140/20; w. NSA z 26 czerwca 2024 r., III OSK 2796/22).

Z tego powodu nie zawsze środek prawny, przysługujący beneficjentom wyroku Trybunału będzie skargą o wznowienie postępowania w rozumieniu przyjętym w danej procedurze. Mogą to być inne środki, których skutkiem będzie przywrócenie stanu konstytucyjności, jak np. złożenie wniosku o dodatkowe ustalenie kosztów, o których rozstrzygnięto w orzeczeniu kończącym postępowanie w procedurze karnej – złożony w następstwie wyroku z 4 października 2023 r., SK 105/20 (z. sędziego SN z 28 lutego 2024 r., I KO 116/23; z. sędziego SN z 29 marca 2024 r., I KO 106/23).

Niewątpliwie wznowienie postępowania zainicjowane na skutek uwzględnienia skargi konstytucyjnej przez Trybunał ma na celu doprowadzenie do uchylecia orzeczenia, decyzji lub innego rozstrzygnięcia naruszających prawa lub wolności konstytucyjne (w. z 8 maja 2024 r., SK 59/21). Możliwość taka nie jest jednak ograniczona wyłącznie do podmiotu wnoszącego skargę konstytucyjną. Z uwagi jednak na to, że orzeczenia Trybunału mają moc powszechnie obowiązującą stanowią one podstawę do wznowienia postępowania we wszystkich sprawach, w których zastosowano przepisy uznane za niekonstytucyjne.

Ze wznowienia postępowania nie skorzystają jednak osoby, wobec których prawomocne orzeczenia zapadły już po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego. W takim wypadku, ewentualne zastosowanie przez sąd przepisów, które zostały uznane za niekonstytucyjne i pominięcie w dacie orzeczenia wyroku Trybunału może stanowić rażące naruszenie prawa dające podstawę do zastosowania innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (p. SN z 6 marca 2024 r., III KO 93/23).

Rozdział V. Wybrane aspekty pozaorzeczniczej działalności Trybunału Konstytucyjnego

1. Charakter działalności pozaorzeczniczej oraz wybrane wydarzenia

Do sfery działalności pozaorzeczniczej Trybunału należy, w szczególności, nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z innymi instytucjami, zarówno w kraju, jak i za granicą, propagowanie wiedzy na temat sądownictwa konstytucyjnego oraz działalność informacyjna (w tym rozpatrywanie wpływających wniosków, skarg czy odpowiadanie na inną korespondencję).

W maju 2024 r. sędzia TK Justyn Piskorski wziął udział w 19. Kongresie Konferencji Europejskich Sądów Konstytucyjnych odbywającym się w Mołdawii. Tematem przewodnim konferencji były „Forms and Limits of Judicial Deference: the Case of Constitutional Courts” („Formy i granice powściągliwości sądowej: na gruncie sądownictwa konstytucyjnego”). W trakcie Kongresu poruszona została również m.in. kwestia przystąpienia Sądu Konstytucyjnego Kosowa do organizacji oraz rozpatrzono propozycję Sądu Konstytucyjnego Czech utworzenia i prowadzenia stałego sekretariatu Konferencji.

Pod koniec maja 2024 r. w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego odbyło się spotkanie Prokuratora Generalnego Indii Rajagopalana Venkataramaniego oraz jego zastępcy Tushara Mehty z sędzią Bartłomiejem Sochańskim. W wizycie uczestniczyła też Jej Ekscelencja Nagma M. Mallick, Ambasador Indii w Polsce.

24 lipca 2024 r. w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego odbyła się konferencja naukowa „Wierna Polsce. 100-lecie urodzin Pani Profesor Krystyny Paluszyńskiej-Daszkiewicz”. Wśród zainteresowań badawczych Profesor znajdowały się prawo karne, w tym odpowiedzialność karna za niemieckie zbrodnie wojenne i zbrodnie przeciwko ludzkości, reforma prawa karnego oraz problem nadużyć władzy, zwłaszcza w systemach totalitarnych.

W październiku 2024 r. w siedzibie Trybunału Konstytucyjnego wizytę złożyli przedstawiciele Komisji Weneckiej (Europejskiej Komisji na rzecz Demokracji przez Prawo) – Angelika Nussberger (Wiceprezes Europejskiego Trybunału Praw Człowieka) oraz Kaarlo Tuori (honorowy przewodniczący Komisji Weneckiej). Trybunał Konstytucyjny reprezentowali sędziowie Justyn Piskorski, Bartłomiej Sochański oraz Jarosław Wyrembak. Wizyta przedstawicieli Komisji Weneckiej w Polsce odbyła się na zaproszenie Ministra Sprawiedliwości i dotyczyła wydania opinii prawnej dotyczącej reformy Trybunału Konstytucyjnego.

5 listopada 2024 roku w Trybunale Konstytucyjnym odbyła się konferencja „Quo vadis, Polsko? W obronie demokratycznego państwa prawnego”. Przedmiotem

konferencji był stan praworządności w Polsce. Wzięli w niej udział m.in. sędziowie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, naukowcy, parlamentarzyści, studenci.

10 grudnia 2024 r. odbył się briefing prasowy Prezesa Trybunału Konstytucyjnego Bogdana Świączkowskiego. Prezes Trybunał wyraził chęć przeprowadzenia rozmów z przedstawicielami pozostałych władz w celu osiągnięcia kompromisu w zakresie funkcjonowania Trybunału. Skierował pisma do przedstawicieli najważniejszych instytucji w państwie, w których zawarte było zaproszenie do rozmów na temat przyszłości Trybunału.

W Trybunale Konstytucyjnym, podobnie jak w latach ubiegłych, odbywały się również wizyty studyjne, w których uczestniczyli przedstawiciele środowisk akademickich, zainteresowani działalnością Trybunału. W 2024 r. w Trybunale gościli studenci wraz z opiekunami naukowymi z całej Polski, a także z zagranicy, w tym m.in. grupa studentów z Wydziału Prawa Uniwersytetu w Tours (Francja). Wizytę studyjną w Trybunale Konstytucyjnym złożyli także prezesi sądów okręgowych ze Stanów Zjednoczonych oraz sędziowie Sądu Najwyższego Stanu Illinois. W ramach pobytu goście mieli okazję zapoznać się z historią i pozycją ustrojową instytucji.

2. Obsługa medialna, rozpatrywanie wniosków, petycji oraz odpowiadanie na inną korespondencję

W 2024 r. Trybunał udzielił ponad **350** odpowiedzi na prośby oraz wnioski, w tym złożone w trybie dostępu do informacji publicznej. Liczną grupę stanowiły pytania dotyczące informacji o stanie spraw rozpoznawanych przez Trybunał, terminów rozstrzyganych spraw, przebiegu postępowania, jak również administracyjnej sfery działalności Trybunału. Wiele osób zwracało się z prośbą o przysłanie im konkretnego wyroku (np. w celu wznowienia postępowania przed sądem). Odnotowano wiele pytań w sprawie wyroków wydanych przez Trybunał, które nie zostały opublikowane w Dzienniku Ustaw.

Trybunał na bieżąco informował o swojej działalności orzeczniczej na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej. Obejmowało to w szczególności zamieszczanie informacji o sprawach rozpoznawanych przez Trybunał, aktualnej wokandy, komunikatów prasowych zarówno przed publicznym ogłoszeniem orzeczenia lub rozprawą, jak i komunikatów po ogłoszeniu wyroku. Komunikaty te od wielu lat są ważnym elementem informacyjnym, który przybliży zainteresowanym istotę orzeczeń Trybunału.

W 2024 r. do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęły także petycje. Wśród nich były te dotyczące: podjęcia kroków sprzyjających obronie praworządności w Polsce w związku z uchwałą Sejmu z 6 marca 2024 r., rozpatrzenia sprawy *SK 140/20* (dotyczącej obliczenia należnego świadczenia emerytalnego przez pomniejszenie emerytury z wieku powszechnego o kwotę pobranych wcześniej emerytur), rozpatrzenia sprawy *Kp 4/24* (dotyczącej ustaw o Trybunale Konstytucyjnym),

jak również 18 petycji o zmianę przepisów prawa, które zostały przekazane do podmiotu właściwego do rozpatrzenia takiej petycji.

Podobnie jak w latach ubiegłych, do Trybunału kierowane były pisma określane przez nadawców jako skargi konstytucyjne, będące w istocie wnioskami o interwencję lub pomoc, oświadczenia oraz wystąpienia obywateli kierowane do wiadomości Trybunału. W roku 2024 zarejestrowano **795** tego typu pism.

W wielu pismach poruszano kwestie dotyczące funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania, formułując prośby o podjęcie interwencji w ramach toczących się lub zakończonych postępowań, a także o zmianę lub uchylenie wydanych rozstrzygnięć. Domagano się przede wszystkim wszczęcia przez Trybunał postępowania z urzędu i wydania orzeczenia w sprawie zgodności z Konstytucją określonych przepisów prawa bądź aktów normatywnych lub objęcia kontrolą działalności organów wymiaru sprawiedliwości.

Istotną część pism dotyczyła problematyki ubezpieczeń społecznych, w szczególności w związku z wydaniem przez Trybunał 4 czerwca 2024 r. wyroku w sprawie *SK 140/20*. Wyrażano w nich niezadowolenie z działalności organów emerytalno-rentowych, a zwłaszcza z braku publikacji wyroków Trybunału, co często prowadziło do niepewności prawnej oraz ograniczenia możliwości obywateli do korzystania z przysługujących im praw i środków ochrony prawnej.

Liczną grupą spraw, z którymi zwracali się obywatele, stanowiły prośby o wykładnię bądź udostępnienie aktów normatywnych, wnioski o ich zmianę lub wystąpienie z inicjatywą ustawodawczą i prośby o udzielenie porady prawnej. Kolejną ważną grupą pism były pisma zawierające zastrzeżenia wobec działalności organów administracji publicznej.

W odpowiedzi na te pisma obywatele byli informowani o kompetencjach Trybunału, zasadach wnoszenia skarg konstytucyjnych, jak również o przysługujących im uprawnieniach lub miejscu, gdzie mogą uzyskać pomoc, w tym bezpłatną pomocą prawną.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1. Wzorce kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem

Konstytucja

Wzorce konstytucyjne	Sygnatury wyroków, w których TK orzekł, że badane przepisy są:	
	zgodne z:	niezgodne z:
Art. 2	K 27/23	K 13/20; K 29/23; P 3/23; P 11/24; SK 140/20; U 2/24; U 4/24; U 10/24
Art. 4 ust. 2		K 7/24; K 14/24
Art. 7	K 27/23	K 7/24; K 14/24; U 1/24; U 2/24; U 5/24; U 10/24
Art. 10		U 5/24
ust. 1 i 2		P 3/23
Art. 17 ust. 1		K 13/20
Art. 21 ust. 1	SK 123/20	
Art. 24		SK 67/20
Art. 25 ust. 3		U 10/24
Art. 31 ust. 3	SK 89/19	K 13/20; SK 59/21; SK 58/22; SK 90/22; SK 13/24
Art. 32		SK 67/20
ust. 1 zd. drugie		SK 90/22
Art. 42 ust. 3		SK 22/21
Art. 45 ust. 1	SK 89/19	SK 22/21; SK 59/21; SK 58/22; U 1/24
Art. 47		K 13/20
Art. 49		K 13/20
Art. 51 ust. 2		K 13/20
Art. 60		SK 13/24
Art. 64 ust. 1 i 2	SK 123/20	
ust. 2		SK 67/20; SK 90/22
Art. 67 ust. 1		SK 140/20
Art. 68 ust. 4	K 27/23	
Art. 77 ust. 2		SK 59/21; SK 58/22
Art. 78		SK 59/21; SK 58/22
Art. 87 ust. 1		U 5/24
Art. 92 ust. 1		U 1/24; U 10/24
ust. 1 zd. pierwsze		SK 90/22
Art. 96 ust. 1		K 7/24; K 14/24

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2024 roku*

Art. 104 ust. 1		K 7/24; K 14/24
Art. 111 ust. 1		U 2/24
Art. 118 ust. 1 i 3		K 15/23
Art. 119 ust. 2		K 15/23
Art. 146 ust. 4 pkt 7	K 27/23	
Art. 173		K 2/24; U 5/24
Art. 175 ust. 1		P 3/23
Art. 176 ust. 1		SK 59/21
	ust. 2	U 1/24
Art. 178 ust. 1		K 2/24; U 1/24
Art. 179		U 1/24
Art. 186 ust. 1		K 2/24; U 1/24
Art. 190 ust. 1		U 1/24; U 5/24
Art. 227 ust. 1		K 23/23; K 8/24
	ust. 2	K 23/23; K 8/24
	ust. 3	K 23/23; K 8/24
Preambuła	K 27/23	

Przepisy ustaw

Wzorzec kontroli	Sygnatura	
	Zgodne	Niezgodne
Art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty.		U 10/24

Załącznik nr 2. Przedmiot kontroli w sprawach zakończonych wyrokiem¹

Ustawy

Kodeks cywilny	
Art. 534 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.	SK 89/19
Kodeks postępowania cywilnego	
Art. 394 ² § 1 ¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2023 r., w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej od apelacji wydanego przez sąd drugiej instancji.	SK 59/21
Kodeks karny	
Art. 42 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim obliuguje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 4 ustawy – Kodeks karny.	SK 22/21
Kodeks postępowania karnego	
Art. 459 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia na postanowienie prokuratora, wydane na podstawie art. 168b tej ustawy.	SK 58/22
Ustawa o Trybunale Stanu	
1. Art. 8 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu w zakresie, w jakim dotyczy Prezesa Narodowego Banku Polskiego. 2. Art. 9d ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dotyczy obowiązkowego stawiennictwa Prezesa Narodowego Banku Polskiego przed Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej. 3. Art. 9g ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dotyczy uchwalania przez Komisję Odpowiedzialności Konstytucyjnej sprawozdania o pociągnięciu Prezesa Narodowego Banku Polskiego do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu.	K 8/24
1. Art. 11 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 13 ust. 1a ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu w zakresie, w jakim umożliwia zawieszenie w czynnościach Prezesa Narodowego Banku Polskiego wskutek podjęcia przez Sejm, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, uchwały o pociągnięciu Prezesa Narodowego Banku Polskiego do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu. 2. Art. 13 ust. 1a ustawy powołanej w punkcie 1 w części, w jakiej odsyła do art. 1 ust. 1 pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1. 3. Art. 13 ust. 1b ustawy powołanej w punkcie 1, wskutek pominięcia odesłania do art. 1 ust. 1 pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1.	K 23/23
Ustawa – Prawo o advokaturze	
Art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o advokaturze w związku z art. 616 § 2 pkt 2 w związku z art. 618 § 1 pkt 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim pomijają przyznanie obrońcy z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z tytułu wykonanych czynności procesowych przed zakończeniem postępowania w danej instancji.	SK 67/20

¹ W wypadku przedmiotu kontroli stanowiącego normę wynikającą z przepisów pozostających „w związku”, przyporządkowano go według pierwszego ze „związkowych” przepisów.

Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych	
Art. 23 ust. 1 pkt 45a lit. a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne w zakresie, w jakim pozbawia możliwości uznania za koszty uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych nabytych nieodpłatnie w drodze darowizny, zwolnionej od podatku od spadków i darowizn, których amortyzację rozpoczęto i nie zakończono przed 1 stycznia 2018 r.	P 11/24
Ustawa o radiofonii i telewizji	
Art. 26 ust. 4 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji w zakresie, w jakim pomija literalne wskazanie art. 459-478 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, jako wyjątków od stosowania przepisów ustawy – Kodeks spółek handlowych do jednostek publicznej radiofonii i telewizji, poprzestając na stwierdzeniu, że ustawę – Kodeks spółek handlowych stosuje się do nich z zastrzeżeniem art. 27-30 ustawy o radiofonii i telewizji, mimo że wobec treści wszystkich pozostałych przepisów systemu prawa, w tym art. 27-30 ustawy o radiofonii i telewizji, jednostki publicznej radiofonii i telewizji nie mogą zostać rozwiązane i zlikwidowane.	K 29/23
Ustawa o portach i przystaniach morskich	
Art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 16 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o portach i przystaniach morskich oraz o zmianie niektórych innych ustaw i obowiązującym do dnia wejścia w życie art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw.	SK 123/20
Ustawa – Prawo energetyczne	
Art. 56 ust. 2h pkt 4 w związku z art. 56 ust. 1 pkt 12b ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w zakresie, w jakim uniemożliwia sądowi powszechnemu miarkowanie kary pieniężnej za złożenie po terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 43d ust. 1 powołanej ustawy.	P 3/23
Ustawa – Ordynacja podatkowa	
Art. 86b, art. 86d, art. 86e i art. 86f w związku z art. 86a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa oraz w związku z art. 37 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym w zakresie, w jakim tworzą wobec doradców podatkowych objętych tajemnicą zawodową obowiązek przekazywania informacji o schemacie podatkowym oraz nie określają dostatecznie przesłanek i trybu wyłączenia lub zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej.	K 13/20
Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	
Art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r.	SK 140/20
Ustawa – Kodeks spółek handlowych	
Art. 459-478 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych o rozwiązaniu i likwidacji spółki akcyjnej, rozumiane w ten sposób, że swoim zakresem regulacyjnym, z mocy samej ustawy – Kodeks spółek handlowych, obejmują także jednostki publicznej radiofonii i telewizji, w rozumieniu ustawy o radiofonii i telewizji.	K 29/23

Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych	
1) art. 27 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie, w jakim pozbawia Krajową Radę Sądownictwa udziału w procedurze zawieszenia prezesa albo wiceprezesa sądu w pełnieniu czynności oraz nie określa terminu trwania zawieszenia prezesa albo wiceprezesa w pełnieniu czynności, 2) art. 27 § 5 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim pozbawia Krajową Radę Sądownictwa udziału w procedurze odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu, w sytuacji wydania przez kolegium właściwego sądu pozytywnej opinii lub nie wydania opinii w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu, 3) art. 27 § 5a zdanie drugie ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim zastrzega wiążący Ministra Sprawiedliwości charakter dla negatywnej opinii Krajowej Rady Sądownictwa wydanej w przedmiocie zamiaru odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu dla uchwał podjętych jedynie większością dwóch trzecich głosów, 4) art. 27 § 5a zdanie trzecie ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim przewiduje, że niewydanie opinii przez Krajową Radę Sądownictwa w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu nie stoi na przeszkodzie odwołaniu.	K 2/24
Ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze	
Art. 47 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze w związku z art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw, rozumiany w ten sposób, że prokurator pozostający w stanie spoczynku w dniu wejścia w życie ustawy z 28 stycznia 2016 r. może wrócić, na swój wniosek, do służby na ostatnio zajmowane stanowisko lub stanowisko równorzędne jedynie w okresie dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie tejże ustawy, tj. w okresie od 4 marca 2016 r. do 4 maja 2016 r.	SK 13/24
Ustawa o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw	
Art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim zobowiązuje promotora będącego doradcą podatkowym do przekazania Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej informacji o schemacie podatkowym w rozumieniu art. 86a § 1 pkt 10 ustawy – Ordynacja podatkowa innym niż schemat podatkowy transgraniczny w rozumieniu art. 86a § 1 pkt 12 ustawy – Ordynacja podatkowa, który został wdrożony przed wejściem w życie ustawy z 23 października 2018 r.	K 13/20
Ustawa o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych	
Art. 11 ust. 2 w związku z art. 11 ust. 2a, 2b i 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, w brzmieniu obowiązującym od 31 marca do 17 kwietnia 2020 r., rozumiany w ten sposób, że odnosi się także do przygotowania wyborów w stanie epidemii.	K 27/23
Ustawa o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych oraz niektórych innych ustaw	
Art. 2 i art. 12 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych oraz niektórych innych ustaw.	K 15/23
Ustawa o zmianie ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce	
Ustawa z dnia 26 stycznia 2024 r. o zmianie ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.	K 7/24
Ustawa o zmianie ustawy – Prawo pocztowe oraz ustawy o zmianie ustawy – Prawo pocztowe	
Ustawa z dnia 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe oraz ustawy o zmianie ustawy – Prawo pocztowe.	K 14/24

Rozporządzenia

Przedmiot kontroli	
§ 2 pkt 1 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w zakresie, w jakim określa opłaty stanowiące ponoszone przez Skarb Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w wysokości niższej niż stawki minimalne opłat określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.	SK 90/22
1. § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 lutego 2024 r. zmieniającego rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych. 2. § 2 i § 3 rozporządzenia powołanego w punkcie 1.	U 1/24
Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach.	U 10/24

Uchwały

Przedmiot kontroli	
Art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości działań podjętych w celu przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. w formie głosowania korespondencyjnego.	U 2/24
Art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych m.in. z wykorzystaniem oprogramowania Pegasus przez członków Rady Ministrów, służby specjalne, Policję, organy kontroli skarbowej oraz celno-skarbowej, organy powołane do ścigania przestępstw i prokuraturę w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 20 listopada 2023 r.	U 4/24
Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015-2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego.	U 5/24

Załącznik nr 3. Przegląd treści sentencji wyroków zapadłych w 2024 r.

1.	Wyrok z 11 stycznia 2024 r., K 23/23 <i>[procedura pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej Prezesa NBP]</i>	
	Wnioskodawca Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: K. Pawłowicz
	1. Art. 11 ust. 1 zdanie drugie w związku z art. 13 ust. 1a ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu w zakresie, w jakim umożliwia zawieszenie w czynnościach Prezesa Narodowego Banku Polskiego wskutek podjęcia przez Sejm, bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, uchwały o pociągnięciu Prezesa Narodowego Banku Polskiego do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, jest niezgodny z art. 227 ust. 1 w związku z art. 227 ust. 2 w związku z art. 227 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. Art. 13 ust. 1a ustawy powołanej w punkcie 1 w części, w jakiej odsyła do art. 1 ust. 1 pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1, jest niezgodny z art. 227 ust. 1 w związku z art. 227 ust. 2 w związku z art. 227 ust. 3 Konstytucji. 3. Art. 13 ust. 1b ustawy powołanej w punkcie 1, wskutek pominięcia odesłania do art. 1 ust. 1 pkt 3 ustawy powołanej w punkcie 1, jest niezgodny z art. 227 ust. 1 w związku z art. 227 ust. 2 w związku z art. 227 ust. 3 Konstytucji. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdania odrębne (zał. nr 5).	
2.	Wyrok z 18 stycznia 2024 r., K 29/23 <i>[stosowanie do jednostek publicznej radiofonii i telewizji przepisów umożliwiających likwidację spółek akcyjnych oraz przepisów umożliwiających odwołanie lub zawieszenie w czynnościach przez walne zgromadzenie członka zarządu]</i>	
	Wnioskodawca Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów I sprawozdawca: K. Pawłowicz II sprawozdawca: J. Wyrembak
	1. Art. 26 ust. 4 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji w zakresie, w jakim pomija literalne wskazanie art. 459-478 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, jako wyjątków od stosowania przepisów ustawy – Kodeks spółek handlowych do jednostek publicznej radiofonii i telewizji, poprzestając na stwierdzeniu, że ustawę – Kodeks spółek handlowych stosuje się do nich z zastrzeżeniem art. 27-30 ustawy o radiofonii i telewizji, mimo że wobec treści wszystkich pozostałych przepisów systemu prawa, w tym art. 27-30 ustawy o radiofonii i telewizji, jednostki publicznej radiofonii i telewizji nie mogą zostać rozwiązane i zlikwidowane, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. Art. 459-478 ustawy – Kodeks spółek handlowych o rozwiązaniu i likwidacji spółki akcyjnej, rozumiane w ten sposób, że swoim zakresem regulacyjnym, z mocy samej ustawy – Kodeks spółek handlowych, obejmują także jednostki publicznej radiofonii i telewizji, w rozumieniu ustawy o radiofonii i telewizji, są niezgodne z art. 2 Konstytucji. • Umorzenie postępowania w zakresie punktu 2 wniosku, gdyż norma zrekonstruowana w sposób tam wskazany nie istnieje w polskim porządku prawnym, i tym samym nie może być przedmiotem oceny Trybunału Konstytucyjnego – art. 26 ust. 4 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji w związku z art. 27 ust. 3 te same ustawy jednoznacznie wyłącza stosowanie wobec jednostek publicznej radiofonii i telewizji art. 368 § 4 zdanie drugie ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, co oznacza, że wszelkie decyzje wydane w odniesieniu do jednostek publicznej radiofonii i telewizji na podstawie art. 368 § 4 zdanie drugie ustawy – Kodeks spółek handlowych nie wywołują żadnych skutków prawnych. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdanie odrębne (zał. nr 5).	

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2024 roku*

3.	Wyrok z 27 lutego 2024 r., SK 90/22 <i>[koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu]</i>
Skarżący R. M.	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: W. Sych
§ 2 pkt 1 w związku z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w zakresie, w jakim określa opłaty stanowiące ponoszone przez Skarb Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w wysokości niższej niż stawki minimalne opłat określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
4.	Wyrok z 17 kwietnia 2024 r., SK 123/20 <i>[stosowanie sankcji nieważności w odniesieniu do czynności prawnej dokonanej przez strony z naruszeniem ustawowego obowiązku uzyskania zgody właściwego ministra – obszar portu morskiego]</i>
Skarżący W. G. K.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 16 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o portach i przystaniach morskich oraz o zmianie niektórych innych ustaw i obowiązującym do dnia wejścia w życie art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw, jest zgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 21 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
5.	Wyrok z 8 maja 2024 r., SK 59/21 <i>[brak zaskarżalności postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych wydanego po raz pierwszy przez sąd drugiej instancji]</i>
Skarżący M. Č. i Z. Č.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 394² § 1¹ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do 30 czerwca 2023 r., w zakresie, w jakim uniemożliwia zaskarżenie postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od opłaty sądowej od apelacji wydanego przez sąd drugiej instancji, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 2, art. 78, art. 176 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
6.	Wyrok z 16 maja 2024 r., U 1/24 <i>[rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości regulujące rozpoznanie wniosków o wyłączenie sędziego z powodu okoliczności jego powołania]</i>
Wnioskodawca Krajowa Rada Sądownictwa	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: B. Świączkowski
1. § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 lutego 2024 r. zmieniającego rozporządzenie – Regulamin urzędowania sądów powszechnych jest niezgodny z art. 7 w związku z art. 186 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 92 ust. 1, art. 176 ust. 2, art. 178 ust. 1, art. 179 i art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. § 2 i § 3 rozporządzenia powołanego w punkcie 1 są niezgodne z art. 7 w związku z art. 186 ust. 1 Konstytucji. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

7.	Wyrok z 21 maja 2024 r., K 27/23 <i>[wydanie przez Prezesa Rady Ministrów w związku z przeciwdziałaniem COVID-19 polecenia obowiązującego]</i>	
	Wnioskodawca Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: K. Pawłowicz
	Art. 11 ust. 2 w związku z art. 11 ust. 2a, 2b i 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, w brzmieniu obowiązującym od 31 marca do 17 kwietnia 2020 r., rozumiany w ten sposób, że odnosi się także do przygotowania wyborów w stanie epidemii, jest zgodny z art. 2, art. 7, art. 68 ust. 4, art. 146 ust. 4 pkt 7 oraz z zasadą współdziałania władz wynikającą z preambuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
8.	Wyrok z 28 maja 2024 r., U 5/24 <i>[uchwała Sejmu RP w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego]</i>	
	Wnioskodawca Grupa posłów	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: S. Piotrowicz
	Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 marca 2024 r. w sprawie usunięcia skutków kryzysu konstytucyjnego lat 2015-2023 w kontekście działalności Trybunału Konstytucyjnego jest niezgodna z art. 7 w związku z art. 87 ust. 1, art. 10 w związku z art. 173 i art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
9.	Wyrok z 4 czerwca 2024 r., SK 140/20 <i>[obliczenie należnego świadczenia emerytalnego poprzez pomniejszenie emerytury z wieku powszechnego o kwotę pobranych wcześniej emerytur]</i>	
	Skarżący T. K.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: J. Piskorski
	Art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r., jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów.	
10.	Wyrok z 4 czerwca 2024 r., SK 22/21 <i>[dożywotni zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych]</i>	
	Skarżący A. W.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: J. Piskorski
	Art. 42 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w zakresie, w jakim obliuguje sąd do orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio w razie popełnienia przestępstwa określonego w art. 178a § 4 ustawy – Kodeks karny, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów.	

11.	Wyrok z 19 czerwca 2024 r., K 7/24 <i>[tryb uchwalenia ustawy]</i>
Wnioskodawca Prezydent RP	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: B. Świączkowski
Ustawa z dnia 26 stycznia 2024 r. o zmianie ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce jest niezgodna z art. 7 w związku z art. 4 ust. 2 w związku z art. 104 ust. 1 w związku z art. 96 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

12.	Wyrok z 23 lipca 2024 r., K 13/20 <i>[tajemnica zawodowa doradcy podatkowego w świetle nowelizacji przepisów Ordynacji podatkowej - przekazywanie informacji o schemacie podatkowym]</i>
Wnioskodawca Krajowa Rada Doradców Podatkowych	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: R. Wojciechowski
1. Art. 86b, art. 86d, art. 86e i art. 86f w związku z art. 86a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa oraz w związku z art. 37 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym w zakresie, w jakim tworzą wobec doradców podatkowych objętych tajemnicą zawodową obowiązek przekazywania informacji o schemacie podatkowym oraz nie określają dostatecznie przesłanek i trybu wyłączenia lub zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, są niezgodne z art. 2 w związku z art. 17 ust. 1 oraz z art. 49 i art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. Art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim zobowiązuje promotora będącego doradcą podatkowym do przekazania Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej informacji o schemacie podatkowym w rozumieniu art. 86a § 1 pkt 10 ustawy – Ordynacja podatkowa innym niż schemat podatkowy transgraniczny w rozumieniu art. 86a § 1 pkt 12 ustawy – Ordynacja podatkowa, który został wdrożony przed wejściem w życie ustawy z 23 października 2018 r., jest niezgodny z art. 2 Konstytucji. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

13.	Wyrok z 20 sierpnia 2024 r., K 8/24 <i>[wstępny wniosek o pociągnięcie Prezesa Narodowego Banku Polskiego do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu]</i>
Wnioskodawca Grupa posłów	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: K. Pawłowicz
1. Art. 8 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu w zakresie, w jakim dotyczy Prezesa Narodowego Banku Polskiego, jest niezgodny z art. 227 ust. 1 w związku z art. 227 ust. 2 w związku z art. 227 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. 2. Art. 9d ust. 1 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dotyczy obowiązkowego stawiennictwa Prezesa Narodowego Banku Polskiego przed Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej, jest niezgodny z art. 227 ust. 1 w związku z art. 227 ust. 2 w związku z art. 227 ust. 3 Konstytucji. 3. Art. 9g ust. 2 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie, w jakim dotyczy uchwalania przez Komisję Odpowiedzialności Konstytucyjnej sprawozdania o pociągnięciu Prezesa Narodowego Banku Polskiego do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, jest niezgodny z art. 227 ust. 1 w związku z art. 227 ust. 2 w związku z art. 227 ust. 3 Konstytucji. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

14.	Wyrok z 10 września 2024 r., U 4/24 <i>[zakres działania sejmowej komisji śledczej]</i>	
	Wnioskodawca Grupa posłów	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: S. Piotrowicz
	Art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 stycznia 2024 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych m.in. z wykorzystaniem oprogramowania Pegasus przez członków Rady Ministrów, służby specjalne, Policję, organy kontroli skarbowej oraz celno-skarbowej, organy powołane do ścigania przestępstw i prokuraturę w okresie od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 20 listopada 2023 r. jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
15.	Wyrok z 18 września 2024 r., K 15/23 <i>[ustawa z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych oraz niektórych innych ustaw]</i>	
	Wnioskodawca Prezydent RP	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: B. Sochański
	Art. 2 i art. 12 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach eksportowych oraz niektórych innych ustaw są niezgodne z art. 118 ust. 1 i 3 oraz art. 119 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
16.	Wyrok z 16 października 2024 r., K 2/24 <i>[procedura odwołania prezesa lub wiceprezesa sądu]</i>	
	Wnioskodawca Krajowa Rada Sądownictwa	Skład orzekający 5 sędziów I sprawozdawca: K. Pawłowicz II sprawozdawca: S. Piotrowicz
	1) art. 27 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych w zakresie , w jakim pozbawia Krajową Radę Sądownictwa udziału w procedurze zawieszenia prezesa albo wiceprezesa sądu w pełnieniu czynności oraz nie określa terminu trwania zawieszenia prezesa albo wiceprezesa w pełnieniu czynności, 2) art. 27 § 5 ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie , w jakim pozbawia Krajową Radę Sądownictwa udziału w procedurze odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu, w sytuacji wydania przez kolegium właściwego sądu pozytywnej opinii lub nie wydania opinii w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu, 3) art. 27 § 5a zdanie drugie ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie , w jakim zastrzega wiążący Ministra Sprawiedliwości charakter dla negatywnej opinii Krajowej Rady Sądownictwa wydanej w przedmiocie zamiaru odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu dla uchwał podjętych jedynie większością dwóch trzecich głosów, 4) art. 27 § 5a zdanie trzecie ustawy powołanej w punkcie 1 w zakresie , w jakim przewiduje, że niewydanie opinii przez Krajową Radę Sądownictwa w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru odwołania prezesa albo wiceprezesa sądu nie stoi na przeszkodzie odwołaniu – są niezgodne z art. 186 ust. 1 w związku z art. 173 w związku z art. 178 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdanie odrębne (zał. nr 5).	

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2024 roku*

17.	Wyrok z 17 października 2024 r., P 3/23 <i>[obowiązek nałożenia administracyjnej kary pieniężnej za złożenie po terminie sprawozdania o rodzajach i ilości wytworzonych, przywiezionych i wywiezionych paliw ciekłych, a także ich przeznaczeniu]</i>	
Sąd przedstawiający pytanie prawne Sąd Apelacyjny w Warszawie		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: B. Sochański
Art. 56 ust. 2h pkt 4 w związku z art. 56 ust. 1 pkt 12b ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne w zakresie , w jakim uniemożliwia sądowi powszechnemu miarkowanie kary pieniężnej za złożenie po terminie sprawozdania, o którym mowa w art. 43d ust. 1 powołanej ustawy, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10 ust. 1 i 2 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.		

18.	Wyrok z 23 października 2023 r., SK 58/22 <i>[brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie prokuratora wydane w przedmiocie wykorzystania materiałów z kontroli operacyjnej w postępowaniu o inne przestępstwo - ujawnione w wyniku tej kontroli - niż to objęte zarządzeniem o kontroli]</i>	
Skarżący P. D.		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 459 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie , w jakim nie przewiduje zażalenia na postanowienie prokuratora, wydane na podstawie art. 168b tej ustawy, jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.		

19.	Wyrok z 5 listopada 2024 r., SK 67/20 <i>[brak możliwości chociażby częściowej wypłaty wynagrodzenia w toku postępowania za udzieloną pomoc prawną dla pełnomocnika z urzędu]</i>	
Skarżący M. K.		Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: A. Zielonacki
Art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze w związku z art. 616 § 2 pkt 2 w związku z art. 618 § 1 pkt 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego w zakresie , w jakim pomijają przyznanie obrońcy z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z tytułu wykonanych czynności procesowych przed zakończeniem postępowania w danej instancji, są niezgodne z art. 64 ust. 2 w związku z art. 24 i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło większością głosów. • Zdania odrębne (zał. nr 5).		

20.	Wyrok z 6 listopada 2024 r., U 2/24 <i>[uchwała w sprawie powołania komisji śledczej]</i>	
Wnioskodawca Grupa posłów		Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: B. Świączkowski
Art. 2 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2023 r. w sprawie powołania Komisji Śledczej do zbadania legalności, prawidłowości oraz celowości działań podjętych w celu przygotowania i przeprowadzenia wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. w formie głosowania korespondencyjnego jest niezgodny z art. 111 ust. 1 w związku z art. 2 i w związku z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.		

21.	Wyrok z 21 listopada 2024 r., P 11/24 <i>[uznanie kosztów amortyzacyjnych za koszty uzyskania przychodu]</i>	
	Sąd przedstawiający pytanie prawne Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: R. Wojciechowski
	Art. 23 ust. 1 pkt 45a lit. a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 15 czerwca 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne w zakresie, w jakim pozbawia możliwości uznania za koszty uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych nabytych nieodpłatnie w drodze darowizny, zwolnionej od podatku od spadków i darowizn, których amortyzację rozpoczęto i nie zakończono przed 1 stycznia 2018 r., jest niezgodny z wywodzoną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasadą ochrony interesów w toku. Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
22.	Wyrok z 22 listopada 2024 r., SK 13/24 <i>[ograniczenie do dwóch miesięcy prawa prokuratora w stanie spoczynku do powrotu na swój wniosek do służby]</i>	
	Skarżący D. B.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: S. Piotrowicz
	Art. 47 § 1 i 2 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze w związku z art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw, rozumiany w ten sposób, że prokurator pozostający w stanie spoczynku w dniu wejścia w życie ustawy z 28 stycznia 2016 r. może wrócić, na swój wniosek, do służby na ostatnio zajmowane stanowisko lub stanowisko równorzędne jedynie w okresie dwóch miesięcy od dnia wejścia w życie tejże ustawy, tj. w okresie od 4 marca 2016 r. do 4 maja 2016 r., jest niezgodny z art. 60 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Orzeczenie zapadło większością głosów.	
23.	Wyrok z 26 listopada 2024 r., K 14/24 <i>[tryb uchwalenia ustawy]</i>	
	Wnioskodawca Prezydent RP	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: B. Świączkowski
	Ustawa z dnia 20 marca 2024 r. o zmianie ustawy – Prawo pocztowe oraz ustawy o zmianie ustawy – Prawo pocztowe jest niezgodna z art. 7 w związku z art. 4 ust. 2, w związku z art. 104 ust. 1, w związku z art. 96 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. - Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. - Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	
24.	Wyrok z 27 listopada 2024 r., U 10/24 <i>[nauka religii w publicznych przedszkolach i szkołach]</i>	
	Wnioskodawca Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	Skład orzekający 3 sędziów Sprawozdawca: K. Pawłowicz
	Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach jest w całości niezgodne z art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty w związku z art. 92 ust. 1 w związku z art. 25 ust. 3 w związku z art. 2 i art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. - Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. - Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2024 roku*

25.	Wyrok z 18 grudnia 2024 r., SK 89/19 <i>[brak możliwości uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną po upływie pięciu lat od daty tej czynności]</i>	
	Skarżący M. J.	Skład orzekający 5 sędziów Sprawozdawca: R. Wojciechowski
	Art. 534 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. • Postanowienie o umorzeniu postępowania w pozostałym zakresie. • Orzeczenie zapadło jednogłośnie.	

Załącznik nr 4. Postanowienia o umorzeniu postępowania

Postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania
1.	9 I 2024	K 23/20	Grupa posłów
2.	30 I 2024	SK 11/23	A. K.
3.	31 I 2024	P 1/19	Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie
4.	31 I 2024	SK 22/23	Z. K.
5.	31 I 2024	SK 60/23	F. P.
6.	15 II 2024	K 18/20	Prezes Rady Ministrów
7.	15 II 2024	K 25/23	Prokurator Generalny
8.	26 II 2024	K 26/23	Rada Główna Związku Zawodowego Prokuratorów i Pracowników Prokuratury Rzeczypospolitej Polskiej
9.	15 II 2024	P 7/21	Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku
10.	15 II 2024	P 2/24	Sąd Rejonowy w Kielcach
11.	15 II 2024	SK 103/20	R. S.
12.	21 II 2024	SK 72/22	sp. z o.o. sp. k.
13.	6 III 2024	K 22/23	Prokurator Generalny
14.	6 III 2024	K 1/24	Prokurator Generalny
15.	6 III 2024	P 2/22	Sąd Rejonowy w Kolbuszowej
16.	6 III 2024	SK 45/23	M. H.
17.	6 III 2024	SK 2/24	S. S.
18.	19 III 2024	P 8/23	Sąd Apelacyjny w Krakowie
19.	19 III 2024	SK 74/22	A. K.
20.	9 IV 2024	SK 55/21	G. W.
21.	11 IV 2024	P 11/21	Sąd Rejonowy w Sierpcu
22.	11 IV 2024	SK 69/23	A. S.
23.	11 IV 2024	SK 71/23	A. S.
24.	17 IV 2024	SK 98/22	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w G.
25.	24 IV 2024	P 11/22	Sąd Rejonowy w Koninie
26.	24 IV 2024	SK 51/23	J. K.
27.	24 IV 2024	SK 70/23	P. S.
28.	25 IV 2024	SK 5/21	A. K.
29.	8 V 2024	SK 6/23	K. W.
30.	8 V 2024	SK 44/23	G. H.
31.	8 V 2024	SK 59/23	R. B.
32.	8 V 2024	SK 92/23	B. S.
33.	14 V 2024	K 5/21	Grupa posłów

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2024 roku*

34.	15 V 2024	SK 80/20	M. B.
35.	15 V 2024	SK 139/20	K. Ł.
36.	21 V 2024	P 11/16	Sąd Rejonowy w Grudziądzu
37.	21 V 2024	P 14/16	Sąd Rejonowy w Grudziądzu
38.	21 V 2024	SK 61/20	M. i W. L.
39.	18 VI 2024	SK 70/22	K. S.
40.	26 VI 2024	K 21/20	Marszałek Sejmu
41.	26 VI 2024	P 3/22	Sąd Rejonowy w Kolbuszowej
42.	26 VI 2024	SK 48/20	A. L.
43.	23 VII 2024	K 36/16	Rzecznik Praw Obywatelskich Grupa posłów (2) Grupa senatorów (połączone wnioski)
44.	23 VII 2024	P 1/23	Sąd Najwyższy
45.	23 VII 2024	SK 21/20	M. W.L. i K. W.
46.	24 VII 2024	SK 61/22	R. J.
47.	24 VII 2024	SK 91/22	R. M.
48.	25 VII 2024	SK 92/22	R. M.
49.	18 IX 2024	SK 49/24	B. G.
50.	24 IX 2024	SK 142/20	T. Z. i M. Z.
51.	24 IX 2024	SK 26/21	O. D.
52.	24 IX 2024	SK 23/22	E. B.
53.	24 IX 2024	SK 79/23	K. B.
54.	1 X 2024	SK 7/24	K. L.
55.	3 X 2024	K 15/19	Rada Miejska Wrocławia
56.	9 X 2024	SK 105/22	R. S.
57.	15 X 2024	P 16/19	Sąd Okręgowy w Warszawie
58.	15 X 2024	SK 97/22	K. Ł.
59.	16 X 2024	SK 101/23	P. S.
60.	22 X 2024	K 11/20	Prezes Rady Ministrów
61.	22 X 2024	P 4/17	Sąd Rejonowy w Chojnicach
62.	22 X 2024	SK 58/19	J. G. i B. G.
63.	22 X 2024	SK 91/19	Parafia Rzymskokatolicka
64.	22 X 2024	SK 104/22	A. T.
65.	22 X 2024	SK 20/24	M. M.
66.	23 X 2024	SK 118/20	M. F.
67.	23 X 2024	SK 28/21	R. S.
68.	24 X 2024	SK 47/23	K. K.
69.	5 XI 2024	SK 38/22	T. N.
70.	5 XI 2024	SK 64/22	A. G.
71.	7 XI 2024	SK 72/23	J. C.
72.	19 XI 2024	K 28/23	Grupa senatorów

73.	19 XI 2024	SK 1/22	G. K.
74.	20 XI 2024	P 1/20	Wojskowy Sąd Garnizonowy we Wrocławiu
75.	20 XI 2024	P 1/22	Sąd Rejonowy w Koninie
76.	20 XI 2024	SK 17/20	K. N. R.
77.	20 XI 2024	SK 41/20	Parafia Rzymskokatolicka
78.	20 XI 2024	SK 9/23	K. W.
79.	20 XI 2024	SK 94/23	G. H.
80.	20 XI 2024	SK 4/24	M. M.
81.	20 XI 2024	SK 42/24	P. D.
82.	20 XI 2024	SK 47/24	T. O.
83.	20 XI 2024	SK 50/24	E. W.
84.	21 XI 2024	SK 68/20	A. A., A. C., E. M., M. M., J. P., T. P.
85.	21 XI 2024	SK 61/23	A. H. K.
86.	26 XI 2024	SK 86/22	V. I.
87.	26 XI 2024	SK 87/23	T. D.
88.	6 XII 2024	SK 43/23	P. D.
89.	10 XII 2024	SK 12/17	B. C. i C. P.
90.	18 XII 2024	K 13/19	Naczelna Rada Lekarska
91.	18 XII 2024	SK 5/22	S. W.
92.	18 XII 2024	SK 13/22	S. W.
93.	18 XII 2024	SK 104/23	P. J.

Wyroki zawierające w sentencji postanowienia o umorzeniu postępowania

Lp.	Data	Sygnatura	Inicjator postępowania
1.	11 I 2024	K 23/23	Grupa posłów
2.	18 I 2024	K 29/23	Grupa posłów
3.	27 II 2024	SK 90/22	R. M.
4.	17 IV 2024	SK 123/20	W. G. K.
5.	8 V 2024	SK 59/21	M. Ć. i Z. Ć.
6.	16 V 2024	U 1/24	Krajowa Rada Sądownictwa
7.	21 V 2024	K 27/23	Grupa posłów
8.	28 V 2024	U 5/24	Grupa posłów
9.	4 VI 2024	SK 140/20	T. K.
10.	4 VI 2024	SK 22/21	A. W.
11.	19 VI 2024	K 7/24	Prezydent RP
12.	23 VII 2024	K 13/20	Krajowa Rada Doradców Podatkowych
13.	20 VIII 2024	K 8/24	Grupa posłów
14.	10 IX 2024	U 4/24	Grupa posłów
15.	18 IX 2024	K 15/23	Prezydent RP

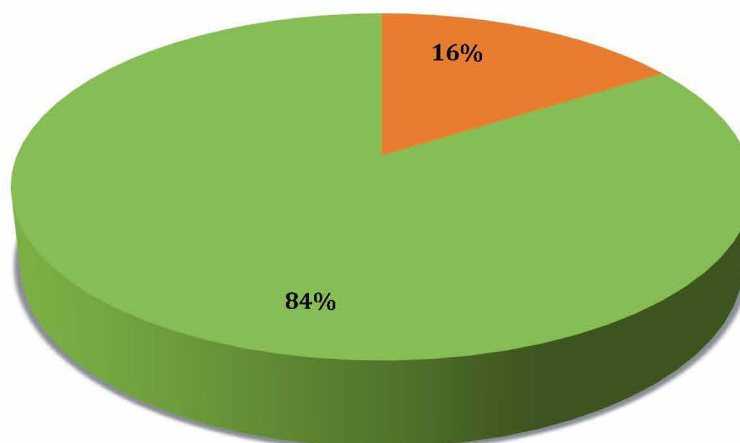
*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2024 roku*

16.	16 X 2024	K 2/24	Krajowa Rada Sądownictwa
17.	17 X 2024	P 3/23	Sąd Apelacyjny w Warszawie
18.	23 X 2024	SK 58/22	P. D.
19.	5 XI 2024	SK 67/20	M. K.
20.	6 XI 2024	U 2/24	Grupa posłów
21.	26 XI 2024	K 14/24	Prezydent RP
22.	27 XI 2024	U 10/24	Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego
23.	18 XII 2024	SK 89/19	M. J.

Załącznik nr 5.

Zdania odrębne zgłoszone do wyroków i postanowień Trybunału Konstytucyjnego wydanych w 2024 r.

Zdania odrębne zgłoszone do wyroków w 2024 r.

■ wyroki, do których zgłoszono zdania odrębne
■ wyroki, do których nie zgłoszono zdań odrębnych

wyrok z 11 stycznia 2024 r., K 23/23

sędzia TK B. Sochański

- Zastrzeżenia budzi pkt 3 sentencji wyroku, w którym Trybunał w praktyce określił minimalną większość 3/5 głosów wymaganą do pociągnięcia do odpowiedzialności Prezesa NBP przed Trybunałem Stanu. Orzekając w tym przedmiocie, Trybunał wyszedł, z jednej strony, poza granice zaskarżenia, z drugiej zaś ustanowił normę-regułę, co pozostaje poza jego kognicją.

sędzia TK R. Wojciechowski

- Nie było podstaw do umorzenia postępowania w części dotyczącej zarzutu niezgodności art. 11 ust. 1 zd. drugiej ustawy o Trybunale Stanu z art. 42 ust. 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Trybunał powinien merytorycznie rozstrzygnąć, czy zgodne z Konstytucją jest zawieszenie *ipso iure* w czynnościach każdej osoby pociągniętej do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu.
- Trybunał wyszedł poza granice zaskarżenia oraz wszedł w kompetencję ustawodawcy rozstrzygając, o większości, jaka jest wymagana do pociągnięcia Prezesa NBP do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu.

wyrok z 18 stycznia 2024 r., K 29/23

sędzia TK K. Pawłowicz

- Trybunał niezasadnie umorzył postępowanie w zakresie wzorców kontroli innych niż art. 2 Konstytucji. Trybunał powinien uwzględnić wskazane przez wnioskodawcę art. 6 ust. 1 i 2 Konstytucji w zw. z preambułą do Konstytucji, art. 7, art. 61 ust. 1 oraz art. 218 Konstytucji, które są rzeczywistymi konstytucyjnymi punktami odniesienia dla oceny charakteru, funkcji i zadań mediów publicznych.

wyrok z 16 października 2024 r., K 2/24

sędzia TK R. Wojciechowski

- Postępowanie powinno zostać umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

wyrok z 5 listopada 2024 r., SK 67/20

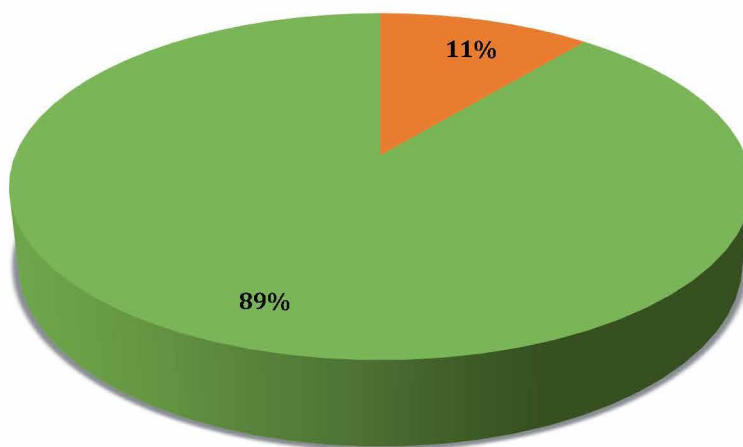
sędzia TK J. Przyłębska

- Postępowanie powinno zostać umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Trybunał błędnie uznał, że skarżąca kwestionuje pominięcie, a nie zaniechanie ustawodawcze.

sędzia TK M. Warciński

- Postępowanie powinno zostać umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku. Wbrew stanowisku Trybunału w sprawie nie miało miejsce pominięcie prawodawcze.

**Zdania odrębne zgłoszone do postanowień
o umorzeniu postępowania w 2024 r.**

- postanowienia, do których zgłoszono zdania odrębne
- postanowienia, do których nie zgłoszono zdań odrębnych

postanowienie z 9 kwietnia 2024 r., SK 55/21

sędzia TK M. Warciński

- Sprawa powinna zostać umorzona z innej przyczyny niż wskazał Trybunał, tj. ze względu na niewystarczającą argumentację skargi do jej merytorycznego rozpoznania.

postanowienie z 17 kwietnia 2024 r., SK 98/22

sędzia TK K. Pawłowicz

- Sprawa powinna zostać umorzona z powodu braku legitymacji skarżącego. Legitymację do złożenia skargi konstytucyjnej mają wyłącznie osoby fizyczne, w rozpatrywanej zaś sprawie skargę konstytucyjną złożyła państwowa osoba prawna.

uzasadnienie postanowienia z 3 października 2024 r., K 15/19

sędzia TK J. Wyrembak

- Wywody zawarte w uzasadnieniu postanowienia nie zasługują na akceptację. Prawidłową argumentację przedstawił w tej sprawie Sejm w piśmie z 4 maja 2022 r.

uzasadnienie postanowienia z 22 października 2024 r., SK 91/19

sędzia TK K. Pawłowicz

- Sprawa powinna zostać umorzona z powodu braku legitymacji skarżącego. Legitymację do złożenia skargi konstytucyjnej mają wyłącznie osoby fizyczne, w rozpatrywanej zaś sprawie skargę konstytucyjną złożyła Parafia Rzymskokatolicka.

postanowienie z 23 października 2024 r., SK 118/20

sędzia TK A. Zielonacki

- Brak podstaw do umorzenia postępowania. Trybunał powinien wydać merytoryczne rozstrzygnięcie. Skarga konstytucyjna, w której zarzuty kieruje się wobec zastosowanej wykładni zaskarżonego przedmiotu kontroli, a także wobec zarówno jednej z kilku równorzędnych, jak i odosobnionej interpretacji przepisu, jest dopuszczalna w świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji.

postanowienie z 23 października 2024 r., SK 28/21

sędzia TK J. Piskorski

- Umorzenie postępowania z uwagi na niedopuszczalność wydania wyroku było niezasadne, a skarga konstytucyjna powinna zostać rozpoznana merytorycznie. Wrazie wątpliwości odnośnie do tego, czy skarga konstytucyjna dotyczyła pominięcia czy też zaniechania ustawodawczego, należało przeprowadzić rozprawę.
- Pochopne umarzanie postępowań w takich wypadkach stanowi utratę możliwości orzekania o ważnych dla obywateli sprawach, a tym samym oznacza dobrowolną rezygnację Trybunału z jego głównej i najważniejszej funkcji – kontroli konstytucyjności norm.

postanowienie z 20 listopada 2024 r., P 1/20

sędzia TK A. Zielonacki

- Brak podstaw do umorzenia postępowania. Trybunał powinien wydać merytoryczne rozstrzygnięcie.
- Trybunał nie zrozumiał zagadnień prawnych przedstawionych przez pytający sąd, a także dość pobieżnie przeanalizował uzasadnienie rozpatrywanego pytania prawnego. Pod nieprzekonującym pretekstem formalnym uchylił się od zajęcia merytorycznego stanowiska, podkopując zaufanie sądownictwa do instytucji pytania prawnego.

uzasadnienie postanowienia z 20 listopada 2024 r., P 1/22

sędzia TK W. Sych

- Niedopuszczalność merytorycznego rozpoznania sprawy spowodowana była niespełnieniem przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego, nie zaś brakiem należytego uzasadnienia zarzutów.

postanowienie z 18 grudnia 2024 r., SK 5/22

sędzia TK A. Zielonacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż skarga konstytucyjna spełnia wszystkie wymogi formalne.
- Art. 53 u.o.t.p.TK nie nakłada na skarżącego obowiązku uprawdopodobnienia czy udowodnienia naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw. Skarżący ma tylko przedstawić i uzasadnić zarzut niezgodności z Konstytucją. Trybunał zaś pod nieprzekonującym pretekstem uchylił się od zajęcia merytorycznego stanowiska, podkopując zaufanie jednostek do instytucji skargi konstytucyjnej.

postanowienie z 18 grudnia 2024 r., SK 13/22

sędzia TK A. Zielonacki

- Sprawa powinna być rozpoznana merytorycznie, gdyż skarga konstytucyjna spełnia wszystkie wymogi formalne.
- Art. 53 u.o.t.p.TK nie nakłada na skarżącego obowiązku uprawdopodobnienia czy udowodnienia naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw. Skarżący ma tylko przedstawić i uzasadnić zarzut niezgodności z Konstytucją. Trybunał zaś pod nieprzekonującym pretekstem uchylił się od zajęcia merytorycznego stanowiska, podkopując zaufanie jednostek do instytucji skargi konstytucyjnej.

Załącznik nr 6.
Orzeczenia wydane w 2024 r. wymagające odpowiedniej reakcji
prawodawcy

Wyroki – reakcja konieczna

1.	SK 67/20	Nie odnotowano zmian w prawie
2.	SK 58/22	Nie odnotowano zmian w prawie
3.	P 3/23	Nie odnotowano zmian w prawie
4.	K 2/24	Nie odnotowano zmian w prawie
5.	K 8/24	Nie odnotowano zmian w prawie
6.	K 13/20	Nie odnotowano zmian w prawie
7.	SK 140/20	Nie odnotowano zmian w prawie
8.	K 29/23	Nie odnotowano zmian w prawie
9.	K 23/23	Nie odnotowano zmian w prawie

Wyroki – reakcja wskazana

1.	P 11/24	Nie odnotowano zmian w prawie
2.	SK 22/21	Nie odnotowano zmian w prawie
3.	SK 90/22	Oczekuje dalszych zmian w prawie

Załącznik nr 7.

Zaległe orzeczenia, co do których brak informacji o odpowiedniej reakcji prawodawcy

Zaległe wyroki wymagające wykonania

SK 109/20	Nie odnotowano zmian w prawie
P 20/19	Nie odnotowano zmian w prawie
K 17/19	Nie odnotowano zmian w prawie
P 7/22	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 83/19	Nie odnotowano zmian w prawie
P 12/18	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 85/22	Nie odnotowano zmian w prawie
P 5/19	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 66/21	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 68/19	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 53/20	Nie odnotowano zmian w prawie
K 46/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 3/19	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/18	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 6/16	Nie odnotowano zmian w prawie
K 6/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 9/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 27/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 13/16	Nie odnotowano zmian w prawie
K 6/14	Nie odnotowano zmian w prawie
Kp 5/15	Nie odnotowano zmian w prawie
Kp 1/15	Nie odnotowano zmian w prawie
P 31/12	Nie odnotowano zmian w prawie
K 60/13	Wykonanie wzbudzające wątpliwości, konieczne dalsze prace ²
K 50/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 52/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 23/11	Częściowo wykonany, konieczne dalsze prace
P 51/13	Częściowo wykonany; wykonanie wzbudzające wątpliwości
SK 40/12	Nie odnotowano zmian w prawie
P 49/11	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 3/12	Nie odnotowano zmian w prawie
P 35/10	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 41/09	Nie odnotowano zmian w prawie

² Zob. w. z 10 czerwca 2020 r., K 3/19.

K 2/07	Częściowo wykonany
K 42/02	Częściowo wykonany

Zaległe wyroki, wobec których działania prawodawcze są wskazane

SK 23/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/20	Nie odnotowano zmian w prawie
P 19/19	Nie odnotowano zmian w prawie
P 9/18	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 31/16	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 10/17	Nie odnotowano zmian w prawie
P 12/17	Nie odnotowano zmian w prawie
K 26/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 47/14	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 8/14	Nie odnotowano zmian w prawie
P 7/16	Nie odnotowano zmian w prawie
K 13/15	Nie odnotowano zmian w prawie
K 1/14	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 54/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 20/14	Nie odnotowano zmian w prawie
K 16/12	Nie odnotowano zmian w prawie
K 25/13	Nie odnotowano zmian w prawie
K 36/13	Nie odnotowano zmian w prawie
U 12/13	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 61/13	Nie odnotowano zmian w prawie
SK 56/12	Nie odnotowano zmian w prawie
P 24/10	Nie odnotowano zmian w prawie
P 41/10	Nie odnotowano zmian w prawie
K 32/04	Oczekuje dalszych zmian w prawie
SK 22/02	Nie odnotowano zmian w prawie

Zaległe postanowienia sygnalizacyjne

S 1/22	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/21	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/21	Nie odnotowano zmian w prawie
S 4/20	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/20	Nie odnotowano zmian w prawie
S 3/19	Nie odnotowano zmian w prawie

*Informacja o istotnych problemach wynikających z działalności i orzecznictwa
Trybunału Konstytucyjnego w 2024 roku*

S 2/19	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/19	Nie odnotowano zmian w prawie
S 6/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 5/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 4/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/18	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/15	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/15	Nie odnotowano zmian w prawie
S 1/14	Nie odnotowano zmian w prawie
S 6/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 5/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 4/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 3/09	Nie odnotowano zmian w prawie
S 2/06	Oczekuje dalszych zmian w prawie